

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

kasım 2005 sayı: 31

2.50 YTL 2.500.000 TL kdv dahil

kaçakyayın

yeryüzüne
sürgünlerin
dergisi

ISSN 1306-1037-0-6

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

DEUTSCHLAND 3.40 - ÖSTERREICH 3.50 EUR - SCHWEIZ 6.50 CHF - NEDERLAND 3.50 - BELGIQUE 3.50 - FRANCE 3.50 - GB 2.70 - KKTÇ 2.750.000 TL

Okta Taftalı

yerli bir düşünce arayışı

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

KAKAK

Sayı 31
Kasım 2005

Aylık yerel
süreli yayındır

Sahibi

LM Basın Yayın
Ltd. Şti. adına
Tuncay Akgün

Yayın Yönetmeni
Tuncay Akgün

Yayın Danışmanı
Adnan Özer

Editor

Aslan Özdemir
aslanozdemir@leman.com.tr

Sorumlu

Yazışları Müdürü
Ayhan Erdoğan

Grafik Tasarım
Tanzer Ercanpolat

Fotoğraflar
Sinan Gökse

Düğü

Nurgül Sedef Kıran
Düğü

Nalfer Ermiş
Müessese Müdürü

Ali Yavuz

Sabı Müdürü
Hüseyin Gülmüş

Baskı Sorumlusu
Ali Polat

Abone-Reklam
Sevinç Selvi

0212 - 292 94 50/51/59

E-Mail

kacak@leman.com.tr

Telefon

0212 - 292 94 50
0212 - 292 94 51 (4 Hat)

Fax

0212 - 292 44 91

Adres

Firuzaga Mahallesi
Defendar Yokuşu No: 47
Beyoğlu / İstanbul

Baskı

LeMan Matbaası

Telefon

0212 - 858 00 93 (Pbx)

Dağıtım

BBD Merkez

An gelir Attilâ İlhan ölür

34

Harold Pinter

Nobel bu yıl Avrupa'nın
uyumsuzuna

4

Orhan Baba, bizi AB'ye götür

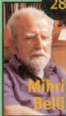
Yaratma Süreci

57

Paulo
Coelho

28

Mihri
Belli

42

Almanya'da Yabancı Yazar Olmak

Nurettin Bey'in Virtüöz Parmakları

58

Oktay Taftalı ile söyleşi

Ender
Özkahraman

29

06 Şair Attilâ İlhan'a Dokunmayın
Nevzat Çelik

26 Yazar değilse bile romanları
politik Ömer Türkeş

30 Bulgar Kadın Şairler
Hasine Şen

32 Ben, bir Bülent Sönmez
alayım, geleyim!
Eflatun Nuri

39 Gereksinimler İstekler
Belda Öztürk

40 Akademi Cuma
Metin Fındıklı

45 Ağrı Metin Aksoy
46 Almanya Haber

48 Ansızın Işıklar Sönmişti
Cezmi Ersöz

49 Kanat Alıştıranlar
53 Banşın Başkenti Yenice
Savaş Ünlü

54 Kaçak Aktif
56 Kitap Arkası

62 Kaçak Çizgi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Orhan Baba bizi AB'ye

Orhan Pamuk, Batı entelektüel çevrelerinin önemli armağanı olan Alman Yayıncılar Birliği'nin Barış Ödülü'nü neşeyle aldı.

Orhan Pamuk, belki de hiç listeye dahi girmedigi Nobel Edebiyat Ödülü'nü alamadı ama, en az onun kadar değerli bir ödül, Alman Yayıncılar Birliği'nin daha önce Gunter Grass, Yaşar Kemal ve Octavio Paz gibi büyük isimlere verdiği Barış Ödülü'nü evine götürdü. Ödül töreninde yaptığı konuşma ise sadece Türkiye'nin demokrasisi, insan hakları ve ifade özgürlüğü mücadelesine değil, AB yolundaki zihinsel engelleri ortadan kaldırma ve Avrupa'daki Türkiye karşıtlarıyla mücadele çabalarına bizzat Pamuk'un verdiği bir ödül oldu. Pamuk, beklenilen aksine bu kez Almanlar'a -en hafif tabirle- Türkler'i övdü; "Bizi kapıdan sokmazsanız sonra çok üzülürsünüz" dedi.

Frankfurt Kitap Fuarı boyunca birkaç kez karşılaştığım, konuştuğum ve her seferinde çok neşeli bulduğum Orhan Pamuk, yine heyecanlı ama kendinden emin bir şekilde girdi ödülün verileceği Saint Paul Kilisesi'ne. Yanında, 'prensesi' kızı Rüya da vardı ve Rüya'nın gözünden duyduğu gurur okunuyordu. Pamuk, törende eşlik eden kızını yanından ayırmadı ve elini uzatanlara kızını da takdim etti. Üst düzey Alman siyasetçilerin, kültür adamlarının oturduğu ön sırada başını yanına kendine yer bulan Rüya, basıkürsüden yaklaşık bin kişilik topluluğa 'rüya'sını anlatırken onu izledi. Ödül verildiğinde Orhan Pamuk iki 'rüya'sına kavuşmuştu işte. Bir yanında kızını, diğer yanında artık sadece Türkiye'deki değil, dünyadaki yazarların da kıskanacağı bir kabul görmüşlüğü taşıyordu. Evet, Orhan Pamuk, 'yapmaya

itiliyorum" dediği siyasetin içinden sıyrılmış, bir 'edebi adam' olarak da kendini tüm dünyaya kabul ettirmişti artık.

Pamuk'un konuşmasından önce onu takdim için konuşan üç Alman yetkili arka sıralarda oturan Almanlar'ı uyutmuştu. Pamuk'un "Burada olmak benim için büyük bir şeref" diye başlayan sözleri onları kendine getirdi. Önce Kar romanındaki kahramanı Ka'nın son 15 yılını geçirdiği Frankfurt'ta yaşadıklarını anlattı.

Pamuk, ardından Almanlar'ı belki de adını ilk kez duydukları Kars'a götürdü. Siyasete meraklı olmadığını ama tıpkı kahramanı gibi kaza olarak siyaset yaptığını söyledi. Söylenecek çok şey var dedikten sonra bunları romanlarında anlatacağını, şimdi ise kısa konuşacağını vurguladı.

Pamuk, romanın sanatının büyüklüğünden ve faziletlerinden bahsederek yavaş yavaş ısındırdı dinleyiciyi. Romanın, 'ötekini düşünme' anlama sanatı olduğunu söyledi. "Biz nasıl sizi anlamaya çalışıyorsak siz de bize karşı bu çabayı gösterin" dedi. Şu cümlesinden sonra ise sanırım en çok salondaki Türkleralkışladı onu: 'Bütün Almanya'ya seslenmek isteyen, ama dolaylı dolaysız açık ya da üstü örtülü olarak Türkler'i ya da onlarla ilgili bir huzursuzluğu hayal etmeyen bir Alman romancısının eserinin eksik kalacağını hissediyoruz bugün. Ya da bugün Kürtler'i, azınlıkları, konuşulamayan tarihin karanlık noktalarını hayal etmeyen bir Türk romancısının da eserinin eksik kalacağını hissediyorum ben.' Onu alkışlayanlar arasında benzer bir davadan 6 ay ceza alan Hrant Dink de vardı.

Pamuk, sadece Almanlar'a değil, kendisine hâlâ dava açan zihniyete de yüklendi. Ama bunu o kadar zarif bir biçimde yaptı ki, şunu hayal etmeye başladım: Tayyip Erdoğan ve Abdullah Gül, AB ile yapılan görüşmelerde neden Orhan Pamuk'tan faydalanmazlar? Dün görünen oydu ki Pamuk, AB'ye ve Türkiye'nin daha mutlu bir ülke olmasına gerçekten inanıyor...

Frankfurt Kitap Fuarı boyunca birkaç kez karşılaştığım, konuştuğum ve her seferinde çok neşeli bulduğum Orhan Pamuk, yine heyecanlı ama kendinden emin bir şekilde girdi ödülün verileceği Saint Paul Kilisesi'ne. Yanında, 'prensesi' kızı Rüya da vardı ve Rüya'nın gözünden duyduğu gurur okunuyordu...

götür!

Orhan Pamuk'un Frankfurt'ta Alman Yayıncılar Birliği'nin verdiği Barış Ödülü'nü alırken yaptığı konuşmadan bazı bölümler.

• Roman bizi bize anlatsın isteriz. Ama roman sanatının tuhaf ve sihirli kuralları bizim ailemizi, evimizi, şehrimizi bir anda herkesin ailesi, evi, şehri haline getirebilir.

Roman sanatı kendi hikâyemizi başkalarının hikâyesi gibi anlatabilme hünleridir. Ama 400 yıldır okurları etkileyen ve biz yazarların başını döndüren bu büyük sanatın bir yanısırdır bu. Diğer yanısırdır beni Frankfurt ya da Kars sokaklarına götüren şeydir. Başkalarının hikâyesini kendi hikâyemiz olarak yazabilme imkânı. Böylece iyi romanlar aracılığıyla önce başkalarının sonra kendimizin sınırlarını değiştirmeye çalışırız. Başkaları biz oluruz biz başkaları.

• Kimdir bizim hayâl etmemiz gereken öteki? En çok bu konuda düşünmeliyiz. Bize benzemeyen bu kişi içimizdeki en ilkel korunma saldırıma nefret ve korku içgüdülerine seslenir.

• Romancı, herkesin sandığının, inandığının tersini düşünmeye çalışmanın da kendin özgürleştirilene bağlıdır. Roman sanatı, kendi içimizde bir başkasının yerine koyup ha-

yâlgücümüzle kendimizi değiştirmenin, özgürleştirmenin tarihi olarak da yazılabilir. Robinson Crusoe, Robinson kadar, onun kölesi Cuma'yı hayâl etmenin kitabıdır.

• Aynı şekilde, bütün Almanya'ya seslenmek isteyen, ama dolaylı dolaysız açık ya da üstü örtülü olarak Türkler'i ya da onlarla ilgili bir huzursuzluğu hayâl etmeyen bir Alman romancısının eserinin eksik kalacağını hissediyoruz bugün. Ya da bugün Kurtler'i, azınlıkları, konuşulamayan tarihin karanlık noktalarını hayâl etmeyen bir Türk romancısının da eserinin eksik kalacağını hissediyorum ben.

• Sanıldığı gibi, romancının siyaseti romancının kendini siyasi davalara adanmasıyla, cemaatlara, partilere, gruplara katılmasıyla ilgili bir şey değildir. Romancının siyaseti romancının hayâl gücünden kaynaklanır. Roman yazanın kendini bir başkasının yerine koyma gücüdür. Bu güc, onu yalnızca hiç seslendirilmemiş insanî gerçekleri keşfeden kişi değil seçtiği bir başkasının yerine koyma gücüdür, bastırılmış sözün, dile getirilme-

miş olanın sözcüsü durumuna da gelir. Romancının, benim gençliğimde olduğu gibi siyasetle ilgilenmeye hiç niyeti de olmaya bilir.

• Dostoyevski'yle yakınlık duyuyorum. Bu yakınlığın arkasında kendini tam olarak Batılı göremeyen, ama Batı medeniyetinin ısıltısıyla da gözleri kamaşmış bir yazarın iki dünya arasında hissettği aşk ve nefret ilişkisi ve duygusal gerginlikler var elbette.

• Doğu Batı sorunundan, fakir Doğu ülkelerinin, Batı'nın ve Amerika'nın her buyurduğu şeye boyun eğmeleri anlaşılıyor çoğu zaman. Bu bakış açısıyla, benim geldiğim yerlerin kültürünün, hayatının, siyasetinin Batı için can sıkıcı bir sorun olduğu da imâ ediliyor. Hatta benim gibi yazarlardan bu sorunlara bir çare önermesi de bekleniyor. Oysa bu küçümseyici üslûbun sorunun bir parçası olduğunu hemen söylemem gerekiyor. Ama tabii ki bir Doğu-Batı sorunu var ve bu yalnızca kötü niyetli Batı'nın bir sorun değil. Daha doğrusu, Batı'nın bir sorun değil, ve bir batı sorunu.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://rante.org>

ŞAİR ATTILÂ İLHAN'A DOKUNMAYIN

Türkiye'de ilk kez bir şairin ölümü manşetlere çıktı ve uzun sayılabilecek bir süre de orada kaldı. İnternet âlemini takip etmedim ama şu birkaç gün içerisinde onlarca televizyon programı yapıldı, gazetelerde de yüzden fazla makale yazıldı. Şiir adına sevinmek mümkün elbette. Hiç olmasa ölüme sahip çıkmaya başladılar diyerek, geleceğe ait umutlar da besleyebiliriz! Medya iyi şiirin farkına vardı. Sevgili halkımız artıksırır okuyacak filan!.. Ne yazık ki kazın ayağı böyle değil! Medya tam da şanına yakışır bir şekilde şairi ve şiiri popüler kültürün malzemesi olarak kullandı ve önemli oranda da tüketti. Daha önce de Barış Manço ve Kemal Sunal için benzer şeyler yapmıştı ama bu sefer hepsini aştı. Üstelik ilk iki örnek, sevilen oyuncu ve şarkıcı olmaları nedeniyle anlaşılabilir. Şimdi ise bir şairden, üstelik çok iyi bir şairin ölümünden söz ediyoruz!

Cenaze ve mezar kültürünü reddetmiş Aziz Nesin örneğinden sonra hep cenaze törenlerine kafam karmakışık giderim. Hele de ölen kişi ateist! Attilâ İlhan'ın ateist olup olmadığını ya da ateist kalıp kalmadığını bilmiyorum ama devlette öldürülmediği kesin-di! Yani bir Aziz Nesin gerçeği yoktu karşımızda.

Atatürk Kültür Merkezi'ndeki törene giderken nasıl bir toplulukla karşılaşacağımı herkes gibi ben de üç aşağı beş yukarı kestirebiliyordum: Devlet erkânı, muhalefetteki partilerin başkanları, eski bakanlar, milletvekilleri, ünlü, ünlüz sanatçılar, gazeteciler... Medyanın etkisiyle ünlü birinin cenazesinde bulunmak isteyen vatandaşlar ve tabii ki öğrenciler... Sağcıdan solcusuna, enternasyonalistinden milliyetçisine, dindarından ateistine, herkes oradaydı. Kimileri bunu şiirin gücüne bağlıyor, kimileri de Şairin büyük bir düşün adamı olmasına yoruyordu. Sahnedeki katafalkın etrafında onlarca kameradan bazıları canlı yayın yapıyordu. Beni şaşırtan, her kesimden insanın bulunmasından çok, sahnedeki garip giyimli, başında fesle türban arası tuhaf bir şapkası olan bir kadının elindeki koca bir Türk bayrağını sallaması, alkışları ve tepkileri yönlendirmeye çalışmasıydı. Yakınları, dostları Attilâ İlhan'dan, şiirinden, romanından, sinemacılığından, düşün adamlığından uzun uzun söz ederken, törendeki katilimin acayipliği adeta o bayraklı kadında gövde buluyordu! "Bunlar Şair Attilâ İlhan'ı öldürmeye çalışıyorlar!" diye geçirdim içimden. Dayanamayıp tek ettiğim tören alanını.

Kafamda iki soru vardı. Bu kadar çeşitli ve zıt kesimi bir araya getiren, Attilâ İlhan'ın yazdığı şiir miydi? Eğer şiirse, Mehmet Gülte ben aynı şiiri nasıl okuyabiliyorduk? Sözelgimi sevgililerimin gözlerinin içine bakarak ya da ellerini tutarak "ben sana mecburum bilemezsin" nasıl diyebiliyorduk? İyi bir şiirin, işkenceciyle işkence göreni aynı-benzur duyguyla karması normal miydi? Şiir bu kadar yukarıda, politik olan'ın dışında ve masum bir şey miydi ki herkesi ortakça kesebiliyordu? Bu işte bir terslik vardı ya, bu sorunun yanıtını bulmayı erteledim kafamda. İkinci, gazetelerin devlet sırrı gibi sakladıkları manşetleri nasıl olmuştu da bu kez aynışmıştı? Derinden bir yenden sufle mi verilmişti? Medya bunu tek başına becerebilecek bir yapıya ve hıza sahip miydi? Bilirdim hiçbir şey yok. Bilirdim tek şey, hiçbir şeyin normal olmadığı!

Yanlış okumanın önüne geçmek için, büyük çoğunluğun ortaklaştığı birkaç saptamayı ben de yapayım: Attilâ İlhan Türkçe yazılmış şiirin sayılı ve en özgün ustalarından. 'Özgün' kelimesi bu bağlamda, başka şiirleri okuyan usta sayısı hiç de az değildir. Attilâ İlhan belki de

Nevzat Çelik

Nazım'dan sonra kendi kuşağını ve sonrakileri en çok etkileyen şairdi. Şiir yazıp da ondan etkilenmeyen şair yoktur sanırım. Bu da onun ne kadar büyük bir şair olduğunu anlatmaya yeter. Kendi üslubunun tutsağı olduğu noktasında eleştirilebilir. Gençliğimizin en etkili şairlerinden biriyken, olgunluk dönemlerimizde bizi yalnız bıraktığı da söylenebilir! Özellikle son şiir kitabı "Kimi Sevsem, Sensin"le tam bir hayal kırıklığı yarattığı da...

Burada onun şiirini, romanını, senaristliğini, *Hangi seks, Hangi Batı...* kitaplarındaki düşüncelerini ya da ulusalçı önermelerini ayrıntılarıyla tartışacak değilim. Konumuz bu değil çünkü.

Başa dönersek, kimilerine göre solcu ve Marksist, kimilerine göre hem Marksist hem ulusalci, kimilerine göre Kemalist... Her şeyi ama her şeyi kendince tanımlama çabası, onu tanımlanamaz hale getirmiş gibi gözüküyor. Yalnızca bir şey kanımca çok net: O devletiyle barışıklı! Bu ülkede 12 Martlar, 21 Eylüller yaşandı. Sivas'ta devlet gözetiminde sanatçılar, aydınlar yakıldı. Yirmi küsur yıldır savaşkoşullarında sürmekte olan Kürt sorununa hâlâ yakıcılığına korumakta... Beni bu yazıyı yazmaya kıskırtan da işte bu durum. Eger iddia edildiği gibi bir düşünce adamı ve çağının aydınıysa Attilâ İlhan, tüm bu süreçlerin neresinde yer aldığı sorulabilir? Bu sorulara yanıt aradığımızda, ne kadar iyi niyetle yaklaşırsak yaklaşalım, korkarım A. İlhan lehine sonuçlar bulamayız. Bu bağlamda bakıldığında manşetlere çıkartılanın şiir değil devlette barışık olmanın ölümlü olduğu kolayca görülebilir. Sevgilisine gönderdiği mektupta çok sevdiği şairin, Nazım Hikmet'in şiirini yazdığı için başı belaya giren Attilâ İlhan bile bilmezdi her halde aynı devlet tarafından bu denli baş tacı edileceğini!

Yazının başlığında gelirse, büyük şairin ölümü şiirsevenleri derinden üzmüştür. Medyanın, spor sayfaları dahil, manşetlere taşmasıyla neredeyse akıl sağlığımızı yitirir gibi olduk. En uç öneriyi bir televizyon programında sevgili Sunay Akın yaptı: "Ulusal yas ilan edilsin, bayraklar yarıya indirilsin!" Hıncal Uluç ve Haşmet Babaoglu da sessiz kalarak onayladılar. Kelimelerle dökülmesi de, sanırım şu saikle bu öneriyi yaptı Sunay Akın: 'O kadar işe yaramaz, ülkeye yarardan çok zarar veren devlet adamlarının ölümünde bayrakları yarıya indiriliyorsa Attilâ İlhan için hayli hayli yapılması gerekir!' Akıl böyle kurulunca haliyle bu önerme de kendiliğinden gelir!

Şair, bir devlet büyüğü olarak karımıza çıkarılmak isteniyor. Şiirin ve şairin resmi olanla ne gibi bir ilişkisi olabilir ki! Attilâ İlhan büyük bir şairdi. Kendisini kendisinden daha çok devletleştirirmeye kalkmanın şiirine yapılabilecek en büyük hakswiklık olduğunu düşünüyorum. Kim ne derse desin, O en çok, tutkulu aşkların şairiydi. Aşk ve şiir sadece kendi bayrağını dalgalandıran ya da yırtar! Attilâ İlhan'ın öldüğü bir gerçek!

Şair Attilâ İlhan'a dokunmayın da geri kalanını ne

Şair, düşünce adamı, romancı,
editör, senarist Attilâ İlhan'ın ardından

An gelir Attilâ İlhan ölür

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://ranley.org>

DUVAR'daki şiirler belki harbi etiyale kemiğiyle yaşamamış ama gazete, radyo ve sinema yoluyla bir yandan; fırında kaybolan ekmeğe, seferber edilmiş ordu, pasif korunma ve karartmalar yoluyla öbür yandan; onun serliğini ve hainliğini 'etinde duymuş' bir harp delikanlısının şiirleri. On beş yıl sonra bu daha açık görülüyor, daha iyi anlaşılıyor: Harp her yanımda idi: sahillerimize asker cesetleri vuruyordu. Her dalga üzerinden bombardıman şehirlerinin barut ve yangın kokusunu alıyorduk. Bütün birinci sahifeler kaybedilmiş ülkelerin, havaya uçurulmuş köprübaşlarının, batırılmış kruvazörlerin adlarını afiş harfleriyle veriyorlardı. Bir büyük delirmekti bu! Ortaklaşa, dev ölçülerle tutulmuş ve haksız bir delirmek! En küçük sağduyu, en ufak aklı ilk harp resmi tebliginden itibaren elbet insanlığın haline doğru eğilecekti: kaba ve acıtırıcı bir yok etme tekniğinin çetrefil baskısı altında bunalan tek insana ve topluma; hoyratça ezilen mutluluk hayallerine; en önemlisi de, harp sofrası toplandıktan sonraki günlerin karşılıklı sevgi ve saygısı, devamlı bir hürriyet ve eşitlik düzeneğine göre tutulmasına!

Şair madem ki kalabalık yaşıyor, madem ki herkeştir; zulmün, haksızlığın ve kör diktanın kralılık ettiği o karanlık günlerde elbette hürriyetin, hakkın ve demokrasinin şarkılarını söylemeye, şavaşacaktır. Söylemiş işt. Söylemeye çağrılmış hiç olmamak üzere. Zindanların, şilim şilim, yavaş yavaş, ni görmüş büsbütün insana ve insanlık fikrine sarılmış;

zulmün, işkencenin en vahşicesini duymuş, hürriyete ve mutlukluk fikrine sarılmış; bütün kayıpların ve ölümlerin günün birinde hiç değışse harpsiz aşkamlar getireceğini, insanoglunun kendi kendini yok etmek için değil yüceltme için kullanabileceğini kulagına koymuş. Yalnız bu mu Dünyayı sarmış harp ağrısının ağırlığa Türkiye'yi kuşatan başka bir kahrı niye katmamalı? DUVAR şirleri. Tek parti diktasının en faşizan basıkları basıvırdıgu yıllardan savırlup geliyor: Sikiyönetim'den, askeri mahkeme sanıklığından, Sansaryan Hanı'ndaki dar hücrelerden geliyor. Bir şairler kuşağı nice ezilip, yokluk ve çarpıntıyı göze alarak demokrasi mücadelesinde sonraki siyasi kütle mücadelesine öncülük etmeye uğraşmışlardır. Bunu epeyce de pahalıya ödemişlerdir. Biz harp çocuklarıyız. Bunalmırların anafordanan geliyoruz. Yüksek gerilimler yaşadık. Dünyanın, ülkemizin, kendi kendimizin devrimlerini, değışimlerini gördük. Bu sancılar ve çarpıntılar sonunda şirilizim de bazı bir yumruk kadar sert ve haşın, bazı bir tokat gibi çatlایıcı, bazı da yoksul bir yürek gibi içki ve mahzun oldu. Fakat daima şu çizgiyi tutmasını bilerek: Yurt ve dünya için barış, bütün insanlar için hürriyet ve mutlukluk! Evet, bunlar iki bin yıllık özelemler. Evet, bunlar için yüzyıllar boyunca çok şair eskidik ve ufalandı. Belki biz de eskidik ve ufalandık. Ama bunlar için. Az şey mi?

DUVAR'daki öz beraberliğinin yanı sıra dikkati çeken bir siyasi-ekonomik tartışma gündemini de bu günlerin çerçevesi içinde düşünmeli. Garipçilerin Batı kırması ya da kenar

şair gidişi Duvar'daki şiirler yazıldığı sıralarda günlük ve ömürlük yaşantımızın problemlerini hemen daima hürriyet ve saadet ideallerinin ışığı altında ele alıyor; toplumcu bir gerçekçiliğin yanı sıra bir de gelecek iyi günlerin iyimser romantizmini yapıyordu. Barış büyük değişiklikler, büyük hayal yıkıntıları ile geldi. Öyle ki biz Sisler Bulvarı'ndan başlayarak aynı şiir bileşimini hürriyet ve mutluluk idealleri için ölmüşlerin hatrası önünde duyulan suçluluk kompleksine; bir de barışla birlikte başlayan yeni yeni baskıların getirdiği kötümserliğe takılıp başka bir yönde geliştirmeyi denedik. Toplumsal gerçekçilik tartışmaları, daha sonra aynı yönde beliren yeni imzalar birinci deyişin tersine bu ikincisinin canlılığını ve yaşarlığını açıkça gösterdi. Yenilerin bir bölümü aynı özcü ve image'ci yoldan giderek harpertesli kuşağının bunalımını vermek isteyedsunlar; bir başka bölümü de yöntemi saçmaya (absurde) indirgeyerek 'ikinci yeni' tuhaflığına bulaştı.

Bu bir ustura üstünde yaşamak. Hele bir şair için. Kendini dünya ile ve dünya halkları ile her saniye aralığında bir ve beraber duymak. Tarih olmak sonra. Halkın derinliklerinden gelip hürriyetlere, yüceliklere çıkmak. Tek parti diktası ile uğraşmak ilk kime nasip olmuştur? Yeryüzünde ve Türkiye'de hürriyet ve saadet kavramları kirlenmiş, eskitilmiş ve atılmışken bazı 'mangal yürekli' şairler Namık Kemal'in ve Tevfik Fikret'in namuslu geleneğini bu ülkede mertçe yürütmeye savaşmışlardır: Kalemleri kırılmıştır. Küçük belki ve fakat gönüllerince değerli hayalleri çarpmış çekilmiştir. Ümitleri bozulmuştur. Olun! Bu memleketin halkı ve tarihi elbet onları bilecek, adını saygıyla anacaktır. Değil mi ki Mustafa Kemal'in o sözünün doğruluğunu bir kere daha gösterdiler: Hani: "Sanatkar, cemiyette uzun cehd ve gayretlerden sonra alınnda ışığı ilk hisseden insandır" dediğinin, demokrasinin ve hürriyetin ışığı ilk şairlerin alınna vurdu. Bütün kusurlarına ve acemiliklerine rağmen DUVAR'ın yeniden basılmasını bunun için istedim. İnsanlar'ın, Hürriyet'in, Teblig'in, Bu Şehrin Çocukları'nın ve Sinif'ın da basılmasını istediğim gibi. Başlangıçta daima şairler vardı. Başlangıçta daima şairler olacak.

Atilla İlhan

Mar. 1990 İstanbul

mahalle ağzı şiirine karşı halkçı ve toplumcu şiir, halk yığınlarını sarabilecek geniş soluklu bir konuşma şiiri tutturmak istiyordu. Böylelikle yeni Türk şiiri, yeni koşullara yerleşirken hem yüzyıllardır değişe değişe sürdürüp getirdiği milli sesi korumuş olacak; hem de halk şiiri geleneği aydın şairlerin işe karışmasıyla yeni bir kan kazanıp değerlenecekti! Bu noktadan baktınız mı Enver Gökçe'nin, Kâmuran Bozkır'ın ve Ahmed Arif'in bazı şiirlerini unutamazsınız. DUVAR şiirlerinin de hemen hemen yarısı bir köşesinden Köröğlu, Dadaloğlu, Kurt Mustafa; bir köşesinden Dertli, Gevheri, Zihni; bir köşesinden de Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Bayrami, Kaygusuz ve benzerlerine yaslanan bir ügen üzerinde kurulmuşlardır. Bu bizim Garip'in tatlı su frengi alafangalılığına ve snobça tekerlemeciliğine karşı milli, yeni ve halka ait ve yerleşik olanı bulabilmek; dakikalık alaya, anlamsız tekerlemeye doğru hızla yozlaşan şiire beşeri ve sosyal derinliğini verebilmek çabamızdır. Oldu oldu, olmadı olmadı! Ne var ki ara korumsa şairin şiirini ve zaatını yitirmeyi şama-

bir yaşama şekli sanan günümüz türredillerinin tadına belki de hiçbir zaman varamayacakları çeşitli kendinin, öğeleri milletin olan engin bir şiir dokundu. Duvar, bir bakıma artık susmuş olan bir koronun şarkılarından bazı örnekler aktarıyor. İlk iki bölümü bu aysbergin suyun dışında görünen parçası sayılsa da olur. Hatta böyle sayılırsa belki daha doğru fakat bir o kadar da hazin olur.

DUVAR şiirlerinin öbür yarısı toplumcu yönü kuvvetli bir estetik bileşime katılmak istiyorlar. Buna özcü bir bileşim demek daha doğru. İlk serbest şiir çıkışlarından bu yana denenmiş, tutunmuş ve Türk şiir çıkışlarından bu yana denenmiş, tutunmuş ve Türk şiir geleneğinin zincirinden sağlam bir halka olmuş bir bileşimdir bu. O günlerde A. Kadir, Ö. F. Toprak, Akıncıoğlu, Cahid Irgat gibi şairler bir yandan Garip üçgenine öte yandan da Muhip Dıranas ve Cahit Sıtkı tarafından işlenen Baudelaire'ci şiire bu bileşimin çeşitli ve güçlü ter-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi <https://ranfey.org>

dan, Gazî'nin dönemi içerisinde biz prensip- te antiemperyalist çekhepeydik. Çünkü Mü- dafa-i Hukuk ne demektir, hakların savunul- ması demektir. Kime karşı savunuluyor bu haklar. Gazî'nin en ağır lafları Batı'ya karşı laflardır. İnanılmaz ağırlıklı lafları vardır. Geç- gen gün birini söyledim televizyonda, herkes yine şaşardı. "Bati bizi batırmak için elinden gelen her şeyi yapmıştır" diyor açıkça.

Bu noktada, bizim o zaman ki vardığımız esprî şudur. 1) Anadolu hareketi, yani Ana- dolu ihtilali değişmiş ihtilal dünyadaki ilk anti emperyalist Üçüncü Dünya ihtilalidir. Bunu kimse reddedemez. Bu açıkça ortadadır, müsecceldir. 2) Bu ihtilal Sovyetler Birliği ile yakın Doğu'nun desteğine sahip bir ihtilaldir. 3) Türkiye Gazi ölünceye kadar hiçbir batılı ülke ile hiçbir ittifaka girmemiş- tir. Ancak Gazi öldükten 8 ay sonra İsmet Paşa gidip Fransa ve İngiltere ile anlaşmış- tır. Bu kadar nettir. Böyle olunca bizim so- lun o zaman dayandığı taban Anadolu İhti- lali. Anadolu İhtilali'ni sosyalist istikamette geliştirmek teşebbüsüdür. Peki Kemalizm zana kapalı mıdır? Hayır. Değildir.

Bir defa prensip itibarıyla, muasır mede- niyet seviyesini yakalamak diye bir hedefi- koymuştur. Çağdaş uygarlık düzeyi diyor- suz. Çağdaş uygarlık düzeyi hedefi diyalet- tik bir hedef değildir. Uygarlık düzeyi eğer kapitalist ülkelerdeyse, o düzeye ulaşmak için çalışacaksınız. Sosyalist ülkelere geçe- bilir. O zaman ona çalışacaksınız. Sabit de- ğil. Sana ille git Amerika gibi ol demiyor. Çağdaş uygarlık düzeyini bul diyor. Hangisi ise o. Onun döneminde o demokrasydi. Daha sonra sosyal demokrasi, daha sonra sosyalizm olabilir. Uygarlık düzeyi, bir kere bu konuda diyalettik. İkincisi, metodunun ne olacağı. O da çok net ve açık söylenmiş- ti. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." Sen bilimsel yoldan, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için mücadele ederken, Anadolu ihtilali'ni sosyalizme doğru çok güzel götü- rürsün. Kemalizm buna kesinlikle karşı de-

ğildir. Sosyalizme karşılık, T.C. totaliter ol- duktan sonra başlamıştır. Totaliterlik de 1930'lu yılların sonlarına doğru bütün Avru- pa'yı sarmış bir affetti. Demokrasi çok kötü görülüyordu. 2. Dünya savaşı başlarken Fransa'yı açlıklar, fahişeler meketeletti diye isimlendirirdik Türkiye'de biz. Neden? Çün- kü Avrupa'da İngiltere, Fransa ve İsvi- re'den başka demokrasi kalmamıştı. Hepsi totaliterdi. Rusya da dahil. Biz de totaliter olduk ve bizim totaliter oluşumuz da 1935, ilk CHP'nin kurdulayında olmuştur. O zaman vaziyete hakim olan İsmet Paşa'dır. Söyle maddeler var tüzükte, diyor ki "Dünyada li- beralizm ölmüştür, CHP bu bakımdan dev- letçidir. Fakat bizim devletçiliğimiz kızıl bir devletçilik değildir." Yani, faşist bir devlet- çilik. Bu kadar açık. Liberalizm öldü. Kızıl devletçi değil, peki hangi devletçi? Faşist devletçi. Nitekim devlet kapitalizmi yapmış- lardır yıllarca Türkiye'de ve bir oligarşi oluş- muştur. Şimdi bu ortam içerisinde Türki- ye'deki toplumu gerçekçi gelenek Anadolu ihtilaline sahip çıktı ve gelecek için de so- yalist bir devrim düşündü. Bizim nesillerimi- zin hayrı budur. Şimdi alın 1940'larda çıkmış olan "Yığın" dergisini, Emekçi partisinin resmi organıydı ki içinde Atatürk'e övgüler vardı. Büyük antiemperyalist liderimiz diye. Hiçbirzaman ne Emekçi Partisi ne Sosyalist Partisi ne diğer partiler Gazî'ye karşı çıkmay- ı düşünmemişlerdir. Nâzım da bu konuda, "Ben Türk Devrimi'ne hiçbir zaman ihanet etmedim" diyor, ona yazılmış. Yoksa öyle kötü bir adam ve zalim gibi görseydi oturur da koskoca Kuva-yı Milliye Destanı'nı yazar mıydı. Yani Gazî'ye bir diktatör diye bakmak hiçbir zaman kimsenin aklına gelmemiştir. Atatürk bir jakobendir. Ve jakobenler, diğer sosyalistlerin hiçbir zaman reddedeceği in- sanlar değildirdi. Lenin de bir jakobendir. Bunlar Fransız İhtilali kökeninden gelen Ay- dınlanma çağı'nın temeline yaslanmış insan- larlardır. Bunlar toplumu değiştirmek için ha- rekete geçmeyi düşünen kişiler. Gazi onlar-

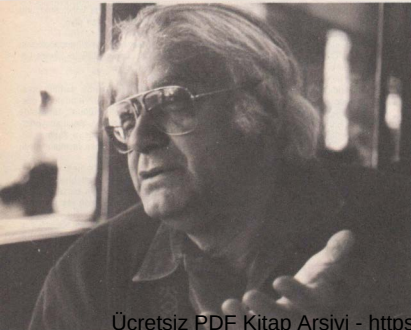
dan biriydi. Bir bakma biz bu ortam içeri- sinde yetiştik ve edebiyatımız, o zaman ki çiziyi, sosyalist istikamette geliştirmek için kullandık! Ne mi yapmaya çalıştık? Hepimi- zin başı tümden belalara bulaştı. Ama buna rağmen hiç yılmadık devam ettik. Birkaç ki- şi öldü aramızdan, ama önemli değil.

Nâzım'ın şiiryle ilk ne zaman tanıştınız?
Çok ilginç, çok ilginç. Şiir meraklısı birço- cuktum. Benim babam şairdi, şiir yazardık. Divan şiiriyi yazardık. Benim yazdıklarımı da hiç beğenmezdi. Taki kendi mantığıyla haklı. Ortaokulun 2. sınıfındayken (Balıkesir Lise- si'nde yatılı okuyordum) hastalandım, beni revire kaçardılar. Revirde yatıyordum. Revirde ağabeyler de yatıyordu, başka yüksek lise sınıflarından, onlar ders çalışıyorlar, fakat tembel keralar orda burda kitapları bırakıyorlar, dalgalıya alıyorlar filan. Bir edebiyat kitabı geçti elime, yalnız o zaman lise 2'de okutuluyordu. Ağah Sırrı Levend'in veyahut İsmail Habib Sevük'ün kitabıydı hangisibile- miyordum, ama Edebiyat Tarihi kitabı. Edebi- yat Tarihi kitabını aldım, meraklıyım ya, kir- calıyordum. Birdenbire orada bir şiire rastladım. O zamana kadar hiç tanımadığımı, gör- medigim tarzda bir şiir, kim yazmış, Nâzım Hikmet. Nâzım Hikmet kim? Bunu bilmiyo- rum. Bir baktım şiir bugünkü gibi aklımda. "Yalnızlık" şiiri, meşhur. Çok, çok şaşırdım. Böyle bir şiir nasıl olabilir. Gittim, ağabeyle- re dedim ki yahu kim bu adam? Bir tanesi döndü bana, sen onu pek kuralcama kala- mın, dedi. Tam '38 senesi, o sıralarda Nâzım'ın başı dertte. Benim tuhafıma gitti. Bunun üzerine kaktım, Balıkesir'de kitapçı- lan dolardım. Kime Nâzım'ın şiir kitabını sor- sam bir tuhaf bakıyor. Git lan çocuk, diyor bana. Hayallah, büsbütün merak bende, or- da birkaç kitapçıya girdim. Onlar da beni haşladılar. Fakat tesadüf, İzmir'de sokakta dolaşırken bir kitap sergisinde, Nâzım Hik- met yazılı bir kitap gördüm. Hemen bakkıla- ma atladım ben, bunu almak istiyorum, kaç para? Adam sattı bana onu. Ama o kitap bir şiir kitabı değildi. "Alman Faşizmi ve Irkçılı- ğı." Nâzım'ın araştırması.

Çok güzel de bir kapagıydı. Çok iyi hatırlıyorum bir gamalı haç ve bir kafatası. Onu aldım, fakat orda maalesef, istediğim şiirleri yoktu. Yalnız okumaya çalıştım, hiçbir şey anlamadım. Çünkü bayağı ciddi bir çalışmaya- dı. O yaştı buna anlamak mümkün değil. Bunun üzerine araştırdım. Neticede, sağa sola sorarken bizim bir aile dostumuz vardı, gazeteci, çünkü benim babam gazetecilik de etmişti İzmir'de. O gazeteci bana; "Benim ki- tapları arasında olacak, ama pek kuralcama o adam" dedi. Ben tabii öbürlerinin hepsini bıraktım, onu kuralcaldım. Bulduğum kitap en güzel kitaplarındandır.

Hangi kitabını bulmuştunuz Nâzım'ın?

"Gece Gelen Telgraf". Onu buldum. Kiti- bın tarzı da beni çok şaşırttı. Çünkü yeşil bir kâğıdan üzerine basılmış bir kitaptır ve o ki- tabın yarısı gölgeli, yarıya açıktır. Ortasından kesilmiştir her sayfası. O da beni çok etki- ledi, Nâzım'ın tarzı, her şeyi... Oradaki şiirleri okudum, müthiş etkilendim. Ne kadar ona benzetbilirdim şiirleri, o kadar iyi oldu sa- yıyordum. Sonra liseye gittiğimiz sıralarda hertafta önüne gelene Nâzım'dan bahse- diyordum. Bir çocuk çıktı. O çocuk dedi ki, ben de Nâzım'ın kitabı var ama el yazması. Neden? Bana dedi ki kitabı verdi. 835 sa-

tır. Elle yazılmış. Ben onu olduğu gibi kopya çektim evde. Nâzım'ın bütün kitaplarını değilse bile bir kısmını elime geçirebilirdim. Ve daha ilginçini söyleyeyim. Çok büyük bir kısmı ezberimdedir. Hâlâ da öyledir. Muhafaza etmek çok tehlikeli, ezberleyip muhafaza ediyordum. Tabii sonradan çok ciddi şekilde Nâzım'ın şiiri üzerinde çalıştım ben. **Na il bir çalışma oldu bu?**

Şöyle bir çalışma oldu: Nâzım Türkiye'ye bir şiir yeniliği getirmiş... Peki bu ne? Bu nerden geliyor? İnceleyince bir ucu bunun hemen Mayakovski'ye dayanıyor çok kolay olarak ve bizde herkes orada durmuştur. Mayakovski'den ilham almış, Türkçe'de bu şiir yapmış derler. Tam diyor Mayakovski'nin yazdığı şiir biraz müstezattır. Bizim eski Divanşիրindeolan serbest Nâzım vardır. Ona benzer. Nâzım'ınkida ha farklı, bu bir. İkincisi, Mayakovski'de o işi yine kendisi icat etmiştir. Mayakovski de Marinetti diye bir İtalyan şairden almıştır. Marinetti de futürist. Onlar bunu almışlar, Sovyetler Birliği'nde konstrüktivist şiir diye bir şiir yapmışlar. Nâzım onlardan görmüşve o onu uyuyla mayabasmışlar. Dikkat ederseniz, Nâzım'ın "Sesini KaybedenŞehir" e kadarkı şiir kitaplarından bu şiirler farklıdır. Onlar daha Mayakovski türü şiirlerdir, ama "Sesini Kaybeden Şehir" den sonra Nâzım değişmeye başlar. Göç Gelen Telgraf ve Bedrettin Destanı bence asıl Nâzım'ın büyük başlangıcıdır, oradan itibaren kendi toprağına oturur. Önce bir yabancı soyundan gelir. Kendinde eski bir taban vardır. O tabanı reddeder, fakat sonra taban içerisinde tekrar bir toprağına oturmak gerektiğini farkedir. En güzelsիրlerini de haphanedeyazmıştır. Gerçekten çok başarılı şiirlerdir. Özellikle Nâzım, sonradan herkesin ilk benim yapmaya çalıştığı zannettigi bir şiir yapmıştır. Yani Divan edebiyatı ve Halk edebiyatı etkisini alıp modern şiir için de yolumuş ve orijinal bir şiir çıkmıştır. Bu bakımdan Nâzım gerçekten önemli bir şairdir. Bulduğu şeyler çok ilginç şeylerdir. Yalnız şunu da söyleyeyim ki bu fikir ona da ait değildir. Aynı şeyi başka birisi de yapmıştır. Yahya Kemal, onun yaptığı da bu.

Onu Yahya Kemal hayranlığı da var.

Amca çok doğay, Yahya Kemal de Batı şiirini ve Doğu şiirini meczu- di ondan bir sentez çıkarmaya çalışıyor. Onun içeriği farklı, Nâzım'ın içeriği farklı. Ama hepimizin yapması gereken veya kafası çalışan Türk şiirinin mutlaka yapması lazım: Yani Türkiye'de Beş Hececi'le- re ve aruzla karışık çıkmış olan yeni Türk şiiri, Nâzım'ın ve Halk edebiyatı- nın arkasındaki derinleri tensil ettiği şiirdir. 38'den itibaren bu şiirin şa- irleri ezildi, hapseatıldı, sürüldü.

Garipçi er ortaya çıktı.

Ve Garipçiler vitrin dağıtım panosu içerisinde CHP tarafından yeni şiir diye sunuldu.

'60'lı yıllarda İktidara karşı olan edebiyat çevresinde yer almanıza rağmen 1946'da CHP'nin şiir yarışmasına katılıyorsunuz. Bunun ne- denini açıklar mısınız?

İnanılmaz, inanılmaz bir şey oldu. Mesele şu. Ben dediğim gibi şi- ir yazıyordum ve o şiirleri yazdığım sıralarda Ömer Faruk Toprak'la te- mas halindeydim. Ve mektuplaşıyorduk. Faruk'a. O zaman Adana'nın Bahçe kazasında Gavrur Dağları'nda babam kaymakam, ben de orda- yım. Ve o sene okula gidiyordum, çünkü kovulmuş, bbb mesele- den dolayı iki sene gidemedim okula, bu arada şiir yazıyordum, "Ga- vur Dağları'ndan Rivayet" diye, çünkü Nâzım'ın destan yazdığını bi- liyorduk. Ve destan yazmanın gerektiği düşüncesindeydim. Ben de ken- dimde göre bir destan denemesi yazdım. Sonra babamı ordan Sındır- gı'ya tayin ettir, kalktı Sındırğ'ya geldik. Ben o şiirleri 45'te yaz- dığımı sanıyordum.

Edebiyat öğretmeni ama amcam bize misafir geldi. Amcam benim şiir yazdığımı biliyor. Babamın o şiirleri beğenmediğini de biliyor. Ba- na dedi ki yeni şiirlerin var mı Atilla? Var ama. Birtakım şeylerim var ama. İy mi kötü mü biliyorsunuz, bana, böyle otur bakayım, dedi. Bü- yük bir hevesle, ne kadar şiir yazdysam o sırada okudum amcama. Hiçbir şey de söylemedi, afezin dedi sadece, bıraktı. Sonra geceye- in babamla konuşurlarken ben duydum. Onunla konuşuyor, dışanda- yım. Babama diyor ki, bu çocuğa önem ver, şiirlerini okudum bu şa- irler hiç fena değil. Hatta bir şey düşündüm. Bununla diyor ki bir ak- mağın var, ama katilsın, Babam da bırak abı bırak, diyor amcama. Yani işleiyor. Neyse bu böyle konuşuldu. Sonra amcam bana açtı. Dedi ki, Atilla, CHP'nin bir yarışması var, biliyorsun, daha evvel ro- man için yapıldı. Senin bu şiirleri oraya yollayalım. Ben küplere bin- dim. Beni hapse attılar, okuldaki kovdular. Ben onların yarışmasına katılır mıyım filan. Hiç sesini çıkarmıyor ama, rahmetli böyle sakın bir adamdı. Babamla konuşmuşlar. Bir on beş gün kadar kaldı bizde. Gitmeden önce dedi ki bana Atilla ben senin o şiirlerini çok beğen- dim. Garipçi daktilo + bana ver, öğrencilerine okumak istiyorun se- nin şiirlerini diyor. Elime geçirdi. O zaman yazmaya başladım. Ne yaparsınız, dedi.

dim. Aradan zaman geçti. Okul zamanı geldi. Işık Lisesi'nde okuma- ya başlamıştım. Faruk'la da mektuplaşıyoruz, Faruk Ankara'da o za- man. Ankara'dan bir mektup geldi bana Faruk'tan. "Burada şiddetli bir şekilde senin CHP armağanını kazandığın hakkında bir dedikodu var. Eğer böyle bir şey varsa seni tebrik ederim."

Ben müthiş şaşırđım. Çünkü, öyle bir şeye katılmadım, böyle bir şey yok. Bu ne demek diye düşünürken, 3-4 gün sonra amcam dam- ladı okula.

"Atilla gel.Sana bir mektup var. Sana o mektubu vermek için gel- dim." "Bana, size mektup mu geldi?"

"Evet" dedi. "Senin adresini vermiştin." Şimdi şöyle alay: Bunlar, babamla ikisiede bir kumpas kuruyor. Diyorlar ki bundan biz ister- sek bu şiiri bize asla vermez. Ama bu şiiri de gönderelim.

Bunları aldılar. Sonra amcam bunları müsabaka şartlarına göre ayarlamış. O şartlar da şunlar: İsim olmayacak, rumuz olarak sa- dece şiir yazılacak. Rumuz ayrıca başka bir zarfın içerisinde isimle birleştirilecek filan. Böyle birtakım numaralar, bunları hespiyi yap- mış, adres olarak da Çamlıca'daki kendi adresini vermiş. Tabii bana gelen mektup ona geliyor. Amcamı mektubu, okula kadar getirdi. "Aç bakalım burada ne yazıyor", bir açtım Beheç Kemal'den bir mektup bana. "Yarışmada sizi ikinciliğe layık gördüler. Bize sizin hakkınızda bilgi gerekiyordu" bilmem ne. Benim ilk lafım, reddederim dedim. Amcam "sen deli misin çocuk" dedi. Her şeyi bir kenara bi- rak, 1500 lira verecektir" dedi. Fakat yine de reddetme fikri kafam- da... Faruk vasıtasıyla solcu arkadaşlar "Niye reddediyorsun ki. Tam tersine her şeyi rağmen istediğini varız demiş oluyorsun" diyor. Çünkü sonradan meydana çıktı ki Fazıl Abi'yi geçmişim. Cahit Süs- nü'ü herkestanıyor, kitapları on, o üçüncü ben ikinciyim. Fazil Hüs- tikü da birinci. Netice reddetmiş olmalı, kabul etmiş oluk. Birden bir adam var, kim? Bütün... benim arıyor. Böyle bir adam var, kim? Buldular sonunda. Röportaja geldiler, konuştuk, sonra Atilla İlhan böylelikle kazanmış oldu. Parayı hemen yolladı CHP. İlk masraf ola- rak bir daktilo aldım kendime çok güzel, evet 120 liraya bir daktilo aldım. Şimdi bakın ne kadar ilginçtir. Ben bu yarışmayı kazandım, CHP'nin yarışması, CHP tek parti, bir sürü dergisi var. Hepimiz de bi- liyoruz ki o dergilerde çıkan şiirleri zo lıra teklifi hakkı veriyorlar. Ta- bii aramıza kazandığımız için bu şiirleri rahatlıkla o dergilere göndere- biliriz. Faruk'la konuştuk. Faruk bana dedi ki, gönder, ben de Ülkü dergisine, İstanbul dergisine -Eunlar hep CHP'nin dergisi- şiirleri yol- ladım. Ülkü'de bir şiir çıktı. İstanbul'da bir şiir çıktı. Fakat o arada şöyle bir şey oldu. Benim daha evvelinde kendi adıyla T.S.P.'nin or- ga-nı Gün dergisinde şiirlerim çıkmıştı.

46'dan önce mi?

Önce. Aramandan önce şiirlerim çıkmıştı. Tabii armağanı kazanır kazanmaz -Gün dergisi o sırada çıkıyordu- 2. sayfa- dan bir not düş- ti Hasan Faruk Kurt. Onu sonradan bana anlattı. İşte "şiirlerini ya- yınladığımız arkadaşımız Atilla İlhan'ın armağanda ikinci olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Kendisini tebrik ederiz" filan diye.

Oysa siz tepki göstermiştiniz.

Hayır. Onlar şeydi. Beğendiler o işi, sevdiler. Ama bunun kıması ne yapı biliyor musun? CHP dergilerinde, benim şiirlerim hemen ke- silirdi. Bitti. "Vay, bu alcaık komünistmiş" diye.

Varlık'a hiç şiiriniz yayınlanmıymıydı?

O zamanı kadar hayır. Kesinlikle yoktu. Varlık'ı biz partinin or- ga-nı diye görüyorduk, CHP'nin. Fakat sonradan, CHP iktidardan düş- tükten sonra bir ara öyle bir soğuk savaş içine düştü ki, Türkiye'de hiçbir solcu şairin hiçbir dergide şiirleri çıkıyordu. Y yayınlamıyorlar- dı. Tamamen ortada kalmıştı. Benim Sisler Bulvarı ve Yagmur Ka- çağı'ndaki şiirlerin tamamı bir dosyaydı ve hiç kimse yayınlamıyordu o şiirleri kesinlikle.

O sıralarda üniversitede Yüksek Tahsil Gençlik Derneği diye solcu bir demek vardı, bu da derneğin üyesiydi. Ordaki edebiyat meraklı- sı arkadaşlarla oturduk, konuştuk. Yayınlamak lazım bunları. Ne ya- palım? Yani bir toplumsu şairin sesi duyulmalı. Kimse yok ortada. Ömer Faruk da o sıralaryazıyor sanırım.

Onun da şiirleri hiçbir yerde yayınlamıyorduk. Bir tek Kaynak der- gisi vardı, ona yazabiliyorduk o da. O zaman hiç dergimiz yoktu. Bu- nun üzerinekarar verildi, YaşarNabi'ye başvurulmalı. Hatta o kadar il- ginçtir ki, bir parti işi yapıyoruz gibi tek kişiyile gitmedik bir grup halinde gittik. Onlar aşağıda Meserrret Kahvesi'nde beklediler. Ben dosyayı alıp Yaşar Bey'in yanına çıktım. Adam benim nasil karşılaya- cak, hiçbir fikrim yok. Yaşar Bey hakkında da bir bilgim yok. CHP'nin adamı diye biliyorum. Sogukça bir adamdı yapıyarak, şöyle bir bak- ı bana. Efendim ben falanım dedi. Siz neredesiniz, dedi. İlk lafı bu- na, "Benim şiirlerim yayınlanmadı. Siz neredesiniz, dedi. Ne yaparsınız, dedi."

Ben, dedim, üniversitedeyim. Biz, sizin şiirinizi, biliyor musunuz, Nâzım'ın sanmştık dedi. Öyle mi? Ben çok sevdim. Bu benim müt-hiş hoşuma gitti, öyle sanmş ol-malan. Oturttu beni, ben sizin şiir-lelerinizi yayınlam, dedi. Çok şaşır-dım. Çünkü kesinlikle bir tek solu-cu şairin şiirini koymuyordu. Neden dedim? Sizin bir şeyinizvar, o beni etkiliyor dedi. Bakayım şiirlerinizde dedi. Aldı dosyayı. Koca dosya. Birer birer baktı. O sıralarda ben; Şa-fak Vakti Dünya diye büyük bir destan denemesi yazıyordum, dos-yanın bir bölümü de o. 3000 mısra yazılmış. Bu destan mı dedi. Evet dedim. Ne destanı? 2. Dünya Sava-şı Destanı. Güldü. Destanları kims-e okumaz dedi. Öbür şiirlere baktı baktı, içlerinden en zararsız kendi-ne göre, başına iş açmayacak bir şiir vardı, onu buldu. O şiir neydi, hangisiydi şimdiki hatırlamıyorum. Sen benim garpış, garpış yavrum diye birşir, aşk şiiri. Onu seçti, bu-nu ben yayınlam dedi. Teşekkür ettim.

Yayınladı, gerçekten yayınladı ve ondan sonra ben Varlık'a ne za-man şiir gönderirdiysem yayınladı. Hatta daha da ötesini yaptı. Benim yazdığım mektupları çok enteresan buldu. Sizin çok müthiş bir nesrin-iz var, niye nesir yazmıyorsunuz dedi. Beni ona teşvik etti. Ben onun üzerine "Abbas Yolcu" nesir-lelerini yazmaya başladım. Sonra ki-tap oldu o.

Ve aramızda çok tuhaf bir dost-luk teassüs etti. Ben dünyanın ne-reşine gidersem gideyim, Varlık dergisi bana hep gelmiştir. Adresi-me gelir. Ve ben de o zamanlarpo-litik olmayan, mümkün mertebe onun nötr saydığı şiirlerini oraya gönderdim. Fakatsonradan II. Yeni ortaya çıktıktan sonra, Yaşar Bey bana Valik' polemik için de açtı. Ben II. Yeni'ye en ağır yazılan Var-lık'ta yayınladım. Çünkü o da çok kızyordu II. Yeni'ye. Bunlar şiiri berbat ettiler diye. Çünkü Yaşar Bey'in şiir anlayışında bir muhtevas, şiir esprisi vardı. Yani beşeridir, sosyaldeğildir, ama muhtevadır. II. Yeni muhtevayı ortadan kaldırıyor, o deli oluyor buna; böyle şey ola-maz diye. Ben giydirdiyordum. Na-cı'ye orda yazdım en sert yazıyı. Memet Fuat'a "Hazin bir başkalaş-ma" diye bir yazı yazdım. Bunlar hep II. Yeni Savaş kitabında vardır. Yani Yaşar Nabi'yle ilişkimiz böyle oldu, CHP ile böyle oldu.

Peki, Şafak Vakti Dünya adlı destanınız ne oldu?

Şafak Vakti Dünya'nın sonradan okunmayacağı duygusuna ben de kapıldım. Yani Yaşar Bey'in söyle-diği türde. O zaman yayınladığım bölümlerime bayıldılar. Sosyalist dergilerde çıktı o bölümler. Onları çok sevdiler. Fakat sonradan ben, yani daha doğrusu Fransa'dan

ten sonra ve 2. DünyaSavaşı'nıya-şamış insanlarla konuştuktan son-ra biraz hariceten gazel okuduğumu fark ettim. Yani ben 16-17 yaşında bir çocukolarak 2. Dünya Savaşı'nı yazıyorum. Ben oraya gittim. Dire-nişe katılmış Fransızlara konu-ştu, onlar bir şeyler anlattılar, on-ların yazdıklarını okudum, biraz kendimi haddine tecavüz etmiş gi-bi gördüm. Yani sen otur oturu-dun yerde, dünyanın savaşını yaz-mak sana mı kaldı, gibi oldu. Yal-nız beğendiğim bazı bölümleri çe-şitli kitaplara girmiştir. Duvar'da vardır. Sisler Bulvan'ında vardır ve beğendiğim bazı bölümlerini yayı-nladım, onu iptal ettim. Benim böy-le iptal ettiğim bir de romanımvar: "Sadet Hepimize Mahsustur" diye. O da üç ciltlik bir romandı. 1. cildi-ni bitirmiştim. Bunun kanıtı da var. Türkiye Sosyalist Partisi'nin organı Gerçek gazetesi tefrika etti. 1. cildi gazete çıktıki kadar (gazete 3 ay çı-kabili) (çünkü) tefrika etmişti. Ora-da vardır. Bir romanı sahiden yaz-dım.

İlk kitabınız Duvar'ı 1948'de yayınlıyorsunuz. Ödülü 46'da alıyorsunuz ama 44'te, 45'te büyük ölçüde şiirlerinizi bir kitapta toplayabildiniz. Neden 48'e kadar beklediniz?

Para yok. Hiçbir yayinevi bas-mazdı ki bizim kitaplarımızı. O ki-tabı annem bana 1000 lira verdi, hadi kitabını bastır dedi, onunla bastırdım, öyle çıktı, yayinevinde çıkmadı ki. Kendi paramla bastır-dım ben o kitabı ve dört sene mil-lete bedava dağıttığım halde bit-i-remedim.

Ödül aldığınız parayla bastırmayı düşünmediniz mi?

Yok, o benim paramdı. Onu ye-dim. Öyle bir şey düşünmedim, hiç aklıma gelmedi.

Duvar'da halk şiiri geleneğine yat-kun, destansı söyleyiş özellikleri belirirken, 1940 toplumsal şiirinin genel söyleyiş biçiminden de uzak kalmıyorsunuz. Daha sonraki yapıtlarınızdaysa bireysel temaların ön planda olduğu görülüyor. Sizce bu ani bir değişim değil mi?

Hayır, ani değil o. Şimdi o şu, bu genel olarak bizim toplumcu şiir geleneğinin, bu ekolün özellik-leri içinde bir şair olarak devam ediyordum. Fakat, diğer şiirleri çok merak ediyordum. Benim asıl yapım meraklı, adam yapısı, ben her şeyin dibini kuralanım, bunun arkasında ne var diye. Çocukken bütün oyuncaklarımı kırardım, na-sıl çalışıyor diye. Böyle bir merak-ım var benim. Öbür şiirleri de merak ediyordum. Yabancı dil de biliyordum. Çevirileri okuyordum. Sonra Fransız şiiri bana bir şey söyledi, çok beğendim. "Bir şiiri çevirisinden okumak, reçel kava-nozunu dışından yalamakla eşit-tir" dedi. Yani bir şiir asla çeviri-yle okunmaz, okunabilir.

yangın gecesi

yangın gecesini giyinmişim
ateş istanbul'a bulaşmıştı
yalnızdım zehirli zehirliydim
bütün köprülerim atılmıştı
gemimi ellerimle batırmıştım
istanbul nefes nefes yanıyordu
sen tutuşmuşun yanıyordun
çığlıkların kulagımdan gitmeyecek

saçların tutuşmuştu yanıyordu
ateş dudaklarına bulaşmıştı
kimsecik yangını görmüyordu
neden yandığını sormuyordu
bir damlacık su vermiyordu
elini ayağını şaşırıyordu
sen bir cehennemdin yanıyordun
istanbul bir cehennemdi yanıyordu
ben eski cehennemdim yanıyordum
şiirlerim haykırmaya başlamıştı

duman beni boğmasa kör etmeseydi
gözlerim kör olmasa ölmeseydi
seni görmesem suçlu gözlerimi görmeydim
yangın gecesinde kaybolduğumu
bir bıçak gibi savrulduğumu
başıma taş yağmasa düşmeseydi
gemiler ateş almasa gitmeseydi
istanbul yanmasa sen yanmasaydın
ben kendi kendimi yakacaktım

bu geceyi bağırılan ben değilim
bu geceyi bu bir yürek gibi buğulu
bu uğultulu yangın gecesini
rezil rezil bağırılan ben değilim
gemiler kendileri bağınıyorlar
gala kulesi kendiliğinden bağınıyor
ben kendim bağınıyorum bilmeyerek
haykırdığım farkında olmayarak
kırpıklarım bıyıklarım kavruyorlar
yangın hayallerime sokuluyor

Atilla İlhan, Bütün Şiirleri 3, Bilgi Yayınevi 1991

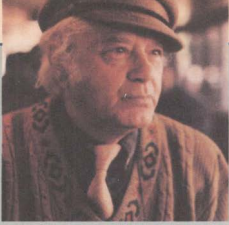
'muhabir'

en çirkin elleriyle anlaşılmasız adamlar
gecenin camlarına simsiyah çıkarılmış
elektrik sayacılarında kurşun vızıltıları
şizoit bir saat yalnızlığı çalıyor

aynalarda bırakıp kullanılmış yüzünü
kimliğini değitirdi kaşla göz arasında
telefonları kesik hiç kimse cevap alamıyor
apartmanı boşaltmış yazıhanesinde yok

sabah asmalameci'te kendisine rastladı
dumanlı gözlekleri hristiyan bir sakal
iyece dağılmış mı direklerle selâmlaşıyor
başka bir hayata yoksa böyle başlamıştı

Atilla İlhan, Bütün Şiirleri 3, Bilgi Yayınevi 1991

an gelir
paldır küldür yıkılır bututlar
gökyüzünde anlaşılmaz bir heybet
o eski heyecan ölü
an gelir biter muhabbet
çalgılar susar heves kalmaz
şatârâbdân ölü
şarabın gazabından kork
çünkü fena kırmızıdır
kan tutar / tutan ölü
sokaklar kuşatılmış
karakollar taranır
yağmurda bir militan ölü
an gelir
ömrünün hırsızdır
her ölen pişman ölü
hep yanlış anlaşılmıştır
hayalleri yasaklanmış
an gelir şimşek yalar
masmavi dehşetiyle siyaset meydanını
direkler çatırdar yalnızlıktan
sehpada pir sultan ölü
son umut kırılmıştır
kafdağı'nın ardındaki
ne selam artık ne sabah
kimseler bilmez neredeler
namlı masal sevdalıları
evvel zaman içinde
kalbur saman ölü
kubbelerde uğuldar bâki
çeşmelerden akar sinan
an gelir
-lâ ilâhe illallah-
kanunî süleyman ölü
görünmez bir mezarlıktır zaman
şairler doluşır saf saf
tenhalarında şiir söyleyerek
kim duysa / korkudan ölü
-tahrip gücü yüksek-
saatlı bir bombadır patlar
an gelir
attılâ ilhan ölü

Fransa'ya gittim. Biz o zaman Nâzım Hikmet'i kurtarma işlerine girdik. Fransa'ya gidip Fransızca'yı sökünce, Fransız şiirlerini okumaya başlayınca, Fransız solcularının şiire nasıl baktıklarını öğrenince birden bire bizim burada fazla taşralı kalmış olduğumuzu gördüm. Çünkü biz oraya gitmeden evvel, bazı Fransız şairlerine elimize sürmezdik. Abilerimiz derledi ki, bunlar kötü burjuva şairlerdir, ahlâksız heriflerdir, bunların şiirlerini okuma. Baudelaire, Rimbaud... Hatta abinin birisi, şimdi adını tam hatırlayamadım, bir broşür yazmış, "Edebiyatın kanlı basurları" diye bunları sıralamış. Yani Fransız şiirinin ne kadar büyüğü varsa hepsi ibne. Adını söylemeyeceğim. Bizim solcu abilerimizden birisiydi.

Kendisi şiir yazar mıydı?

O yazdı. Antolojilerde vardır bazı şiirleri. Ben Fransa'ya gittikten sonra, tabii biraz da Fransızca'yı sökünce orada le Cercle des Jeunes poètes diye bir genç şairler kulübü var. Daha çok toplumcu şairler gidiyor. Büyük toplumcu şairler de gelip konuşuyorlar onlarla. Haftada yahut 15 günde bir öyle bir yere gittim. Aragon geldi oraya.

Görüştünüz mü?

Görüşmemiz, ne haddimize, Aragon kürsüde, biraz da mağrur bir adamdı. Biz sadece oturup dinliyorduk. Aragon çıktı konuştu, Aragon konuşurken hayretler içinde kaldım ben, hatta dehşet içinde kaldım. Çünkü modern bir şiir yazmak isteyen, modern bir şair olmak isteyen her toplumcu şair işe Baudelaire'den başlamalıdır, dedi. Böyle deyince ben, Türkiye'de böyle deniyor, orada böyle deniyor. Çok şaşırđm ve tabii hemen o geleneği o şairlerin hepsini okumaya başladım. Tabii o geleneğin yine sonunda Apollinaire'e dayanır. Apollinaire'e kadar gelir. Bütün o geleneğin şairlerini okuyup, orada toplumcu şairlerle tartışmaya başlayınca, birden yavaş yavaş içimde başka türlü şiirler oluşmaya başladı. O zamana kadar yazdığım şiirler bizim bu geleneğe çok uygun. Duvar'daki şiirler genellikle öyledir. Sisler Bulvarı'nda bir bölüm vardır, o da öyledir; o dönemde yazılmış şiirlerdir, fakat bir bölümü, asıl büyük bölümü tamamıyla Fransız şiirinin modern yapısını öğrendikten sonra ve şehirlî bir şiir nasıl yazılır, şehirlî şiir yazarken ne yapmak lazımdır, diye düşünmeye başladıkdan sonra ortaya çıkan şiirlerdir onlar. Ve bu o oluşuma yazdığım şiirleri Türkiye'ye getirdim, yayınlamadım. Bir tanesini Yaşar Bey'e verdim. Sendikacılar, otomatik çekiciler diye böyle laflar varmış, başımıza iş açmayalım dedi. Hadi bakalım, yayınlamayadık.

Kaynak vardı?

Kaynak? Ja onlar çıkmıdı. Kaptan'ın şiirleri vardı. Uzaklardaydı. Şimdi yinelandı. Hatta rahmetli Kamuran Yu-

ce'ye pasajın kapısı önünde 'rastla-mıştım. Yahu o nasıl şiir, nerden çıktı bu dedi. Dedim vallâ bunlar Avrupa malı, oradan edindiğim şeylerle çıktı. Şimdi şöyle bir şey söyleyebilirim kendi şiirime ilgili olarak: Duvar'da, Sisler Bulvarı'ndaki şiirlerin bir kısmında bizim, yani Arif'in, Enver'in, diğer toplumcu şairlerin Faruk'un, A. Kadir'in değerlerinin atmosferi içinde yazılmış şiirler vardır, benim kendi kişiliğim elbette vardır, Nâzım'ın da etkisi vardır. Sonra Sisler Bulvarı, Yağmur Kaçağı, Ben Sana Mecburum ve Bela Çiçeği'nde Batı'dan alıp getirdiğim ve kendimde özümseyerek kattığım unsurlar ilave olur. Fakat ben bununla da yetinmem. Yani, birdenbire çocukluğumdan aldığım klasik şiir terbiyesi de devreye girer sonra. Çünkü bir daha fark ederim ki, Halk şiirini benimseyip divan şiirini reddetmek saçmalık. Neden saçmalık? Çünkü, her ikisi de aynı alt yapının üst yapısı. Yani Halk şiiri de, Divan şiiri de aynı alt yapının üst yapısı. Birini kabul edip öbürünü reddetmenin anlamı yok. Sonra divan şairlerinin büyük bir kısmı halk şiiri yazmışlar, halk şairlerinin de büyük bir kısmının divanları var. O zaman onu da benimseyip, özümseyip bir yere katmak lazım diye düşünüyorum. Zannediyorum Yasak Sevişmek'ten itibaren de o devreye girer ve o zaman daire tamamlanır, yani Atilla İlhan şiir sentezi oluşmuş olur. Yani Batı'dan, halk şiirinden bütün alınımsı unsurların bir araya getirilip bundan özgür bir sentezin çıkarılması... Sentezin özgürlüğünü benim söylemeye hiç gerek yok. Çünkü herkes taklidini yapabiliyor. Demek ki orada özgün birşey var. Bu odur. Yani şiirin özgünlüğü anlatan en güzel örnek odur. Benim şiirimin altında imza olmazsa tanırısın. Yani imza olmasa da bu adamın dersin. İşte böylelikle özgün sentez olmuştur.

1952'de Paris'ten Türkiye'ye dönüşünüzde bir yandan Garipçileri, öte yandan eski gerçekçileri eleştirmeye başlıyorsunuz. Bu olguya, Fransa'da Plekhanov'un yapıtlarıyla tanışmanın bir sonucudur diyebilir miyiz? Çünkü arımdan "İnek toplumculuk" eleştirinizle Mavi Harekât'ın başlatıyorsunuz.

Tabii tamamen bunlarla ilgili. Çünkü buradaki toplumcu gerçekçi sanatçılar, Fransa'da rastladığım toplumcu gerçekçi sanatçılara göre çok farklı kalıyorlar. Yani mesela şöyle bir şey fark ettim orada. Ben de dahil olmak üzere 2. Dünya Savaşı içinde bizim yazdığımız toplumcu şiirlerin hiçbirini, gerçek manada toplumcu şiir değildir. Biz hürriyet şiiri yazmışız, faşizme karşı şiir yazmışız. Toplumcu şiir bu değil ki. Toplumcu şiir çok daha kapsamlı bir şiir. Oraya gidince adamlarla konuşuyorsun, mesela adam sana sınıfsal olarak insanın alması, insanın insanı diyalettiği, doğanın diyalettiği, toplumun diyalettiği

buñların bir arada algılanıp bundan şiir sentezinin yapılması gibi laflar etmeye başlıyor. Sen böyle laflıyor. Böyle şey Türkiye'de yok. Ben Fransa'ya gitleden evvel burada diyalektik nedir bana anlatın diye herkesin kapısını çaldım. Kimse anlatamadı. Orada herhangi bir sendikali işçi bile sana diyalektiğin ne olduğunu iki dakikada anlatıyor.

Plekhanov'un lafı çok anlamlıdır. Aslında ben oraya gittikten sonra bir kere Baudelaire ve geleneğini, yani modern Fransız şiir geleneğini okudum. Çok iyi sürrealistleri inceldim. Sürrealistleri inceleyince Garipçilerin onların kopya olduğunu gördüm. Ama temel çalışma aslında Dobrolybov, Çernişevski ve Plekhanov oldu. Ben bu üç büyük Rus eleştirmenin kitaplarını okudum. Bunlar Fransızcaya çevrilmiştir. Bunları Ruslar çevirmişler. Onların bir yayınevi var Fransa'da. Paris'te oradan satın aldım onları okudum. Çernişevski de aslında beni çok etkiledi. Plekhanov ona çok borçlu Çernişevski çok büyük bir yazar.

Belinski...

Belinski de tabii çok önemli bir adam. Belinski'den de okudum. Çünkü bu dört tane büyük clitti. Belinski, Çernişevski, Dobrolybov ve Plekhanov. Bu dördünü okudum zaman Plekhanov'un nereden oraya geldiği de anlaşıyor. Halbuki bizimkiler Türkiye'de Plekhanov'da değillerdi, İdanovdaydılar. İdanov'un anlayışını empoze etmişlerdi be! Stalin'den önceydi. Şimdi ben onu burad görünce, ardından öbürlerini okuyunca, onların yanında İdanov yazar mazar değil, kasap. Çünkü Çernişevski'yi okuyorsun, Belinski'yi okuyorsun, Marksizmi yemiş, eleştirilerek gerçekçiliği yemiş, her şeyi, tarihi bilen Alim adamlar. Onun yanında İdanov'un lafı mı edilir? İdanov kasap, bunlardan anlamayan bir herif. Tabii ben geldim, bu herif kim, bu herifi ben tanıyıyordum dedim, tabii herkes ağalla kalıtsı, sen nasıl tanımadın, o bizim babamızı diye kavga çıktı. Bizim solcularla burada çatıştı.

Nurullah Ataç da saldırmış.

Nurullah Ataç saldırmaz mı. Tabii saldırır. Ben Nurullah Ataç'ın anasını belledim. 4 yazım vardır: Evleme, Gevleme... İşte o zaman adam allahını şaşırdı. O zamana kadar kimse ona böyle lafetmemiş. Herkes dalkavukluk ediyor. Birisi çıkıp sen kimsin ulan diymiyor ona. Benim o tavırm her oldu, bir külanbeyli tavırm varan diyor edebiyat. Yani, sen ne bagıyorsun ulana doküloyu işi, ligin olan şı. Benim gerek il. Yeni'ye *Gerçekçilik Savaş*'nda, gerek il. Yeni'ye karşı yazdığım yazılara doğru düştür kimse cevap vermemişti. Ben her cevap bekledim, yazsınlar da daha iyice bir canlarına okuyayım diye. Şundan çekinirler, benim bu işi bildiğimi biliyorlar, yani ben bu işi kuraldam, kitapları biliyorum. Bunları bildiğim için hiç üstüme gelmediler, her sustular. Yok saydılar, böyle hallettiler güya beni. Şimdi kim var kim yok onu biliyor herkes. Netice oraya vardı.

50'li yıllarda "Gerçekçilik Savaş", "65 yılında da "İl. Yeni Savaş" ... Attılı İhan daha çok bu savaşınmı dikkatleri üzerine çekmiyor mu?

Savaşmalar o kadar dikkati çekmeden onu size söyleyeyim. Bu savaşmalar doğrudan doğruya edebiyat çevrelerini etkiliyordu, okuru değil. Benim okurum bu kitapların çoğunu okumamıştır. Yani *Gerçekçilik Savaş*'ın falan... Onlarla ilgilenmez. Onlar benim şiirlerimi, romanlarımı okurlar. Benim politik yazılarının, ideolojik yazılarının okuması sdn 15 senenin hakkıyesidir. Önceden okumazdılar onları.

Bana gelip onları yeni yazıyorsun diyorlar. Şiir yaz abı, vakit kaybetme, diyorlar. Çünkü her şey okur var. Bir kısım gelir, yeni şiir yazıyorsun roman yaz, der. Herkesin tercihi başka. Ama benim o ilk yazdığım yazılarda, o polemiklerde, o ideolojik savaşlarda, ben yazıncım. Yani böyle bir kalabalıkyoktu etrafmda, kesinlikle yapayalnızdım. Yalnız şövalye halindeydim. Benim gücümü yapan şey, büyük okur kalabalığına ulaşmamdım. Çünkü yeni Türkiye edebiyatında, benim kadar çabuk-büyük işi kalabalığına ulaşan başka bir şair yoktur. Alışmamış bir şey. *Sisler Bulvan* 5000 basıldı. Hemen bitti. Bir daha basıldı, 5000. Halbuki *Duvar*'ın ilk baskısı 1000. 3 senede bitirmemişim. Benim bulduğum sentez Türk okuruyla çok uyuştu. Taban tabana geldi. Ondan ben büyük okuru kalabalığı olan birisi oldum. Bilmiyorlar ki bu adam yalnız değil, arkasında çok büyük bir kalabalık var. Etkili olan oydu. Bu savaşlar... Zaten onlar o zaman kitap filan da değildi ki, dergilerde duruyordu, onlar çok sonra kitap yapıldı. Hatta şunu söyleyeyim sana, çok ilginçtir, ben "*Gerçekçilik Savaş*"ı 1959'da kitap haline getirmiştim, basamadım. Yıllarca bekledim. Oysa basılabilir haldeydi, fakat kimse basmıyordu. Bir kesim okurun gözünde ben ne şairim, ne romancıyım. Onlar bana fikiradamı diye bakıyorlar. Gelirler, "Bu adamın fikir adamı olduğunu o yazılamdan da birtakım meseleleri konuşuyoruz. Biri de çıkıp şu şiiriniz çok iyi de-

miyor. Belki de olmuyor. Ama gündelik yazılarımı, savaşım kitaplarımı okuyor. Onlarla bir fikir yapısı içinde. Böyle bir okur da geliyor. Bu da yeni, son 10-15 senelik.

Günlük yaşam?

Ben çağdaşsosyal şairin, sanatçının tarifini şöyle yapıyordum: Estetik ve sosyal sentezini bir bütün olarak yapar. Muhtevasını hangi sanat biçiminde veya fikir biçiminde açıklayabileceğine onu açıklar. Yani "Yıldızlar Gece Büyür" dizisini ben şiir diye yazmazdım. Onu ancak şiir diye yazardım. "*Aynanın İçindekiler*" romanını şiir diye yazmazdım, roman diye yazmak zorundasın, ama öbür taraftan "*Hangi Laiklik*" yayınladım. O laiklik konusunu da roman diye yazmazsın ki onu böyle yazacaksn. Ama senin fikir sentezin tamamsa, estetik sentezin tamamsa hepsinde bir ortalama tutturursun.

Bazı şairler ancak kendisi eleştirildiğinde, eleştiriyi ilgi duyuyorlar. Oysa siz modern Rus eleştirmenlerin başlayarak Julia Kristeva'ya kadar ilgi duyduzunuz. Hatta Ester Vilar ki bi statüko işçi denemeciler gündeme getirmeye çalıştınız. Sizce şairin diğer okumaları karşı tutumu ne olmalı?

Ben şair diye bir ayırım, yapıyorum. Yani kendisini ben şairim diye vitrine koymayaçalışanlara da hıyar gibi bakıyorum. Böyle birşey olmaz. Ya çağın içinde bir sanatçıdır, her şeyi kapsayan bir düşünçen vardır, bunun içindeşüre de yer verisin. Ben yalnız bu saydığınız kişileri okumakla kalmadım ki. Üstüne lafız olmanın bir sürü adamı daha okudum. Örneğin anarşistler ne diyor? Anarşistlere bir daldım neler çıktı. Orda birçok ilginç şeyler var. Filan anarşistlerle konuştum, tanıştım. Onlar nasıl insanlar?

Öbür taraftan yeni çıkanlar var; yeni gerçekçiler, postmodernçiler (hayvan postu satıyorlar). Hiçbir şey benzemez, acayip tipler çıktı ortaya. Onlar da şiribazlıkla sanatçılığı kanştırıyorlar. Bunlar aynı şeyler. Bu iş ciddi bir şey. Ya ciddi olarak okursun ya da okumazsın. Ben, "*Aynanın İçindekiler*" dizisini yayımlamaya başladığım zaman (bunları çoğutarihi romanlardı) çok şaşırırdım. Sende nerde bu belgeler, bilgi? 1949-50 senesinden itibaren çıkan her anı, belgitekitaben almışsındır. Daha 50'lerde ne yapacağımızı biliyoruz ileride. O dönemden itibaren hepsi toplanmış. Gidin benim kütüphaneye hangi belgeyi istiyorsanız bulursunuz. Açıyorum oradan istediğim malzemeyi bulabiliyorum. Bu neyi gösteriyor? Sanatçının ne kadar geniş bir spektrum olması gerektiğini gösteriyor. Böyle geniş bir spektrum olacak ki hangi taraftan gelirse gelirse taarruz, ona hemen il kelimeyle yanı verilebilsin.

Ama yalnızca bir taraftan gelecek taarruz için bu spektrum oluşturulmamalı bence.

Yok canım. Bir defa kendi sentezini yapmak zorundasın. Eger edebiyattarihinde dıpnolmak istemiyorsun, orijinal sentez yapacaksın. Senin bir sentezin olacak. Dönüş noktası sende olacak. Benim hiçbir zaman söylemediğim bir şeyi etraftan bana söylüyorlar. Ben bunun olmasını istediğim tabii. Ama bunun süyleneceğini beklemiyordum. Namık Kemal, Tevfik Fikret, Nâzım Hikmet, Attılı İhan diyorlar. Bu çizgi kendidilgen olmuyor. Sen bir şeyleri yapıyorsun, onu okur, kamuoyu kendi kendine yakıştırıyor. Böyle bir bağa sokuyor seni. Onun için her şeyi bilme, öğrenmek zorundasın. Hele sanat, diğer insanları ulaşamayacağı büyüü bir uğraşı diye tarif edersen, o zaman adamı çok sepetine koy, Sarayburnu'ndan at. Hiçbir işe yaramaz **Türkiye'de bugün adlandı sa yabileceğin şiir eleştirmenleri var mı?**

Şöyle söyleyeyim: Benim anladığım manada Türkiye'de eleştirmen yok. Benim anladığım manada bir eleştirmen münhasıran şiirin veya edebiyatın su veya bu meselesiyle o edebiyatçıncı birtakım davranışan, kitaplarını sayısı ya da kitabı nasılı yazdığıyla ilgili yazılaryan adam demek değil. Benim anladığım eleştirmen Dobrolybov gibi, Belinski gibi, Çernişevski gibi edebiyat teorisi içerisinde olayı yerli yerine oturtup onun izahını yapabilen bir adamdır. Henüz Türkiye'de böyle bir adam yok. Biraz bilgili olanlar var, duygusal. Duygusal oldukları için yanlış yapıyorlar.

Asım Bezirci'ye sempatiniz vardı?

Asım Bezirci eleştirmenden çok araştırmacıdır. Onun o tarafi ağır basar. Yani çok güzel inceler, çok objektifbakar, bir kanınca çalırlar ve belirli bir metotla ki o toplumu gerçekçi metottur. O metotla değerlendirmeler yapar. Ama bütün Türk edebiyatı muvaceshesinde benim düşündüğüm anlamda kapsamlı bir şey getirmiş değildir. O da getirmedi.

Tabii siz de eleştiri yazılan yazıyorsunuz.

Benim eleştirmenliğim diye bir şey yok. Ben sadece onları, o savaş sırasında, eleştirmek gerekiyordu, onları da yapıyordum. Onları eleştirmek için yazıyordum. O zaman yazıyordum o yazılamdan da birtakım meseleleri konuşuyoruz. Biri de çıkıp şu şiiriniz çok iyi de-

Neden bazı kitaplarınızda "Meraklısına Notlar"da sizi eleştiren yazılara da yer veriyorsunuz?

Ben ne dedim? Ben toplumcu bir sanatçıyım. Toplumcu bir sanatçının halkından gizleyecek bir şeyi yoktur. Halkımdan neyi gizleyeceğim ben? İlk kitabım *Duvar*'ın baskısı, şimdiki mevcut *Duvar* kitabının üçte biri kadardı. Çünkü oraya girecek olan şiirleri Ömer Faruk Toprak'la seçtik. Bunu koyma bu aşk şiiri, bu bireyçi, bu bilmem ne diye bana birçok şiiri ayırttı. Bir kısmını da param yoktu, kitap küçük olacaktı, ondan koymadım. Ama kitabın ikinci basımını yapacağım zaman Faruk'un koydumadığı bütün şiirleri koydum. Ben o şiirleri yazdım, niye inkâr edeyim ki? O şiirler de var, bu şiirler de var. Atilla İlhan'ı okumak istiyorsan, işte ben buyum arkadaş. Beğenirsen beğenirsin, beğenmezsen beğenmezsin. Ben kesinlikle kendimi makaya göstermeye çalışmayan bir adamımdır. Makayım yok benim. Çünkü onun bazılarıni koyup, bazılarıni koymamak, benim için böyle yazdılar bunu saklayayım, ben de öyle bir şey yok. Bazı arkadaşlarımız yayınladıkları kitapları, kitaplarını listesine koymuyorlar. Yayınlamış zamanında o kitabı, şimdi o kitabıyok sayıyor, öyle şey olur mu? Böyle bir tutum şiirlerde var. Ben her şeyimi yayınlam. Halkımda ne söylendiyse okur da bilsin. Kendi verecek kararı.

Genelde edebiyatçılar, edebiyata öncelikle şiirle başlıyorlar sonralan romana, öyküye, eleştiriyeye yöneliyorlar. Bu durumu siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

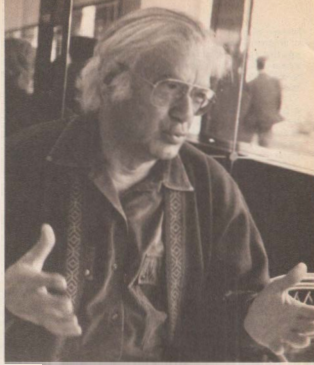
Başkalarında bu iş nasıl oluyor bilemem. Bende bu iş öyle olmadı, bunu hemen söyleyeyim. Bende hepsi birden oldu. Benim şiirimin yayımlandığı sıralarda yazılmış birkaç tane de romanım vardı. Ben, yazdığım ilk romanım "*Sokaktaki Adam*"dan önce on tane roman yazdım. Onları yayınlamadım. *Duvar* çıktığı zaman geride "*Sadet Hapimaze Mahsusur*" dahil on tane roman vardı. Bunların bir kısmını Faruk okumuştur, bir kısmını Rifat Abı okumuştur. Hatta Rifat Abı çekerek beni bir kenara yahu *Haman Zaman*'nı neyi yayınlamamızı? İyi bir kitap" diyor. "*Denize Çıkan Sokak*" diye bir romanım vardı. Faruk'a gönderdim okudu, benden habersiz Rifat abı de okumuş. Sonra bana "Ben onu Faruk'tan alıp okudum" dedi, biliyordun. Yani birçok roman yazdım daha önceden. Ama neden yayınlamadım? Çok akıllıca bir sebep vardı. Çünkü biliyordum ki yazarlar ilk romanlarında kendilerini anlatırlar. O da romancılık değildir. Günlük tutmaktır. Ve buna o kadar çok alışmışlar ki, *Sokaktaki Adam* romanımın kahramanı Hasan'ın ben sandılar. Bir sürü insan geliyor bana; "Abi gidelim kafaları çekelim." Halbuki ben içki içmiyorum. Ve çok şaşırıyordular. Eğer roman olmasaydı Hasan ben olurum. Bunları birinci yapmak lazım. Bakiyorum gençlerin yazdığı romanlara, oğlan kendini anlatmış, derdi bu.

Şairin şiir dışında örneğin resmi, müziği, sinemayı, felsefeyi iyi bilmesi gerekli mi?

Ben hepsiyle başlangıçta ilgilendim. Kendi hesabıma ilgilenmesi gerektiğini de düşündüm, fakat belirli bir süre sonra bazı sanat dallarının benim alaka sınırlarını çıkardığını olmadığımı fark ettim ve bıraktım. Mesela ben tiyatroyla hiç ilgilenmem. Tiyatroya gitmem. O se nedir gitmedim. Tiyatro bence çok lüksüz, müzikli bir sanatır, hiçbir iş yaramaz, orda birileri kaç mastürbasyon yapıp. Tamamen devre dışı kalmış bir sanatır. Bunun gibi. Ama bu benim şimdiki yazdığım فکر. Başlangıçta baş tiyatroya çıyordum. Durmadan giderdim hepine. Fransa'ya gider gitmez Grand Opera'ya bir buçuk ay her akşam gittim. Çünkü orda repertuar değişiyor. Her akşam dinledim. Ne diyorlar? Nasıl bir şey? Hâlâ da opera dinlerim. Ama opera gitmem. Kapsamlı bir dünya görüşüne sahip olmak için her şeyle ilgilenmek gerekiyor. Mutlaka onda uzmanlaşmak gerekiyor. Tiyatroyla ilgili ilgilileneemediğim gibi, ben edebiyatçıyım hiç hikâyeye yazmadım. Bir tek hikâyem var benim. O da, bana sorarsanız bir romanın özeti. O hikâyeyi de Salim Şengül istemişti. Seçilmiş Hikâyeler dergisi için. Televizyonda da aynı şey oluyor, bana tek film yazd diyorlar, ben de diyordum ki ben sprinter değilim, ben maratoncuyum.

Bilginin şiirdeki rolü sizce nedir?

Çok önemli. Yeni bilgisi olmayan adamın şiiri güzel olabilir. Ama zekâ demek istiyorsanız farklı. Zekâyla şiir yazmak var, bilgi sahibi olup da yine şiiri kendi hassasiyetiyle yazmak var. Zeka şiiri "Dur sen hele ben bir şiir yazayım" diye başlar. Halbuki şiirler öyle yazmazlar. Ben hayatımda sırda bir şiir yazayım dedimiği hiç hatırlamıyorum. Ben sokakta yürürken birden gelir, nasıl bunu toparlayacağımı diye uğraşırım. Bayramda Çubuklu'yla Kanlıca arasında yürüyordum o tlaş içerisinde birdenbire fark ettim ki mrsalar geliyor, yanımda da kalem kâğıt yok. Eski usul dedim, ezberde. Ve ezberledim şiiri, evde kâğıda geçirdim. Şiir yazmak için bilgisi çok önemli. Zekâyı şiir yazmaz. İçinden gelirse yazarsın, beğenirse yazmazsın. Zekâyı şiir yaz-

zılmaz, yazılırsa şiir olmaz. Ben bir şiiri bir kerede yazarm, nadiren bir veya iki yerini değiştiririm. Yani herkesin kıldığı "Pia" şiiri bir kerede yazılmıştır. Bunların üzerinde ben hiç oynamadım. Şurasını söyle yapayım, burasını böyle yapayım gibi hiçbir teşebbüsüm olmadı bunların üstünde. Ben şiirin bir "vergi" olduğunu inanırım. Bazı insan şiir yazabilir, bazı insan yazamaz. Herkesin yazmak mecburiyeti yok. Şair doğması birinin şiir olmaya çalışması kadar da hüznü bir şey yok. Şart değil şiir olmak. Şimdi ben neden şairim? Benim annem edebiyatmeraklısı bir kadın, benim babam şiir yazıyorduten. Amcam şiir yazıyor, edebiyat öğreteni. Sülae bunun içinde zaten. O zaman benim şiir olarak çıkmam kadar tabii hiçbir şey yok. Ben olmayabilirdim, kardeşim olabilirdi, ben olmuşum tesadüf, olay bu. Şairin ikinci bir işi olmalı mı?

Birçoğu buna karşdır. Ben değilim. Şairin işi de olur, şair başka şeyler de yapabilir. Yani şairin, şairim diye kendisini ambalajlamasına karşısın. Şair istisnai bir mahluk değildir. Şair bir vatandaşdır, hayatın içinde, her şeyi yaşar, maça gider bağıır,kavgaeder, sokakta dövüşürbütün bunları yaşar, böyle bir insandır ve şiir yazar. Başka bir işte de çalışabilir. Ben gazetecilik yaptım senelerce. Bir gazetenin içinde yapabileceğ her işi yaptım adımı muhabirliğinden, genel yayın müdürliğüne, başyazarlığa kadar. Hepsini yaptım ve kendi arzumu bıraktım gazeteciliği. Editörlük yaptım, sinemacılık yaptım, hâlâ da yapıyorum. Bunları yaparken de edebiyatçılığımı hiç kağıştırmam. Çünkü komik olurşun. Şair tavrıyla senaryo yazarşan herkesenille alay eder. Arkadaşın biri onu yapmış,senaryonun bir yerinde "ebruli bir akşam" diyor. Bütün ekip gülüyor, "ebruli akşam" ne demek? Şiirle sinemayı karıştıyor. Çünkü senaryo yazmak bir projeksiyon yapmaktır. Neredesye mühendisliktr, şiirle alakası yok. Uzun süredir reklamcılık gibi işlerle uğraşan şairlerimiz de var. Onlar işlerinde şiirsel sloganlar peşindedir. Bu sloganlara günlük yaşamımıza şiir kitaplarındanda daha sık girmektedir. Siz günlük yaşamda dinzenin yeri konusunda neler söylemek istersiniz?

Reklamcı şiirler Türkiye'nin hırcandır. Onlar aslında reklamcılığa şiiri kullanıyorlar, şiirde reklamcılığı kullanıyorlar. Kendilerini reklam etmek için reklamcılıktan yararlanıyorlar. Şiirlerinin okunur hali yok. Onları şiirlerini daha iyi okutabilecek için böyle cabalara gıriyorlar, reklam cabaları, pazarlamalara cabalar. Onları çok güzel yapıyorlar. Başarılı da oluyorlar. İçlerinden birkaç tanesi şimdilerde ciddi şair hüküme girdi Türkiye'de, öteki meslekten edindiklerini, yetenekle riyleyiyorlar bunu, sokuşturuyorlar.

Dinzen de diğer şeyler gibi kolay tüketildiğine inanıyor musunuz?

Buna şundan dolayı inanıyorum: TRT 2'de ben konuşmaya başladım, o zaman dinzenin şiirle alakası yoktu. Şiir bir kısım şiir. Türk halkı şiire tutkandır. Böyle bir şey olmasa: Bir öla söyledim, burada şi-

ir değerlendirmiyoruz, bu konuşmanın amacı bu değil, bana şiirleri-
nizi göndermeyin, dergilere gönderin diyorum, yine gönderiyorlar.
"Abi bak be bunu yazdım, nası?" diye yolluyor. Türkiye'de çok şiir
yazılıyor, inanılamayacak kadar. Çok da şiir tüketiliyor. Açık magazin
dergilerini, inanılamayacak sayıda şiirle karşılıyorlar. Ben Avrupa'da
bir şey söyledim herkes dehşete düştü. Türkiye'de şiirle reklam ya-
pılır. Türkiye'de reklam programında herif şiir okur. Şiir o kadar çok
çekişir ki milleti, reklamcı ondan yararlanmak istiyor.

Pekişiğin kitaplan için bu kadaraz satıyor?

Doğru yazsınlar da çok satınsın. Kabahat onlarda. Nâzım Satıyör,
Yahya Kemal satıyör, Ahmed Arif satıyör, ben satıyörüm, Özdemir
Asaf satıyör. Yani satan satıyör. Onlar böyle inkıbaz içinde kıvrınır-
larsa satamazlar tabii. Bir kere dilleri anlaşılmıyor, ikincisi söyleye-
cek bir şeyleri yok, üçüncüsü benim söyledim gibi, çok kullanışlı
şifirler yazıyorlar. Birinin şiirini öteklinin şiiri diye yutturabilirsiniz. Hiç
fark etmiyor. Altın tiste okuyabilirsiniz, üstten alta, şiir hiç değişmi-
yor. Bentlerin yerlerini değiştirebilirsiniz, hiçbir şey fark etmiyor. Bunu
niye okusun ki adam. Şiir, insanları yaşıdıkları anlara, duygularına,
onların fikirlerine isim koyma sanatıdır. Onlar bir şeyleri yaşıyorlar,
sen de yaşıyorsun, onlar isim koymazlar, ismi sen koyarsın onların adı-
nala dolarsın. Ama sen şiirleri bunların hepsinden soyutlar, sözcük-
lerden antika kelime arayıp onları yan yana koymakla şiir yazdığını
sanırsan, o zaman sen kuyumcun kardeşim. Çir Kapalıcaş'da bir
dükkân aç. Türk halkı kadar şiiri seven bir halk yok. Köylülerin ara-
sında 16. asırda sazla söylenen şiirler tekrarlanıyor.

Benim geldiğim yer enteresan. Kendi açından enteresan değil,
Türksanatı, fikriyatı açısından enteresan, çünkü aynı zamanda ve aynı
şekilde hem İslami kesimde, hem ülkücü kesimde, hem solcu kes-
kimde çok ciddi bir alaka içindeyim. Bu alaka benim yaptığım sen-
tezin bileşkesinin doğru olduğunu gösterir. Eğer ben bileşkeyi doğ-
ru tuttuysaydım Türkiye'deki bu kadar geniş kapsamlı bir kesimin
en azından saygısını kazanamazdım. Çünkü hepsinin benim içim söy-
lediği birinci laf dürist, ikinci kesinlikle kendisi için bir şey istemiyor,
üçüncüsü taviz vermez. Ki bu üçü, bizim Türk aydınında aradığımız
en önemli vasıflar ama maalesef çoğumuzda yok. Bunu bir ke-
re görüyoruz. Bu da demek oluyor ki, Türkiye'deki siyasî kesimde bile
bir sağduyu var. Ayırabiliyor, işi kaçgıntıya dürist oları. Bu benim
için enteresan bir olaydır. Gerçekten ülkücülerden de İslami kesim-
den de çok alaka görüyorum. Bazıları çok şaşırıyorlar benle konuş-
tukları zaman, çünkü kitap okurken kendine göre bana birtakım fi-
kirler de atfediyor, konuştuğu zaman görüyor ki o fikirler bende ke-
sinlikle yok, ya bu herif solcu. O çıkıyor ortaya, ama yine de saygı-
larını bozmuyorlar.

Bizim sanatımız, değişen dünyada nasıl sorunlar karşısında ne ol- duğıda bir tutum alabilişimiz ya da alabilişimiz midir?

Bir kere bizim dünyayla olan ilişkimize şöyle bir yanlışlık var.
Ben 1950'lerde Fransa'dan döndüğüm zaman, burada müthiş fikirler
ortaya atılıyor. Hayret ve dehşete düştüm, bu fikirler 1930'lar'da
savunulan fikirlerdi dünyada. Ben oradan, 60'larda savunulan
fikirlerle geldim, herkese ters düştüm. Herkes saldırıyordu "ne bi-
çim solcusun sen" diye. Halkbiki ben haklıyım, doğrusu bende.
Ama bide birtakım gruplar çıkıyor, ortaya birtakım fikirler atılıyor,
o fikirler doğru sanılıyor ve insanlar onları için ölüyor, savaşlar ve-
riliyor, sonra birdenbire meydana çıkıyor ki hiçbir tabanı yok, ha-
vada. Bir, bu şunu gösteriyor: Türk aydını doğru bilgiyi doğru yer-
de aramıyor, işi, doğru zamanda doğru sentezi yapamıyor. Bunun
için de doğru yerde doğru savaşması gerekiyor. Hep yanlış yerde
yanlış seçimler yapıyorlar, bunun neticesinde de ofsayta düşüyorlar.
Ofsayta kaldığın zamanda harcanabilir birisin. Eğer doğru yer-
de doğru seçimi yapabilirsen, halkı iyi tanırsan tarihini iyi bilirsen,
hem millet, hem vatan, hem tarih bilincine sahipsen yapacağın
sentez doğru olacaktır. Benim düştüğüm budur.

Siz senaryo da yazıyorsunuz. Yazdığınız senaryolarla şiiriniz arasın- da bir etkileşim oluyor mu?

Sadece şu olabiliyor zaman zaman, filmlerin içerisinde tama-
men teknolojiye dayanan, yani lafa dayanan değil, teknolojiye da-
yanan şiirsellik yakalayabiliyoruz. Bir şey yazıyorum, onu eğer be-
nim istediğim gibi gerçekleştirirlerse bir şiirsellik çıkıyor. Mesela
"Yıldızlar Gece Büyür"de böyle bir sahne vardı. Rahmetli Okan Uy-
saler'e "bunu çekmek mecburiyetinde değilsin. Bu olmasa da ko-
nu akar. Ama bu şiirsellik katıyor, çekebilirseniz iyi olur" dedim.
Kafası yatmış, çekmeye çektiler. Seyrettiyisene belki hatırlayacak-
sınız. Akşam olurken kamera boğazın bir kuyusundan başlasın, ağır bir
tonla tarar tarar tarar, bir gemi geçmektedir falan. Pusu, hafif yağmurlu bir gündü,

döner, döner, döner, filmin asıl temelinde ki yalınla gelir. Yalınla şiir-
danırdan görür, sonra pencerenin birine yaklaşıp, içeride baştan itiba-
ren işitilen bir şarkı vardır. Bir kadın alturta bir şarkı söylüyor ke-
mençe çalıyor. Kemençe çalan kadını ve şarkıyı söyleyen kadını
görür. O sırada öteki kadın gelir yanındaki koltuğa oturur, aşkadam
olmuştur, düğmeye basar, abajuru yakar, şarkı biter. Bu şiirdir, ama
tamamen teknik, hiç laf yok. Bir tek kelime yok, bu sinema. Bunu
çekemeyebilirler, filmde hiçbir şey de aksamazdı. Bu bir duygusalık
katıyorduk önceki yaşanan sahneye. Bunu yapmaktır çok zor, işi denk
düşücek, kamera denk düşücek, onları zamanında yakalayacakmışın,
kadın şarkıyı iyi söyleyecek, hepsi çok güzel olacak

Bunlardan şiir görüntüye dönüştürülebilir diye bir anlam çıkıyor.

Gayet tabii. Zaten imge üzerine kurulu şiir. Bütün sanat imge üze-
rine kurulu. Görüntüye çok rahat dönüşür, niye dönüşmesin.
Sizin birçok şiirinizde İstanbul'un kalp atışları duyulur. Sizce bugün
İstanbul hangi duygularla öklü?

Benim samimi kanaatim şu: İstanbul hakkında gazetelerde yazı-
lan, aydınların söyledikleri lafların hiçbirine geçecek uyumuyor. İstan-
bul'un denizi pis, İstanbul'da eski hava yok... Bunlar laf. Ben iki se-
neder Kanlıca'da denize giriyorum. Kimseye aldırırdım yok. Bir şey
olduğu da yok. Birtakım şeyler söylüyorlar; Beğolu eski halini kay-
bettir, berbat, rezalet diyorlar. Hiç inanmıyorum. Eskiden Beğolu
orspu doluydu, pezevenk doluydu, ortak yerde karı satıyorlardı.
Bir tek kitap yoktu, haftada bir Saray sinemasında konser verilir-
di, bir tek galeri yoktu. Fransızlarcaşlardı da konsoloslukta bir salon
açmışlardı galeri olsun diye. Beğolu'da yalnızca sinema vardı, on-
larda da Hollywood filmleri oynard. Olmayan nostalji yaratıyorlar.
İmdi müthiş kültür yuvası bir yer. Kitapçıdan geçmiyor. Bin tane
entelektüel kahve var. Konserler, galeriler dolu. O zamanın Beğolu-
lu'sundan çok daha iyi bir Beğolu'lar. O zaman ki İstanbul 600 bin
nüfuslu, Osmanlı artığı köhne bir şehirdi. İnsanlar işi kararırdı o taht-
ta evleri gördüğü zaman. Onları yenilebilir, o üslup korunabilir,
bundan yanayım. Yani betona dönüşmeyebilir. Çünkü karakteri
belli bir şehirdi. Onu bozduklar: İstanbul bende Türkiye'nin her şeyi-
ni kereden çıkıyor bir Türkiye. Pek de minyatürdeğil, İsrail'in
üç misli. Ben İstanbul'dan, halkanın memnunum. Hepsiyi çok ko-
lay özdeşleştirebiliyorum. Kanlıca'dan Çubuklu'ya yürüyerek akşam ge-
zintisi yapıyorum, iş araba durdu "Attıla Bey sizi istediğinize yere
götürüm" diye. Bu bana yetiyor. Ben halkla bu kadar özdeşleşmiş-
şim, gerisi hikâye.

Şiir yaratma eylemi ile şiir okuma eylemi arasında sizce bir ilişki var mı?

Çeşitli şeyler anıyorlar, bir kısmı da yanlış şeyler anıyor. Benim ki-
taba koymadığım şeyleri anıyorlar. Gelirler, söylerler. Konuşuruz oku-
rumla. Bir kısmı yanlış değerlendiyor. Ve yanlış bir şairi seviyor.
Onun sevdiği şair ben değilim, hayal kırıklığına uğruyor. Bu adam bi-
raz katı galiba, diyor. O, bir adam gelecek, elele tutuşacak, geçecek
özdeşleşmeye yaklaşıyor. Ben öyle adam değilim. Hiç de öyle olma-
dım. Gençliğimde de öyle bir adam değildim ben. Çok hızlı bir mili-
tandım. Fakat doğru okuyanların şunu gördüklerini, benimsedikleri-
ni hissediyorum. Hangi taraftan olursa olsun, şunu çok iyi görüyor-
lar ki, ben bu toprakların, bu topraklar üzerinde yaşayanlar ve da-
ha önce yaşamış olanların şairiyim, yazanıyım. Bizim halkımız için bu
çok önemli, yani "biden" onu görüyorlar. Benim şiirimi duyduğuz za-
man, benim şiirimin ritmi bizim klasik şiirimizin ritmini taşıyor. Bunu
ben çok bilingli olarak yaparım. Onu hemen tanısıyor, nasıl tanımışın,
bin sene din onunla yaşıyor. Ama sen karıştırsan postmodern diye ol-
madık bir Amerikalının tarzında, çeviri gibi bir şiir koyarsan onda hiç-
bir şey tanımıyor. "Yabancı bu, turist bu" diyor. Ona turist muame-
lesi yapıyor ama seni tanıyor. O şiiri tanıyor, o sesi tanıyor. O sesi
tandığı zaman anında hemen ilişki kuruyor. Bu çok önemli.

Okuma meselesine gelince; okuma farklı bir şeydir. Şairlerin ço-
ğu şiirlerini çok kötü okurlar. Hatta hiç okuyamazlar, ismi lafı de-
ğil, ben birisinin gerideğiken şiirini kendisine okudum, gözleri par-
ladı "ne kadar güzelsim benim şiirim" dedi. Yazdığı şiir farkında
değil. Yani onun tonlamasını, okumasını bilmiyor. Ama o ayrı bir
yetenek, onu karıştırmamak lazım. Benim, konuşmamı da şiirliğime
veriyorlar. Hiç alakası yok. Şairler iyi konuşamaz. Şairler kekeler bi-
le. Benimki ayrı bir yetenek, o da aileden geliyor. Ailemizde herkes
çok iyi konuşur.

Sokaktaki adam şiirde kendini bulabiliyor mu?

Benim şiirimde bulur. Kesin bulur. Ezberliyorlar bile. Bana gelip
ezbere okuyorlar. "Su şiirini hayatıma yön verdi" diye mektup ge-
liyor. "Benim şiirimi okudum, ben de şiir yazıyorum" diye laflar
geliyor. Benim şiirim onları etkiliyor ve bir ufuk açabiliyor ki okunu-

"KALLEŞ BİR TİTREME ALDI ERKEĞİ"

Benim için Atilla İlhan'ın şiirlerinin çok özel bir yeri vardır; her zaman istemin birinci sırasındadır. Türk, Dünya diyebiliriz buna. Bu gençliğimden beri, şiiriyle tanıştığım ilk günlerden beri sürer/sürmektedir. Onun patlamalı imgeleriyle ördüğü hüznüli hazan romantikliği, gökyüzündeki, benim hep parlayan yıldızım olmuştur. Çelişki gibi görünmesine karşın, benim için değildir. Çünkü o parlayan yıldız, aynı zamanda soluk alıp vermemdir, ruhumun (kalbimin) genişlemesidir de...

Atilla İlhan'ın şiirine "nesnel" yaklaşmam "olanaksız" gibidir; hiç de rahatsız olmamışımdır bu durumdan. Öte yandan -şimdi- bir pişmanlığım var (kolay kolay pişman olmam) ve de iş isten geçtili Şiirinden sıkça söz etmeme, çeşitli dinletiler düzenlememe; öğrencilerime sürekli okutmama karşın, ne yazık ki şiiriyle ilgili "bağımsız" bir yazım yoktur. Belki de şiiri "zedelemekten," "kızacağından," "dudak bükeceğinden," korkmaktır bu erteleniş. Dedim ya özel, kişiseldir onun şiirleriyle bağım.

Bu denemede, bir şiirinin, adı "Belâ Çiçeği" olan şiirinin içinde gezinmeye, onun üstünde düşünmeye çalışacağım. Bu tür yazılarıma yöntemsel bir "sorunsalım" olmadıği için, şiiri çözümlemek değil şiirde yol almak, düşünce üretmek anlamında alınmalıdır niyetim. Yazımın "kimliği" ile ilgili seçtimim, her zamanki gibi "özgür deneme"dir...

Bir Çiçek, Belâ!

Şiiri söyleyen ya da anlatıcı (şair, Atilla İlhan da olarak düşünülebilir) bir tanıklığı bize betimlemektedir "Belâ Çiçeği"nde. Şiir, Atilla İlhan'ın aynı adlı kitabında yer almaktadır. Meraklısı İçin Notlar'da nasıl esinlendiğini şöyle yazar:

"Saatin, hele boyutları fazla iri tutulmuş, içinden aydınlatılan bir gar saatinin, insana, hayatının gerilimli anlarında nasıl garip görüldüğünü, bilenler bilir. alsancak garı'nda, 'mevcutlu' götürülen bir 'siyasi'ye kanık olmuştum. olay beni çok etkiledi. hem adamın, hem kadının, birbirinden çok garın saatine bakmaları, ürpertici bir şeydi."

Şiir, altı dizeyi üç öbekte oluşuyor. Daha çok 11-12'lik hecelerle yazılmış; üç tane on hecelik dize, bir de on üçlük di-

ze var. Uyaklar tam/zengin uyak. Her üç öbekteki ikinci dizeyi tekrar. Her öbekteki tek dizeler (1-3-5) kendi arasında ("ler" hatta "diler"); çift dizeler (2-4) de kendi arasında ("eği") uyaklı. Öbelerin altıncı dizeleri de kendi arasında ("yordu" hatta "yordur").

Sözcük sıralanışıyla birlikte bütün bu uyak düzeninin yarattığı bir "ses" var, kuşkusuz ki. Bu "ses" şiirin kendi içindeki "ritim," "melodi," "tempo" gibi öğelerin yanı sıra bir başka "ses"e de karşılık geliyor sanki. O da hareket etmek üzere olan trenlerin çıkardığı, garların doğal sesi ("ahenkli" bir uğultu).

*alsancak garı'na devrildiler
gece garın saati belâ çiçeği
hiçbir şeyin farkında değildiler
kalleş bir titreme aldı erkeği
elleri yirtılmıştı kelepeçyidiler
çantasını karısı taşıyordu*

Garların saatleri bilindiği gibi, oldukça büyük ve yuvarlaklar. Büyük olmasının nedeni aynı zamanda sürekli bir "vakıtlı" (zamani) anımsattır. Unutmanız olanaksızdır. Burada, yuvarlaklık bir çiçeği, daha çok da günebakan çiçeğini çağırıyor. Günebakan (gündöndü, ayçiçeği) çiçekleri güneşin hareketine göre yani birim zamanın (günün) akışına göre eğilip bükülüyorlar, hareket ediyorlar; güneşin batışından sonra boyunları iyice öne eğiliyor. Yani hep güneşe bakıyorlar, zaten adları da oradan geliyor. [Ne var ki mertlik bozuldu; şimdiki, genleri değiştirilerek çiçeklerin yemişleri (çekirdek) kavurulması diye güneşe yüzlerini dönmüyorlar, ne acı!] Çiçeğin "belâ" oluşu ise sonradan ortaya çıkıyor. Nasıl bir belâ, tabii ki "zorunlu ayrılık" belası!

Çoğu şiirinde görüldüğü üzere, bir sahne betimlemesiyle başlıyor şiir (aslında hep bu sahne betimlemesi sürüyor); sanki bir sinemada bir film izliyorsunuz. İlk dizede yer alan "devrildiler"den birden fazla oldukları anlaşılıyor; ayrıca "imgesel" bir durum da var. Geldiler, girdilerdeğil, devrildiler. Olumsuzluk var, isteksizlik var. Zorla olan bir durum var, iradenin dışında olan yani -ki şiirin öteki dizelerinde bu iyice anlaşılıyor. Dördüncü dizede "erkek," son dizede "karısı" sözcükleri de söz edilenlerin iki kişi olduğunu belirtiyor.

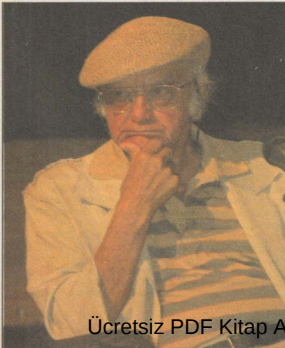
Titreme kalleş, çünkü erkek utanıyor. Elinde olmaması ya da titremesini engelleyememesi bir utanç durumu, ister istemez. Utanıyor, kızanıyor zayıflığından, çaresizliğinden. Titremesinden de utanıyor, başka bir durumdan (belki kelepece) utanmasının yanında...

Siyah-Beyaz Bir Fotoğraf

Yukarıda da belirttikim gibi şiirin ikinci ve üçüncü öbektekinde de bir film sahnesi kadar açık betimlemeler var. Başka bir açıdan bakarsak sanki bir fotoğraf yorumlanmaktadır. Bu fotoğraf siyah-beyazdır hiç kuşkusuz ki. Nitekim Atilla İlhan da gördüğünden çok etkilendiğini notlarda yazmış. Yine şiirin tipik özelliklerinden bir başkası ortaya çıkıyor: görsellik.

*hiç kimse tanımyordu kimdiler
gece garın saati belâ çiçeği
üçüncü mevkî bir vagona bindiler
anlaşıldı erkeğin gideceği
bir şeyden vazgeçmiş gibiydiler
bir türlü karısına bakamıyordu*

Atilla İlhan notlarında erkeğin siyasi olduğunu söylüyor. Zaten karısının çantayı taşıması, ellerinin kelepece olması da (mevcutlu) olduğunu ve götürüldüğünü gösteriyor. İkinci öbekteki "anlaşıldı erkeğin

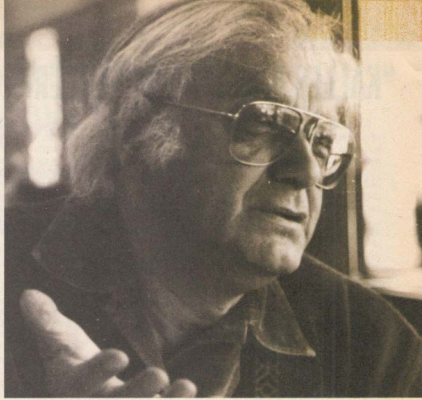

gideceği" dizesi durumu iyice netleştiriyor. Böylece çiçeğe benzetilen saatin bir bela (ayrılık belası) olduğu ortaya çıkıyor. Zaman ilerliyor, birim zamanın ilerlemesinin somut göstergesi "nesne" olarak saat. Treni, kalkış saati (zamanı) geldi mi kalkacak. En fazla birkaç dakika rötar yapabilir. Ama kalkacak eninde sonunda, dolayısıyla gözler, koca man, yuvarlak, tepede asılı duran garın saatinde. Son dakikalar; kelepgeli olmanın getirdiği bir utanç da var kalabalığın içinde, ayrılığın verdiği ıstırapın yanı sıra: sanki "vazgeçmiş gibiydiler." Neden? Çok şey söylenebilir. Belki en iyisi burada, sözcüklerin kendisine bırakmak...

*ayaküstü birer bafra içtiller
gece garın saati belâ çiçeği
şimdiden bir yalnızlık içindeydiler
karanlık gelmiş geleceği
birdenbire sapsarı kesildiler
vagonlar usul usul kımıldıyordu*

Bafra dönemin en tipik sigaralardan. Böylece bir anlamda şiirin zamanı (dönemi) de ortaya çıkıyor. Şiirin ne zaman yazıldığını bilmiyorum, şiirin içinde de böylesine bir belirti yok (hatta açıklamada da yok) ama kitabın yayın tarihi 1961. Demek ki daha öncesi. Burada bir ayraç açmak gerek. Garın anons yok. Yani birileri tren şu saatte kalkacak, şuraya gidecek ya da falanca memur danışmaya gelin gibisinden, garın içinde patlayan, çınlayan sözcükleri söylemiyor. Tabii ki bu şiirin bir seçimi olabileceği gibi, illa da şiire girmesi gerekmez. Söylemek istediğim böylesine bir "gerçekçilik" değil. Ne var ki benim edindiğim izlenim ya da buna sezgi diyelim, gerçeklikte de olmadıysa doğrultusunda. Bu da eski bir dönemin, eski yılların olgusu, yani anons tipik bir durum değil. Şimdi değişti kuşkusuz ki. Öte yandan, trenle ilgili yalnızca saat var. Her şey saatin üstünde yoğunlaşmış. Benzer şekilde şiirin mekânı gar. Notlar'dan Alsancak Garı olduğuna ögü reniyoruz. Bu da çok önemli değil çünkü, sahne bir "genel geçerlilik" taşıyor. Her yerde olabilir. Bafra sigarası olmasa, Avrupa'nın herhangi bir garı olarak da algılayabiliriz. Böylece bir "evrensellik" de bulabiliriz. [Tabii ki mahkûmu nakletme biçimi her ülkede benzer değil. Ama öncelikle aklı, İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan gibi ülkeler geliyor.]

Birlikte son sigaralarını içiyorlar. Kederin dumanı, sigara dumanıyla örtüşüyor. Korusmak yok, söz tükenmiş, birlikte yapılan bir eylem, kederli kederli sigara dumanının tüttürmek. Ayrılık gerçeğini değiştirmeleri olanaksız. Bırakılan tren hareket edecek ve uzun bir ayrılık başlayacak belki. Belki de daha da kötüsü: kim bilebilir. Görüntü, hazine, aklı, üçüncü kişi için "üçüncü kişi" adını alan şey ya da şiirin kendisi değil.

İstenmeyen Zaman

Beklenen an, dahası gelmesi hiç istemeyen an gelip çatıyor. O an, yüzler sapsarı kesiliyor, ikisi de. Çünkü trenin tekerlekleri hareket ediyor, belki sigaranın son dumanı trenin dumanına karışıyor. Vagonlar kımıldıyor, buradaki hareket, ayrılığın başlangıcı. Zaten ikinci öbekteki "şimdiden bir yalnızlık içindeydiler" dizesi, şiirdeki bu hareketin, bu istemeyen anın (yani, "vagonlar usul usul kımıldıyordu") başlangıcıydı!

Şiirin bütünlüğüne bakıldığında sahne (bir ayrılık sahnesi bu) canlı bir biçimde gözlerimizin önüne geliyor. Yine şiirin bütünlüğünden çıkan, Atilla İlhan'ın şiirinin genel tipikliği olan biraz da olsa bir "gerilim" var. Bazı ayrıntılar ve betimlemeler bu gerilimi ve canlılığı (sahnenin gerçekliğini) daha da berkitiyor: "belâ çiçeği," "elleri yirtılmış," "sapsarı kesildiler" vb. Notlar'da söz ettiği "hayatın gerilimli anları"nın şiirin içine taşıyor, orada da oluşturuyor.

Tren hareket eder; gelecek günler "karanlıktır"! Erkek, elleri kelepgeli, utancıyı ki kadın da öyle ama, elinden geldiğince gizleyerek -varlığıyla- erkeğe ne güç katmaya çalışmaktadı! Ama çaresiz bir kez daha yineyelim, yüzler sapsarı kesilecektir, vagonlar usul usul kımıldanmaya başladığında. Şiirin akışı, kendi hızı, konunun getirdiği akışla birlikte koşut gidiyor. Şiirin akması, zamanın da geçmesi.

"Saat" in o ana, kadının erkeğin ayrılacağı ve o ayrılık belasının başlayacağı (aslında başlamıştı da), istenmeyen an gelmesi. Zaten ayrılmıştı...

Çoğu şiirinde yer alan aşk teması yok! Öte yandan kadın ilke erkeğin sevgi, bağlılık gibi duyguları duyumsanıyor. Bu ister zorunluktan ister başka bir nedenden olsun, duyumsanıyor; "şimdiden bir yalnızlık içindeydiler" dizesi bunu hem açık hem örtülü belirtiyor. Ama, yine de küçük de olsa bir aşk anı, ışığı bulmalıyız (olmalı): "bir şeyden vazgeçmiş gibiydiler" dizesini, "metaforik" bir biçimde okursak (yorumlarsak) acaba, şiirin bütününe de düşünersek- o aşk ışığına, anına ulaşabilir miyiz?

Artık, izmaritler, rayların üzerindedir...

BELÂ ÇİÇEĞİ

*alsancak garı'na devrildiler
gece garın saati belâ çiçeği
hiçbir şeyin farkında değildiler
kalles bir titreme aldı erkeği
elleri yirtılmış kelepgeliydiler
çantasını kansı bakamıyordu*

*hiç kimse tanı mıydı kimdiler
gece garın saati belâ çiçeği
üçüncü mevkî bir vagona bindiler
anlaşıldı erkeğin gideceği
bir şeyden vazgeçmiş gibiydiler
bir türlü kansı bakamıyordu*

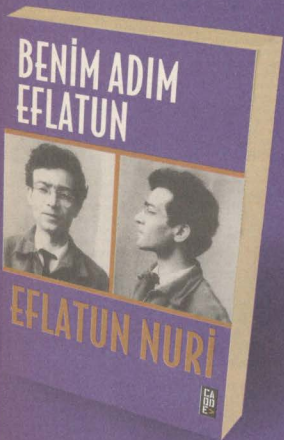
*ayaküstü birer bafra içtiller
gece garın saati belâ çiçeği
şimdiden bir yalnızlık içindeydiler
karanlık gelmiş geleceği
birdenbire sapsarı kesildiler
vagonlar usul usul kımıldıyordu*

Atilla İlhan

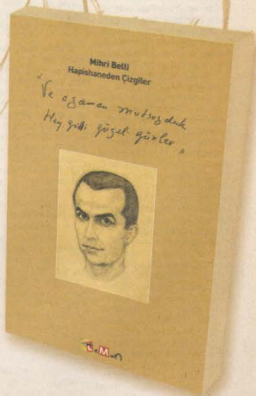
EFLATUN
NURİ

Mihri Belli
Hapishaneden Çizgiler

CADD
E

KİTAPÇILARDA

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

KİTAPÇILARDA

KIRIK DAL

*Şair en soylu ata binmek ister,
en güzel kadını ister sevmek,
en yüksek şiiri yazmak ister...*

*Ben tümlendim en soy atla,
en sevgime karıştı sevdiğim kadın,
en yüksek şiire ruhum derişti.*

*En özel toprağa basmak istedim,
en yersel suyu istedim içmek,
en esen havayı çekmek istedim.*

*En özel toprak -- yaban oldu,
en yersel su -- dibe batıyor,
en esen havaya bela karıştı.*

*Ürünüyor sevecen gölgeme günes,
erliğimin bağrında dönenen kadın
engin gecemde kadife şimşek,*

*açıldığı başımın gök -- uz mavi,
serildiği usumun umman derin lacivert,
düşüğüm sevide umut yok.*

*Ben bir taş kovuğunda doğdum,
en engin dünyaları bilmek istedim,
en uz düşlere ağdım*

*ve en büyük evrene ermek istedim;
kayaların ellerinde kayalar,
kayanın en içini görmek istedim.*

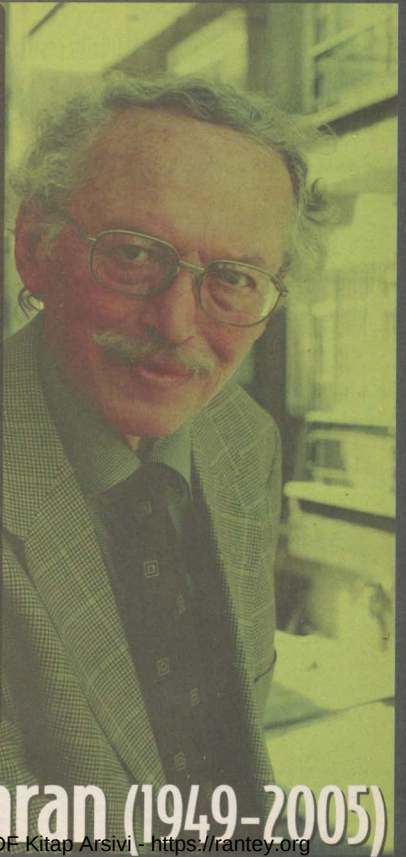
*Su akıyor su akıyor su akıyor --
aktığım bu en kökten su,
bu -- dindiğim en yersel kaya.*

*Binebildiğimiz soylu at -- bizimdir,
sevebildiğimiz güzel kadın -- bizim,
diyebildiğimiz yüksek şiir -- bizimdir.*

*Binebildiğim en soylu at,
sevebildiğim en güzel kadın,
yazabildiğim en yüksek şiir*

kayboldular kayboldular kayboldular.

AZER YARAN

Azer Yaran (1949-2005)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

dan ayrılmadı. Şinasi, küçük oğlunu getirmişti, cenazeyi bu küçük çocuk kameraya aldı. Bu çocuk... Bu şairi hissetmiş olmalı ki, sürekli, her şeyi çekmeye çalışıyordu... Belki de, ilk dizesini o gün yazmıştır... Dursun Ali Akinet, kimseyle konuşmadan, yol boylarını adımlıyordu. Acaba dedim, içinde yeni bir beste mi var? Sessizlik günün ruhuna işlemişti. Yağmura karşı şemsiyegetiren üç beş kişi, şemsiyesini arkadaşlarıyla paylaşırken, şemsiyelerin altına giren herkesin üçte ikisi ıslanıyor, üçte biri kuru kalıyordu. Tıpkı, üzüncü ve sevinci paylaşmayı bilen yakın dostların sürekli durumu gibi... Azer'i yas denizine gömdüler... Annesinin yayına.. Ki, bu 'Peygamber çiçeği desenli' sevecen anneyi; ben, henüz sağken o İhtiyarcık, ne çok ziyaret etmiştim. Azer Ağabey'le dururlarken hayatın tam ortasında. İhtiyarcık, işte oğlun geldi yanına. Nihayet tam anlamıyla çevrilmiş bir dizenin anlamının ortasına...

Evet, toprağa bırakılmıştı. Üzeri örtülmüştü. Yorgani yas-tığı toprakta. Herkes, bir veda müzikalinin son sahnesinden, perde gerisine doğru çekilmeye başladı. Son sahnede asıl mesaj verilmiş, izleyici dağılmıştı. Oyuncular, oynadıkları oyunun gerçekçi hareket ve sözlerinden aldıkları acı etkiyle; perdenin arkasına geçince, donup kalmışlardı. Tıpkı Saydere'ye doğru akan yağmur suları gibi çekilip gitti herkes... Biz de o yağmurun geç kalmış son damlaları gibi; vedalaşarak, Azer Ağabey'in kardeşleriyle ve özellikle Zeki Yaran'la, oğlu Göksay'la, aktık Saydere'den Karadeniz'e doğru... Denize akımdan başkaca çare yoktu çünkü.

"Uzak", uzak olalı böyle hüznün yaşamıydı... Uzak, ne bileydi; bir gün, Aşıyanı'nda ölen Azer'e yas tutacağını...

Türkçe'nin güzel ölü toprağa eması... Zeki Yaran'la, Azer Ağabey'e... Evet, Azer Yaran hastaydı, gerçekten... Evet, Azer Yaran öldü, gerçekten... Azer Yaran vardı, gerçekten...

Azer Yaran, hep var olacak, gerçekten... Şair ölmüş... Yas denizi ısıldıyor... Azer'in Türküsüne gömdüler onu...

Yeryüzüne yayılmış gül yaprağı/ökçelerin erkiyle ezilir-ken/acıyla uyanan Azer, su almağa gider'di, öz-kaynak çeşmesine erken...

Ya şimdi...

"Nerdesin? Evde misin?"

Yaprağın ezildiği yerde misin?

Güneş beyaz, ay sarı

Tanyerini boyadı

Batan günün kuşları

Dışarı çık

Evde misin?"

(E. E.)

İRFAN YILDIZ

AZER YARAN İÇİN AĞIT

I.

Azer öldü

Sonsuz sabah kahvaltısıyla

Saydere boylarını sarı ay-beyazlığı

Türkçe bir an dondu kaldı

Uzun ince bir dize gibi

Uzandı uzak tabutuna

Sarındı şiirin son kaputuna

Türkçe bir an dondu kaldı

Ölüm bir görkem olarak

Sundu ona son anı

Bir dost gibi gülümseyerek

Ağırladı ölümcül anı

Yüzünde en tiz ve en tez dize

Oturdu ölümlü diz dize

O taflan tadı sözlerinde

Sessizce verdi son söylevini

Çılgık çıktı Saydere'den yukarı

Ve Bolaman'a aşağı

İndi ölünün görkemli söylevi

Soğuk rüzgârın gülleri buruştu

Şair, bir define olarak gömüldü yurduna

Külçe altınlarıyla parıldıyor Türkçe toprak

Şair öldü 'yas denizi ısıldıyor'du

Canık Dağları'nda dizeler ısıldıyordu

Gömüldü bin yılına Fatsa'nın

Küskündü güne, sessiz ve ıvencen yollar

Kaç denizinden gelmiş suyla yudular seni?

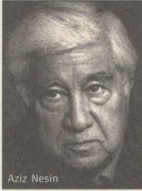
Kaç köpüklü dalgalının ıtıyla yudular seni?

Yazar değilse bile,

Son yıllarda hem sayısal hem türsel anlamda bir bolluk var romanımızda. Ne ölçüde okuduklarını bilemiyoruz, ama savaş romanları, aşk romanları, fantastik romanlar, fantastik kurgular, bilim kurgular, tarihi anlatılar, korkular ve polisiyeler, kısacası hemen her roman türü yerli yazarlarımızın ilgi alanına giriyor. Tek istisnası siyasi romanlar... Tam bu noktada biraz durmak, sıkça düşünülen bir hatayı düzelterek başlamak istiyorum; siyasi roman, türler arasında bir tür olarak düşünülmemelidir. Saydığım roman türleri siyasi içerikten hiç de muaf değildir. Bir romanı, bir filmi ya da bir sanat eserini "siyasi" yapan öğeleri tesbit etmek siyasallığa yüklediğimiz anlamlara bağlıdır. Ve böyle bir perspektifle bakarsak eğer, Türk romanı tarih sahnesine ilk çıktığı andan bu yana her zaman siyasi-dir.

Osmanlıya toplumsal bir projenin, modernleşmenin aracı olarak ithal edilen roman sanatı, bu coğrafyada serpilip gelişirken siyasetle hep içiçeydi. Mesela genç

Cumhuriyet kendisini anlatmak için edebiyatı yardıma çağırması, milliyetçilik en iyi ifadesini romanlarda bulmuş, 70'lerden sonra islami kesim de vazettiği hayat tarzını -tıpkı Kemalizm gibi-

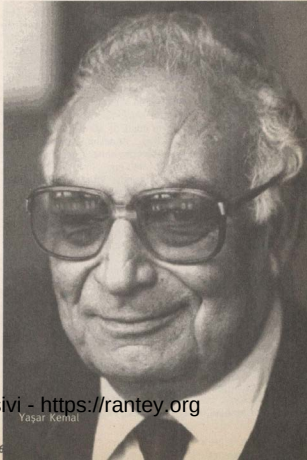
romanlarla popüleştirmeye yoluna gitmiştir. Ancak her nedense politik roman her zaman düzene soldan muhalefet eden bir anlatı biçiminde anlaşılmıştır. Bunda, yazarların politik söylemin imkânsızlaştığı baskı dönemlerinde, politik söz söylemenin tek mümkün biçimi olarak edebiyata sarılmalarının rolü vardır.

12 Eylül darbesinden sonra maruz kaldığımız şiddet öylesine dehşet uyandırdı ki insanlar -yazarlar da dahil- siyasal ve toplumsal olandan el çektiler. Başlangıcında bir korunma refleksi diyelim buna; her yanı kaplayan korkuların edebiyata bir yansıması... Siyasal olanla ilgilenmenin kirliliği ve demode olduğuna ilişkin yaygınlaşmış ön kabulün sonucu, diğer bütün alanlarda yaşanan yukarıdan aşağıya restorasyon, edebiyattaki yansımaları, toplumsal olana sırt çeviren, gerçekçiliği terk edip oyunu öne çıkaran romanlarda buldu. Gerçeklikten öylesine bir kopuş yaşandı ki, yoksulluk ve yoksulluğun bu, yönetici kesimin, ege-

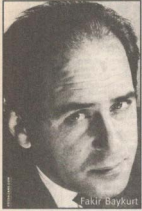
men sınıfın, yürürlüğe konan liberal ekonominin politikasına birebir uyumlu değil miydi? Ya bunalımlı bireyi, ya arızalı kadınlarla arızalı erkeklerin imkânsız aşklarını anlatanlar, daha iyi bir dünyanın mümkün olamayacağını altını çizereklerken sürüp giden sistemle bütünleşmiyorlar mı? Hele ki hitap ettiği okuyucuyla arasında duygusal ve düşünsel mesafeyi neredeyse sıfırlayan "öteki" edebiyat, yani komplo teorileri üzerine kurulu macera, savaş ve polisiye türden romanlar ilkel, maçıst, şöven, milliyetçi zihniyeti dile getirirken politik bir tutum içerisinde değiller mi? Bütün soruların cevabı "Evet"tir. Bütün hepsi de, bir zamanlar yoksulluğu anlattıkları için "politik

roman" parantezine alınan, bu nedenle şimdilerde küçümsenen romanlar kadar sınıfsal, ideolojik ve politik-tir.

Bugün her alanda olduğu gibi edebiyat dünyasında da toplumun tamamını etkisi altına alan zaman ve bellek yitimine eşlik eden bir unutkanlık, hatta bir reddiye, siyasi olana sırtını dönme ya da sol duyarlılığı küçümseme refleksi var. Bakmıyor, görmüyor, ama bir dönemin kapandığını, edebiyatın/sanatın sanatın siyasetle ilişkisinin bittiğini müjdeliyorlar. Ancak biten, yazarın sözünün, saygınlığının bitimidir. Bugün Orhan Pamuk'u hedef alan linç girişimini kolaylaştıran, yazarla toplum arasındaki bağın kopukluktandır, yazarın artistik de-

romanları politik

Fakir Baykurt

geri artarken düşünsel itibarının azalmasındandır. 40'lı, 50'li, 60'lı, 70'li yıllarda Sabahattin Ali'ye, Nazım Hikmet'e, Reşat Enis'e, Yaşar Kemal'e, Kemal Tahir'e, Fakir Baykurt'a, Sevgi Soysal'a, Yılmaz Güney'e, Aziz Nesin'e söylemeye cüret edilemeyen sözlerin bugün hep bir ağızdan Orhan Pamuk'a yönelmesinin, hangi yeteneğiyle kaptığı meçhul köşesinden "sen yazarsın, seni ilgilendirmeyen konularda ağzını açma" denilbilmesinin ardında, entelektüel kesime yönelik düşmanlık kadar, entelektüel ile yazar kimliklerinin ayrıştırılmasının, edebiyata politika karıştırılmaması gerektiği boş inancının rolü de vardır.

Roman ve politika

Kısıtlı yerimiz nedeniyle kötü örnekler üzerinde daha fazla durmayıp "olması gereken nedir" sorusuna cevap vermeye çalışalım. Söylemek istediğim, "politika" kelimesini mümkün olan en geniş anlamıyla kullandığımızda, politikayı edebiyata sokmanın bir anlamının da kalmayacağıdır. Toplumsal hayatın örgütlenme biçimini, iktidar ilişkilerini ve insanların hepsinin bireyler üzerindeki etkisini dile getirme-

si açısından, edebiyat -ve roman- tarihin her döneminde politikayla ilişkilidir. Eagleton'un cümleleriyle; "insani anlam, değer, dil, duyu ve deneyimlerle ilgili olan her yaratıcı etkinlik kaçınılmaz olarak bireylerin ve toplumlarının doğasına dair daha geniş, daha kapsamlı inançlarla, iktidar ve cinsellik sorunlarıyla, geçmiş tarihe dair yorumlarla, bugüne ve geleceğe dönük umutlarla hesaplaşacaktır". Yazmak dünyanın üstündeki örtüleri kaldırmaktır. Öyleyse sanatın siyasi potansiyelinin özellikle vurgulanması, yerleşik gerçekliğe karşı çıkmak ve kurtuluşun hedeflerine ulaşmak için etkili bir iletişime duyulan ihtiyacın ifadesinden öteye gitmeyecektir. Marcuse'un söylediği gibi, "yerleşik dil ve imgelelerin -uzun zamandır tahakküm, zorbalık ve aldatma aracı olarak kullanılan dil ve imgelerin- baskıcı hükümiyeti ni yıkabilecek iletişim yolları bulma çabasıdır bu."

Siyasi olanın hayatın her alanını kapladığı, insan haklarına, özgür düşünceye, sol hareketlere karşı psikolojik savaşın tarihin hiç bir döneminde olmadığı kadar acımasızca ve medyanın bütün olanakları kullanılarak sür-

dürüldüğü Türkiye'de, bir tür olarak siyasi roman yazılıp yazılmaması önemli değil aslında. Böyle bir konjektürde, hayata dair yazılacak her şey siyasal değil mi zaten? İstanbul sokaklarında midye satan Mardinli çocukları anlatan "naif" bir metin yakıcı bir siyasi sorunsal barındırmıyor mu? Büyük bir kentin sokaklarında, mesela Diyarbakır'da sadece bir gün içerisinde yapacağınız bir gezintiyi ya-

Sevgi Soysal

zıya döküldüğünde ortaya çıkacak hikâyenin keskinliği yazarını bile şaşırtabilir. Sorun bakmakla ilgilidir. Berger'in söylediği gibi, "yalnızca baktığımız şeyleri görürüz, ama bakmak bir seçme pratiğidir. Biz nesneleri değil, nesneler arasındaki ilişkileri görürüz. Çünkü düşündüklerimiz ve inandıklarımız nesnelerin görüşümüzü etkiler." Aynı resim kareleriyle çok farklı metinler yazılabilir.

Bir yazar, politik tercihlerinin bilincinde olduğu ölçüde, estetik ve bilimsel dürtülünden ödün vermeden, yazdıklarıyla politik etkinlikte bulunabilir. Ama sadece yazmakta değil, iyi yazmaktadır mesele... Yaşanılan toplumun gerçeklerine eğilmek, 70'li yılların çeviri sosyalist romanlarına benzer şekilde, romanın mutlaka klasik gerçekçi us-

Nazım Hikmet

luba mahkum olmak anlamına gelmiyor. Allegori, fantazi ve ironilerle, bilinçteki kırılmalar ya da zamansal sıçramalarla da deşifre edilebilir içinde yaşadığımız sistemin akıl ve insanlık dışılığı. Estetik nitelik ve politik eğilim elbette karşılıklı olarak ilişkilidirler, ama birlikleri dolaysız olmaz. Edebiyat ve sanatın doğrudan politikaya indirgenmesiyle, edebiyat ve sanata politik bir perspektifle yaklaşılması aynı şey değildir.

Sabahattin Ali

Walter Benjamin'in eğilim ve nitelik arasındaki iç ilişkiyi formüle ediliş, konumuza bir açılım sağlayabilecek mahiyette: "Bir yazın yapının eğilimi politik olarak ancak yazınsal ölçütlerle göre de doğru olabilir."

Nurettin Bey'in Virtüöz Parmakları

Dişçi koltuğuna oturur oturmaz politik tartışma başladı. Aşırı sağlığı ile övünenlerdendi o. Gençliğinde Turancı akıma yakınlık duymuştu. Hâlâ, gerçekten böyle miydi, sanmıyorum.

Dişçi kliniği Anafartalar Caddesi üzerindeydi, Ankara'nın Ulus Meydanı'na birkaç yüz adım uzaklıkta. Samanpazarı doğrultusunda yürürken, solda eski üç katlı bir binanın birinci katında.

Tozlu merdivenleri çıkınca, merdivenler kadar tozlu diş hekimii tabelası kapıyavardı. İki oda idi klinik. Caddeye bakan oda bekleme salonu. Yayları yaylıktan çıkmış eski püskü maroken koltuklara oturur, ilk ve son badanasını Cumhuriyetin ilk yıllarında görmüş olan çıplak duvarlara baka baka beklerin sıranı.

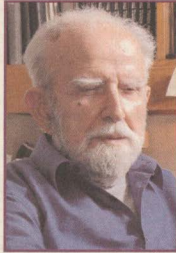
Arka oda muayenehane idi. Diş hekimliğinin, tarih boyunca geçirdiği evrelerin sergilendiği bir müzeye benziyordu daha çok. Cumhuriyet ile yaşıt eski dişçi koltuğu ile, devir hızı herhalde sanıyeye göre değil, dakikaya göre ayarlı çıkık misali dişçi aletleri, fesi gençlerin pozverdiği duvara asılı sararmış İstanbul Dişçilik Fakültesi mezunları fotoğrafı ile gerçekten müzelik bir yerdirdi orası.

Kliniğin klinik denemek hali pek yoktu ama, Nurettin Bey gerçekten mesleğinin ustası idi. Yunan İçsavaşı'nda, 7.7.1947 günü kralcı-faşist ordunu bir domdom kurşunu alt çenemden köçürüp parçayı alıp götüreli beri dişçi klinikleri uğramış olmuştuk. Çok diş hekimii gördüm, amma Nurettin Bey gibi eli hafifini görmedim. Sanki virtüöz parmakları vardı orda.

Altıncısında ufak tefek bir adamdı. Hiçpokrat'ın yeminine sadık kaldığı sürece hekim ile hasta ilişkilerinde siyasi tartışmanın yeriolmaması gerekir değil mi? Ama Nurettin Bey'de öyle değildi. Dişçi koltuğuna oturur oturmaz politik tartışmalar başladı. Aşırı sağlığı ile övünenlerdendi o. Gençliğinde Turancı akıma yakınlık duymuştu. Hâlâ, gerçekten böyle miydi, sanmıyorum.

Bekli de tartışmayı kızdırmak için karşı cephenin en sağında yerini alıyordu. En hareketli tartışmalar dostları ilişkile gölge düşürmedi hiç.

Genellikle tartışmadan galip çıkan ben olurudum. Savım basitti: "Madem vatansesversin, Amerika'ya git, orada doğalsın? Amerikan uyuldu bu ülkenin

bilinçli vatandaşı olarak senin, anti-emperyalist mücadelede, tam bağımsız, gerçekten demokratik Türkiye diyenlerin safında yer alman gerekmez mi?" Nurettin Bey'e sonunda görüş birliğine vardık. Gerçekten vatanseverdi çünkü.

Ayrılrken "Anlaştık değil mi? Bak bu vardığın noktadan başka yere kaymayasın," derdim. Ama aylar sonra bir kez daha karşılaştığımızda o, ilkenki yerine dönmüş olurdu.

Politik tartışmalarını ilginç şekillere büründüğü de olurdu. Tam ağzını bir karşı açtığını ve burğu aleti ile tepene dikildiği anda, "Söyle bakalım. Siz iktidara geldiğinizde bizim apartman ne olacak?" derdi, yarı tehdit yollu. İstanbul'un Erenköy'ünde dışından trnagından artarak üç dört dairesi bir küçük apartman dikmişti, çalışamayacağı günlerin garantisi olarak.

"Bir dairesinde sen oturursun ötekilerde çocukların. Helal para ile edinilmiş mülk seninkisi. Bizim derdimiz haram-zadelerle," derdim. (Sevim Belli'nin bu konuda eleştirisi var. "Oh! Halkın malını bol keseden dağıt bakalım," diyor. İşte böyleleri halkı bize düşman eder!)

"Helal para" dedim. Gerçekten öyle idi, emeğinin karşılığı idi Nurettin Bey'in kazancı.

Seninle bir saate yakın bir süre uğraşmış durmuş. Gitmek üzere, soruyorsun:

"Borcumuz ne kadar?" diye.

"Hiçbir şey borcumuz yok. Ama gene de gülünç bir ücret.)

"Şaka mı ediyorsun. Benimle bir saat uğraştın. Al şu elli lirayı," diyorsun. Uzun tartışmalardan sonra nihayet onbeş liraya çıkıyor.

- "Haydi onbeş ver ve git," diye seni kovuyor.

Nurettin Bey ile ücret pazarlığı böyle idi.

Onun başka marifetleri de vardı. O ufak tefek, altıncısında adamın Don Juanlığı elden bırakmadığı da söyleniyordu.

Dişçi koltuğuna oturmuşsun. Tedavinin en can alıcı anı. "Ağzını açık tut, sakın kapama," demiş dişçi sana. Tama o sırada telefon çalıyor. Telefona koşuyor Nurettin Bey. Arayan bir bayandır. Bu besbelli. Başlıyorlar karşılıklı yarenliğe. Yarenlik uzuyor da uzuyor. Senin ağzın hep bir karış açık. Sonunda "kısa kes" anlamında sesler çıkarmaya başlıyorsun. Ama ne fayda!

Bir keresinde kliniğe adımımı atmıştım ki, "Senin dergiler nerede satılır?" diye sordu.

"Allah Allah," dedim gülerken.

"Gülerisin değil mi?" dedi, "Benim için değil, bizim oğlan istemiş." Fransa'da okuyan oğlu Milli Demokratik Devrim üzerine bir tez hazırlıyormuş, o ismarlamış.

Bir süre sonra ülkeye geldiğinde oğlu Sol Yayınları'na gelip beni aradı. Tezi üzerine görüştük. Ona ilk sözüm "Ben babanı severim," oldu. Şaşırdı. "Nasıl olur? Biz ise durmadan kavga ediyoruz. Görüşleriniz taban tabana zıt," dedi. "Günahlan çoktur ama ben gene severim. Baban temiz insandır. Yurtsever insandır. Öylesi özünde bizdendir," dedim. Delikanlının sevindiği, gözlemlerinde belli idi.

12 Martlar, 12 Eylüller yüzünden uzun yıllar yurtdışında gurbette yaşamak zorunda kaldım. Avrupa'nın zengin ülkelerinde de dişçi kliniklerine gittiğim oldu. Pırl pırl, bembeyaz bir hemşire üniforması içinde bir genç bayan adını kaydediyor. Seni pırl pırl bir bekleme salonuna kabul ediyorlar. Ardından, aletleri en son teknolojinin ürünü bir klinik odasına giriyorsun. Ama nerede Nurettin Bey'in virtüöz parmakları?

Sonunda ücret olarak senden istedikleri de analarının nikâhındır.

"Sıla hasreti nedir?" diye sorarsa, benim vereceğim karşılıklardan biri, "Nurettin Bey'in dişçisi kliniği her hatırladığımda duyduğuklarıdır, bu ordu herhalde.

Şimdi sen kalkıp gidiyorsun ...
Git...

Bir kuş konmuş parmaklarıma uzun
uzun olmuydu
Bir sevişmek gelmiş bir daha
gitmemiştii

Gözlerin durur mu ...
onlar da gidiyorlar,
Gittinler ...

Yakıt dönlerde
evvelsi günlerdeki
yoksulluğumuz
sanki hiç
olmamıştı ...

Oysa ben senin
gözlerimsiz edemem
bilirim

Oysa kalbim öte
buracıkta
çarpıyordu ...

Oysa Allah bilir bugün iyi
uyanmıştık

Sevgiyeydi ilk açlığı gözlerimi
zin sırf onaydı...

Şurda senin gözlerindeki beklemiz
mavi güzel ışıltı İstanbullar

Şurda da etin göğüsleri dokun
çukuk taşların dünyaların

Öyle düştü ki öyle yerine
getiriciydi sarmak

Ki karaköy köprüsüne yağmur
yağarken
Bıraksalar gökyüzü kendini
ikiye bölecekti

Çünkü iki
kışkıydık

Oysa ...

..Bir bardak
su yetiyordu ...

..Gözlerini isletmeye

Bir dilim ekmeğin
bir iki zeytinin
bağınaydı doyarmaz

Sanı bir kere öpsem ikinin hafırı
kalıyordu

İki kere öpeyim desem
üçün boynu bulduk

Yüzünün bitip vücudunun
bağladığı yerde
Ammelerin vardı
memelerin kahramandı

Sonra

SONRASI (YÜK
GÜZELLİK İ.

4 ŞAİR, 4 ŞİİR

Bulgaristan ile aramızdaki coğrafi yakınlığa ve kültürel akrabalığa rağmen, 'Bulgar Edebiyatı' denince birçok Türk okurunun zihninde maalesef Dimitir Dimov'un *Tütün* (*San Dünya*) romanı dışında pek bir eser belirmiyor. Bu durum bende hem rahatsızlık (Bulgar edebiyatı hak ettiği şekilde tanıtılmadığı için), hem de suçluluk duygusu (Bulgaristan göçmeni ve konuyla ilgilenen bir kişi olarak var olan boşlukların kapatılması için yeterince çaba harcamadığım için) yaratmıştır. Bu nedenle Bulgarcadan çeviren her eseri heyecanla ve rahatlıkla okuyorum. Bu duyguları son olarak Hüseyin Mevsim'in derleyip çevirdiği, dört Bulgar kadın şairinin kırk dört şiirinden oluşan, *Güneşin Bir Çiy Damlasında Parladığı Gibi* başlıklı altında Papirüs Yayınları tarafından basılan kitabı sayesinde yaşadım. Aslında son zamanlarda Hüseyin Mevsim'in bu alandaki yoğun çabaları Bulgar edebiyatına merak duyanlar için umut verici nitelikte. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bulgar Dili ve Edebiyatı'nda araştırma görevlisi olan Mevsim'i belki birçok kişi Cumhuriyet gazetesinin Şiir Atlası'nda yayımlanan Bulgarcadan yaptığı şiir çevirileriyle hatırlayacaktır. Bunun dışında Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan *Çağdaş Bulgar Edebiyatı Öykü Seçkisi*'nde de öykü çevirileri yer alıyor. Kendisinin ayrıca Bulgaristan'da *Aralı Pencere* (*Otkrehat Prozorets*) başlıklı şiir kitabı da var.

Ancak şair duyarlılığına sahip bir kişinin bir şiiri özüne en sadık kalacak şekilde aktarabileceğine inandığım için, şiir çevirisi ile uğraşan bir kişinin şair kimliğine de sahip olması, bana her zaman güven vermiştir. Bu inancı Hüseyin Mevsim'in Türkçeye aktardığı kırk dört şiir de pekiştirirdi.

Kusursuz çeviri, çeviri ediminin özüne aykırı bir talep tir, fakat yine de çevirmenden beklenen sonuç, o ideal eşdeğerliğe yaklaşımdır. Bazı durumlarda bu denklığın oluşturulmaması, çevirmenin yetersizliğinden çok, kaynak ve erek metinleri biçimlendiren dillerin dünyayı farklı biçimde kodlamasından kaynaklanıyor. Daha kitabı incelemeyen, çevirmenin karşılaştığı olası sorunları tespit etmeye çalışıyorum. Her şeyden önce Bulgar kadın şairlerinin eserleri söz konusu. Bulgarcada kadınlık/dışılık durumu kendini dil alanında da ortaya koymakta. İsimler, örneğin, dişil, eril ve nötr olmak üzere üç gruba ayrılır ve üçüncü tekil kişi yine üç ayrı zamir kullanılır. Böylece Bulgarcada feminin grubunda dahil edilen isimlerden oluşan bir liste bile kadınlığı çağrıştıran bir dünya yaratır. Bu isimler Türkçeye veya başka bir dile çevrildiğinde, söylem gücü yitirilmiş oluyor. Fakat bu, daha önce de belirttiğim gibi, çevirmen yetersizliğini değil, çeviri eyleminin her zaman birebir denklilik oluşturan bir süreç olamasından kaynaklanıyor. Ayrıca bu tür kaygılar, daha deneyisel şairlerin eserlerinin söz konusu olduğu durumlarda gündeme geldiği için, bu seçkinin bu türden bir çeviri eksikliğinden dolayı...

Yine de, Bulgarcadan Türkçeye çeviri yapan bir kişinin karşılaşabileceği daha genel sorunlar da var. Önde gelen zorluklardan biri, örneğin, Bulgarcada isimlerin çok yaygın olarak küçültülmüş hallerinin kullanılması. Hüseyin Mevsim'in kitabı da bunu açıkça gösteriyor. Çevirmen sık sık, özgün metne sadık kalma çabası içinde, kaynak dilin bu özelliğini yansıtmaya çalışmış. Şiirlerde *çorapçıklar*, *terlikçikler*, *yaprakçık*, *kanatçıklar*, *köpükçük*, *tırnakçık*, *kömürçük*, *mağazacık*, *ayıcık* gibi isimler dikkat çekiyor.

Bulgar kadın şiirinin ana hatlarını çizmek gibi cüretkâr bir amacı olan bu kitap, minik bir antoloji niteliği de taşıyor dolayısıyla çevirilerin niteliği dışında, seçilen şairler ve kitaba dahil edilen eserler açısından da değerlendirilmelidir. 'Yaklaşık 150 yıllık bir birikime sahip olan Bulgar kadın şiiri geleneğinin tanımlanabilmesi için dört yaratıcı yeterli midir?... Peki seçilen 11'er adet şiir onların kitabı yayımlanmış şairlerin yaratıcı portrelerini oluşturmamız için yeterli olabilir mi?' Kitabın giriş bölümünde Hüseyin Mevsim seçti özelliği taşıyan tüm kaynakların düzenlenmesinde duyulan bu kaygıları ifade ediyor ve yaptığı seçimleri gerekçelendiriyor.

Kitaba dahil edilen ilk iki şair, Elisaveta Bagryana ve Blaga Dimitrova'dır ki, Mevsim'in de belirttiği gibi, bir Bulgar kadın şiiri seçkisi bu isimler olmadan düşünülmez. 1991'de ve 2003'te hayata veda eden bu şairler, Bulgar edebiyat tarihinde çoktan ölümsüzleşmiştir. Kitapta yer alan diğer iki isim, Fedya Filkova ve Mirela Ivanova, tartışmaya daha açıktır. Günümüz Bulgar kadın şiirini temsil eden bu isimler yerine kitabın giriş bölümünde sıralananlar arasında yer alan, yine onlar kadar yetenekli ve başarılı başka iki isim de getirilebilirdi kuşkusuz, örneğin Kristin Dimitrova, Tsveta Sofronieva, Vesela Dimova, Yana Bukova veya Elka Dimitrova. Günümüz edebiyatının değerlendirilmesi söz konusu olduğunda, zamanın süzgecinden geçerek beliren ortak bir görüş veya daha yaygın bir tutum oluşmadığından, kişisel kriterlerin etkisi daha büyüktür. Bu nedenle Fedya Filkova ve Mirela Ivanova'nın Elisaveta Bagryana ve Blaga Dimitrova ile Bulgar kadın şiirinin temsilcileri olarak yan yana yer almasının ne kadar isabetli bir seçim olduğunu ancak zaman gösterecektir.

Kitabın başlığı ise "Sadece kırk dört şiirle Bulgar kadın şiiri yeterli dercede tanıtılabilir mi" sorusunun bir nevi yanıtı oluşturuğu. Hüseyin Mevsim'in amacı, Bulgar şiirinin pek tanınmadığı bu ortamda, 'güneşin bir çiy damlasında da parlayabileceğini düşünerek, dört yaratıcının kırk dört şiiriyle Balkanlığın trajikliğini, Akdenizliliğin coşkusunu, Avrupalılığın soğukkanlılığını, Slavlığın duygusalı, doğuluğun yazgısallığını aynı dozda yoğunlukla dillerinde barındıran' Bulgar kadın şiirini yansıtmaktır.

Yeterince bilinmeyen bu alanda şiir sevenlerin keşif yapma dürtüsünü tetikler umuduyla, bu kitapta yer alan

Bulgar Kadın Şairler

ELİSAVETA BAGRYANA (1893-1991)

Epilog

Halen bu kıyıdaayım,
ama başlangıç ve sonun
hızlıca birbirine yaklaştığını,
ufkumun daraldığını
ve dokuzuncu dalganın kopmuş,
köpürerek üzerime geldiğini görüyorum...

Bilmem günbatımım ıssız mı olur –
Ömrümde sessiz bir gün geçirmeyi başaramadım.
Ama şundan eminim ki
Suskun ve can sıkıcı olmayacak hatıram...

FEDYA FİLKOVA (1950)

Karanlığın ardından

Şafak söküyor.

Yarasa ise –
Benim kader dostum –
kırk kanatla yattıyor

ve aydınlıktan nasıl kurtulacak?

BLAGA DİMİTROVA (1922-2003)

Çöller

Sevmek ve sevilmek
için doğmuştum.
Gel gör ki yaşamım
sevgisiz geçti neredeyse.
İşte bundan dolayı
bu kadar bağışlayıcıyım
ve boyuna kat ettiğim
kuru çölleri suçlamıyorum.
Sadece hayret dolu
bir bakışla soruyorum:

-Kim bilir ne bahçeler
olmaya doğmuştunuz?

MİRELA İVANOVA (1962)

Değer mi?

Bir ateş söndürüyorsun,
bir başka daha...

Külün üzerine şiir
veya isim yazmak için
kaç yangın söndürmen gerek...

*Güneşin Bir Çiy Damlasında Parıldadığı Gibi
Bulgar Kadın Şairlerin Şiirleri*

*Derleyen/çeviren Hüseyin Mevsim
Papirüs Yayınları, 2004*

32

tığımızda daha da çekilmez oldu.

-Yahu Eflatun hiç değişmemiş!
Seni görür görmeyi tanıdım, dedi

Oysa ben onu Selçuk Parsadan'ın babasının içkardığı "İlan ve Reklam" gazetesinde bir kaç kez görmüştüm; hatta bir kaç reklam resmi çizdirmiş bana, sonra da ortadan kaybolmuş-
tu. "Artık köşeyi dönmüş! diye düşün-
düm doğruyu ıssız yerlerden geçi-
yorduk, sıvrisinekerlerin kara bulut gi-
bi gelip birdi sardığını dehşet içinde
gördüm. Bu yetmiyormuş gibi bir sü-
rű çoban köpeğinin, arabanın iki ya-
nında koşuyorlardı. Hırlama, havlama
sesleri arasında araba, toprak yolun
çukurları arasında girip çıkıyordu.
Arabacı dikkat edin köpek bir yerini-
zi kapmasın! dedi.

Arabanın sağında, solunda bir kaç
kırbac şakladı!

Bir köpek çığlık atarak geri döndü
arkasından da öbürleri kayboldu.
Arabacı:

Oğuz bey kusura bakma daha ileri-
ye gidemem, araba zorlanıyor! Dedi.

Arabadan indik. Oğuz bey benim
valizi elimden aldı. Boyu kısa olduğu
için valizin altı arada bir yere sürtü-
yordu. Bir kaç derme çatma kök evi-
ni daha geçtik. On onbeş dakika da-
ha yürüdük. Oğuz bey:

-Ohhh! Eve geldik! Dedi.

Bahçe içinde tek kat bir köy evinin
önünde durduk dikenli telleri yerde,
geliş güzel çakılmış, tahta bahçe ka-
pısı, yere doğru eğilmiş sanki gelen-
lere reverans veriyordu.

Evin kapısını elinde isli bir lamba
olan saç başı karma karışık, avurtla-
rı çökmüş, balmumu sarısı, göz çu-
kurlarında kaybolmuş donuk gözler,
bana acı-acı güldü:

-Hoş geldiniz! Derken öndeki eksik
dişlerini saklıyordu. Gündelik giysisi-
nin eteklerine sarılmış yalınayak,
donsuz bir erkek çocuğu, iyice açmış
gözlerini bana dikmişti. İçeri girdik
oda, hemen hemen boştu. Bir kahve-
haneden emekliye ayrılmış, hurda bir
masa köşeye yaslanmış, iğreti, hur
duran odadaki tek sandalyeye ya-
vaşça oturdum. Yan yana dizilmiş
portakal sandıklarının üzerine seril-
miş ince bir döşek vardı. Toprak
odada yere serili çok yıpranmış ren-
gi kararmış kenarları parçalanmış,
bir hasır seriliydi. Odanın içinde ka-
ra sinekler kıyıda köşede, tavanda
şekerleme yaparken sıvrisinekerler ise
gayet korkusuz vızıldayarak gayet
pervasızca burnumun bile kenarları-
nı tırmıyorlardı! Oğuz bey:

-Yap bi taze çay da içelim, dedi.

Kadın pompalı gaz ocağının üzerin-
deki isten iyice kararmış demlikiz
çaydanlıktan bardağı doldurdu bana:

-Kaç kaşık şeker alırsınız dedi.

-Bir dedim.

Kadın elindeki kenarları küflü bar-
dağa koyup bana uzattı. Çayın rengi
çok açıldı iyice ısınmamış, ılık ılık iç-
meye çalıştım. Oysa karnım zil çalı-
yordu.

Bütün yol boyu bu akşam, göz ka-
maştıran zengin bir sofrada, içki ka-
dehlerimizi, kırstal avizelerinin ren-
garenk pırıltılarına doğru kaldırıyo-
duk. Sedinin üzerin bir ekmecek kabu-
ğunu küçük çocuğun elinden ekmecek
kabuğunun kız kardeşi, çekip aldı;
çocuk avaz-avaz ağlamaya başladı.
Kadın kız çocuğuna sert sert baktı.
Kız çocuğu ekmecek parçasını kardeşi-
ne geri verdi: Yerinden kalktı, öbür
odadan;

nasil sığarım diye düşünürken o iki
yan yana tahtadan ibaret dedi güle-
rek! Gel şimdi yatacağın yere çıkalım,
deyince, bir tek katlı küçük eve bir de
evin yanındaki bahçeyi karartan yaşlı
bir ağaca gözüm takıldı.

Oğuzbey duvara dayalı kalınca, ağaç
dallarından kesilmiş, yamuk-yumuk çak-
ılmış bir merdivenden çıkmaya başla-
dı. Şaşkınlık içinde onu izlerken, O:

-Hadi gel peşimde! Dedi. Ben de.

-Ben çıkamam gece vakti, gündüz çı-
karız! Dedim o ısrarlı bir ses tonuyla:

-Yahu sana manzara gösterecek de-
ğilim, yatağın damda serili hadi ya-
vaş yavaş çık merdivenleri ! dedi.

Korka korka dama çıktım. Damla ci-
binlikli bir yer yatağı seriliydi.

Oğuzbey:

-Bak idare lambasını buraya bırakı-
yorum yanında da kipiir koydum, he-
laya, melaya kalkarsan idareyi yakar-
sın, idareye "puff!.." dedi. Bana:

Saldan sağa: Eflatun, Nuri, Zafer, Güven, Ertan, Aydın, Oğuz Yigitbaş

-Ama ekmecek yok mu? Diye seslendi.

Kadın sessiz kaldı. Hasırın üzerin-
deki yer yastığında bağdaş kurarak
oturan Oğuz beyin devamlı bana bir
şeyler anlattığını geç de olsa farket-
miştim. Neler konuştuğunu düşünme-
ye başladım. Oğuz bey:

-Eflatun'cuğum sen yol yorgunusun
uyukluyorsun hadi gel yatağına göste-
reyim, dedi.

Dış kapının yanındaki idare lamba-
sını aldı. O anda ber arkada bahçeye
çıkarak karşıya, küçükçü aralık

Hadi Eflatuncuğum sana renkli rü-
yalar, diyerek gitti. Rahat bir yataktı.
Soyundum, etrafa bakındım hala
Agustos böcekleri susmamıştı. Her
yer ayva sarısına bürünmüştü. O ka-
dar ateş böceği vardı ki gökteki yıl-
dızlarla sanki çok yakındı. Arka-
daşlarım aklıma düştü yarın onlara
buradan bir kart atmayı düşündüm.
Kartta "Çocuklar, Çağaloğlu'nda Bi-
rinci Sigarası bulamadım ama; Ada-
na'da buldum!" diye yazacaktım.

NOBEL BU YIL, AVRUPANIN

Muhafif ve dışlı yazar Harold Pinter, beş günlük gergin bekleyişin ardından ödüle kavuştu.

Bu yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nün sahibi olarak İngiliz tiyatro yazarı Harold Pinter'in ismi ilan edildiğinde, bu takdir belli bir sürpriz havası yarattı. İlan öncesi günleri bir anımsayalım: Ödülü veren İsveç Bilimler Akademisi içinde bazı tartışmaların olduğu söylendi; Ödülün çerçevesinin genişletilmesi, jüriden beklenen istifalar vb. Türk basınında ise Orhan Pamuk üzerine tartışma yaşandığı yer aldı; Yaşar Kemal-Orhan Pamuk ikilemi, Pamuk'un yaşı tartışılıyormuş izlenimi vardı haberlerde. Ancak bunları doğrulayacak veriler ortaya konulamadı. Ödülün ilk defa bu yıl, 5 gün geç ilan edilmesi içinde (!) birşeylerin olduğuna delaletti. Bunlar sürpriz havasını tetikleyen unsurlardı. Ancak şunu anımsatmakta yarar var, Harold Pinter adının daha önceki yıllarda geçtiği biliniyor...

Türk edebiyatı açısından bu yılın önemi ilk defa iki yazının adının geçmesidir. Türk edebiyatı Batı'da en azından bu boyutuyla gündeme geldi. Tozun ardından bize kalan budur.

Ödülün bu yılki sahibi 75 yaşındaki Yahudi kökenli İngiliz yazar Harold Pinter Türk edebiyat severlerinin pek tanıdığı/bildiği bir isim değil. Daha çok Tiyatro oyunlarıyla tanınan yazar, 1983 yılında 12 Eylül baskısı altındaki yazarlara destek için Türkiye'ye de gelmişti. Arthur Miller'le gelen Pinter'i pek çok aydın karşılamış ve tesadüfe bakın ki yazar karşılayanlardan biri de dönemin genç yazarlarından Orhan Pamuk'tur.

Harold Pinter Türkiye'deki gezisi sırasında Kültürler üzerindeki baskıdan etkilenip "Dağ Dili" isimli bir oyun kaleme almıştı. Pinter'in Türkçe'de "Oda", "Doğum Günü Partisi", "Kapıcı" ve "Gigel Dolap" gibi eserleri bulunuyor.

Yazar hakkında tek ve kapsamlı inceleme ise geçtiğimiz aylarda genç yaşta yitirdiğimiz araştırmacı yazar Jak Deleon'un *Çağdaş Tiyatroda Harold Pinter Geleneği*, (Puhu Yayınları, 1985, Editör Adnan Özer) adlı incelemesinden bazı bölümleri sizler için seçtik.

GODOT'YU BEKLERKEN

Yüzyılımızın ortalarına doğru "Uyumsuz" diye adlandırığımız bir tiyatro akımının oluşumuna tanık oluyoruz. Dış kaynaklarca belirtildiğine göre, bu akıma uyumsuz denmesinin tek nedeni, daha uygun bir ad bulunmaması. Uyumsuz -özgün terimi ile "absurd" -sözlükte "mantık ile uyumsuz, akıldışı, uygunsuz, gülünç" olarak geçer. Güncel anlamı ile absurd, "saçma" demektir. Tiyatro kapsamında uyumsuzluk, akıl almaz bir varoluş, akılcı bir çözümün aranışı olarak görülür. Yazar Eugene Ionesco Uyumsuz'u şöyle tanımlar: "Duyusal ve düşünsel kökenlerinden kopan insan, kendini yitirir; tüm devinimleri amaçsızlaşır, anlamsızlaşır, uyumsuzlaşır." (!) Uyumsuz insan, düzgün bir yüzeyde yürürken ansızın derin bir kuyuya düşen bir kişiye benzetilebilir. Nedeni belirsiz bu düşüşün sonucu insan, tüm kutsal değerlerini yitirmiş, umarsız, yitlik ve köksüz, kuyunun dibinde kalakalır. Yüzeyle erişme çabaları yinelense de sonuç vermez. Zaman geçip yalnızlığı pekiştirir de somut çevreye yabancılaşır, soyutlaşır.

Yitik insan, Kafka'dan, Hemingway'e, Camus'ya değin, durumunun uyumsuzluğu yüzünden acı çeken bireyi betimleyen yazarların ilgisini çekmiştir. Tiyatro yaşamın açıklanamazlığını ve amacın yitirilmesini belirtirken, düzyazıdan daha tok sözlü ve dolaysız, kısacası daha gerçekçi davranır. Sartre ve Camus kişilerini ustaca işlenmiş, ayrıntılı betimlemelere yer veren nakışlı dialoglarla ölümsüzleştirirken, Uyumsuz Tiyatro insanlığın tüm incinebilirliğini ve ölümcüllüğünü alabildiğine yalın bir şiirsellikle yansıtır. Tartışma ya da öykülemekten çok bir sunuş olan Uyumsuz Tiyatro, yitirilmiş insanın öyküsünü, kuyunun lanıtlıdır! önem taşır. Örneğin, Ionesco'nun *The Chairs* adlı

UYUMSUZUNA

oyununun güçlü şiirselliği yalnız bir dizi güncel sözcüğün sıralanmasından değil, bu sözcüklerin sayıları giderek artan boş iskemlelere söylenmesinden ileri gelmektedir." (2)

Etkinliği yazınsalaktan çok yalınlatan alan Uyumsuz Tiyatro, bu nedenle neredeyse yazın öncesidir. Dikkat edilecek nokta, aralarındaki içerik birliğine karşın, yapısı aşırı şiirsellik ve karmaşıksoz bağlantılarına dayalı, çalkantılı, çarpışıklıklara ve dönüşümlere bol yer veren, Öncü (avant-garde) Tiyatro ile karıştırılmamasıdır.

Değişkenlik ve deneyiciliğe açık yaratıcılıkları ile Samuel Beckett, Eugene Ionesco ve Jean Genet, Uyumsuz akımının temel direkleri sayılır. Beckett'de boş bir sahne, bir ağaç ya da kayadan öte hiçbir şeyin olmadığı, devinimlerin en aza indirildiği kısır bir doğa görürüz. Tıpkı doğa gibi, şiir de seyreker ve katdır. Ionesco sahneyi bir kuklaci gibi kullanır. Kişileri yarı düşsel/yarı gerçek bir evrende devinir, konuşmalar içinde sık görülen hırsli patlamaları iletişimin yitirilmesi ile birlikte gideren anlamsız, kimi yerlerde helci sözcüklerle yer verir. Jean Genet'in kişileri ise görüntüden gerçeğe, gerçekten görüntüye gidip gelirler, oyunlar oyun içinde ortaya yer verir ve çoğunlukla düşsel bir ortam içinde, dil ve devinimin kaynaşmasından oluşan, kimi yerde Öncü (avant-garde) Tiyatro'ya yakın bir oluşum elde edilir.

Yöntemsel ayrıntıların dışında üç yazar da "... önce umutsuzluk ile yüz yüze gelen çağdaş insanın çıkar yol ararken çirpimsi, sonra da kozmikhiçliğin kaçınılmazlığına yitişini" (3) yansıtmayı amaçlarlar. Önceki akımlardan daha ileriye dönük ve ağırbaşlı olduğunu savunan Uyumsuz Tiyatro, bireyin varlığını tümü içindeki yerini saptamayı amaçlayan ve içtepkileri yöneten yasalara sorgularken insanın evrensel yalnızlığını betimleyen varoluşçu kuramdan yola çıkar. Durağan fikirler ve değişken değerler arasında kısıtlı kalan bireyin alışkanlıklar, kavramları, kanıları ve değeryargılarının tutarsızlaşması ile birlikte sözcükler-keza dil-işlevini yitirir. İletişimin yok olması sonucu da yaşam anlamsızlaşır ve birey evrensel hiçle yüz yüze kalır. Bu olguyu tüm dünyaya ilk kez duyuran yapıt, Beckett'in yirmiden çok dile çevrilmiş *Waiting for Godot* (Godot'yu Beklerken) adlı oyunudur.

Yakınında tek bir ağacın yükseldiği boş bir kır yolunda bir akşam iki yaşlı serresi Godot adını verdikleri birini beklerler. Godot'nun kim olduğunu ya da doğru yere, doğru anda gelip gelmediklerini bilmezler. Beklerken tartışır, banşır, durmaksızın söz oynurlar oynarlar, anlamsız ve amaçsız diyaloglara girerler. Gece kuyulaştıkça umutsuzlukları derinleşir. Estragon'un güvenini yitirip uyuyakalmasına karşın, iletişimin yokluğuna bir türlü inanamayan Vladimir konuşmasını sürdürür. Ama Estragon uyanıp evrensel umutsuzluğun doğrudan doğruya içdralıtıyı betimleyen karabasasını iletince, varoluş gerçeği Vladimir'i de suskuya iter. Ay iyice yükselip de Godot'dan yine ses seda çıkmayınca, umarsızlatın kendi canlarına kıymayı düşünürler. Son anda cayarak çekip gitmegekarar verilerse de, ki miltisiz kalırlar ve perde iner.

Oyunun üstünlüğü, Beckett'in (insanlığın duyduğu olumsuz yalnızlık acısını betimlemek) yarattığı yalın, yalın olduğuna da duyurlu şiirselliktedir. İçgüdüsel Estragon ve duygusal Vladimir sevgimizi kazanmakla birlikte, kişiliğimizi yeni bir açıdan tartmamızı sağlarlar. Doldurulması gereken zaman vardır. Vladimir ve Estragon, zamanı dostça ya da düşmanca duygular, karşılıklı uyarı, oyun yaratma ve uslarından hiç düşmeyen acımasızlık kavramı üzerine düşüncelerle geçirirler Godot'yu beklerler. Oyunun girişi yeterince kasvetlidir. Sahne tek bir ağacın dışında yalın, ışıksız, ama düşünceleri vurgulayan ilk sözler, dekora uyarcasına bir

ESTRAGON. Yapılacak hiçbir şey yok.

VLADİMİR. Ben de o kanıdayım. Tüm yaşamım boyunca uzak kalmaya çabaladım bu düşünceden. Vladimir, mantıklı ol, di-yorum kendi kendine; henüz her şeyi denemiş değilsin. Ve kavgaya atılıyordum yeniden. (4)

Estragon aslında çizmelerini çıkarma çabasına değinmekte-dir. Oyun ilerledikçe Vladimir aynı sözleri (önce şapkasına, daha sonra da sevincin yarasızlığına değinerek) iki kez yineler. Gerçekte Vladimir ve Estragon özeleştirli yolu ile yaşamı, büyü-lelikle varoluşu eleştirmektedirler. Zamanın nasıl değerlendire-leceğini bilemezler. Konuşmalarını umutsuz bir durgunluk için-de sürdürürler.

ESTRAGON. Hiçbir şey olmuyor, hiç kimse gelmiyor, hiç kim-se gitmiyor. Korkunç bir olay bu. (5)

Kararsızlatın umutsuzluğa, umutsuzluktan evrensel yalnızlık-bilincine varmanın doğrudan doğruya açılarsürüklenen iki serresiye birinci perdesonunda Godot'nun bugün değil ama yarı kesinlik-le geleceği iletilir. Kendi canlarına kıyma girişimleri sözde kalır ve duygusal Vladimir Godot'nun adını sık sık yinemeğe koyulurken bir zamanlar ozan olduğunu savunan Estragon düşlerine sığınır.

Godot adının uyandırdığı çağrışımlara sığınan ve amaçsız bir yaşama amaç getirmesi beklenen bir varlıktır. Tanrısal bir aracı mı, yoksa gelişile evrensel düzeni yeni baştan kurabilecek ölümlü bir canlı mı olduğuna bilinmez. Godot insanlara özgü olan iyilik ve kötülük kavramlarının da ötesine taşıtından geleceği an, yanı korku/yan umutla beklenir. Bu noktada önemli olan bekleyiştir. Yaşam denklemini çözümlenmeye uğraşan birey sü-resiz bir bekleyişindedir. Bekleyiş, insan özünün temel öğe-lerinden biridir ve beklenen ne olursa olsun herkes Godot'dur. Zaman akışını tam anlamıyla algılamak, ancak bekleyişi yaşa-makla gerçekleştirilebilir.

Yetmedi mi zaman, zaman diye cektirdiğin acılar? Kahrolası zaman!.. Bir gün doğduğun, bir gün de öleceğin, aynı gün, aynı saniye içinde... Bacaklarının arasında bir gömüt, doğum yapar-lar, çevre bir an aydınlanır, sonra... sonra yine karanlık. (6)

Ve Godot hiç gelmez, insanlarla bağlantı kurmaz, insanlık için- yine iyi ya da kötü- hiçbir duygu beslemez. Umursamaz-dır. Böylesi bir gerçekte yüz yüze kalan insan yaşamını yalnızca alışkanlığın verdiği güçle sürdürebilir, der Beckett; yaşamın anlamsızlığına ve acımasızlığına, yanıtız kalan sorulara ve suskunluğa kulak vermeyerek, durmaksızın konuşarak, uyum-suzca ve umutsuzca.

VLADİMİR. Bir şey söyle!

ESTRAGON. Babalyorum.

(Uzun susku)

VLADİMİR. (Acı içinde) Konuş, ne olur!

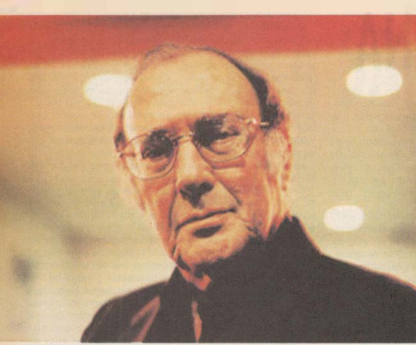
ESTRAGON. Ne olacak şimdi?

VLADİMİR. Godot'yu beklesek?

ESTRAGON. Ah! (7)

Bireyin zamana ve doğaya çözülemeyen bir bağ ile bağlı olma-sına karşın ne zaman ne de dogda bireye anlayış gösterir. So-nuç olarak birey, umut ve umutsuzluk, geçmiş sevinçler ve o andaki acılar arasında, kararsız ve bezgin, yaşamını sürdürür. Beckett gibi, Pinter da insanların düşüylep ölemini cektikle-ri yaşam ile sürdürmekte oldukları yaşam arasında bulunamaz bir boşluğun varlığını savunur.

The Caretaker (Kapıcı)'daki yaşlı serresinin yaşama yeni bir yön verebilecek kimlik belgeleri Sidcup kentinde olduğundan, Davies Londra'dan Sidcup'a gitmek zorundadır. Ama ayakka-bırlar parçalanmıştır, yenilerini denedikçe hiçbir uyumaz. Yalnızak yolculuğa çıkmayacağına göre de gidisişi süresiz eteler ve su-çu ayakka-bırlar üzerine yatar. Gerçekte Davies kendisi için y-kim olabilecek bir karşılaşmayı ertelemektedir; Sidcup'da hiçbir belge olmayabilir, ya da belgeleri elde etmek Davies'in du-rumunda değişiklik yaratmayarak ruhsal bir köşke yolu açabilir. Umot kırılabilir ve çoğu kez olumsuzun kanıtlanmayışı ile can-lı tutulur. Birey kendisini belgelerle ne denli güçlendirirse güç-lendirsin evrenin gözünde hiçbir, kişilik edinemez. Kimlik belge-leme bir tür sevinç ya-

şar. Tiyatro eleştirmeni Martin Esslin bir açıklamasında Pinter'ın "Beckett gibi, yaşamın gizemsel yanları ile varoluşun (keza insanlığın) sorunsallığını" (8) iletmeye çabaladığını belirtir. Pinter'a eleştirmenlerce arada bir Godot'nun çocuğu denmesinin nedeni hem Beckett'ın hem de Pinter'ın kişilerinin karmaşık ve erinçten yoksun bir yaşam sürdürmeleridir.

Tüm Pinter oyunlarının genel görüntüsünü korku ve umut oluşturun. Bir odada iki insan: Ne olacak onlara? Bir yabancı, kapıyı açıp içeri mi girecek? Oda, dış dünyadan korkanlar için rahim benzeri bir sığınak olduğunda da bir ana rahmi kadar yapay ve incinebilir. Duvarlar ürktücü ve umursaman bir boşluğun bireyletkilemesini önleyemezler. Beckett'ın tek ağacı uzaklık, boşluk ve enginliğe dayalı yalnızlık ve savunmasızlığı simgelerken, Pinter'ın dört duvarı yoğun havasızlığı ile boğucu bir korugandır. Uyumsuz Tiyat ro'nun sergilemek istediği ikilemin özü burada yatar: Oda'nın boğucu koruyuculuğu mu, yoksa önceden bilinemeyen, çoğu kez mantık almaz olaylarla dolu dış dünya mı? Mantıklı açıklanabilir hiçbir olay insana yabancı gelmez. Ürktücü olan mantık dışı olandır. Olaylara bir açıklama getirip yaşamı amaçlandırarak bir Godot'yu beklemenin boşuna olduğunun bilincine varan birey, doğa'nın soğuk ve ilgisiz bakışları altında, evrensel alacakaranlıkta varlığını sürdürmek zorundadır böylece.

HIRST. Sesler durdu. Donuyorum. İçimde bir boşluk var. Dolduramıyorum. Seller boşalıyor benliğimden. Durduramıyorum. Kim yapıyor bunu? Boğuluyorum. (9)

Varoluşun özdeyişi, "Ben kimim? Nereden geldim? Nereye gidiyorum?" sorularına yanıt veremeyen Pinter'ın kişileri, benlikleri ile uyuma

girme çabası içindedirler. Harold Pinter'ı çağdaşlarından ayıran özellik de yazının, bu çabayı kimlik ve yoksunlaştırılma açısından alıp işlemiş olması. Aynı şekilde, dilbilimsel ilişkilerin ne kusursuz bir iletişim aracı, ne de her an mantıklı bir anlayış sağlayabilecek etkenler olmadıklarını öne süren Pinter, oyunlarında kişilerarası iletişim bozukluklarını sergileyerek, dilin çoğu kez saldırı, savunma ya da umursamazlık belirtmek için kullanıldığını vurgular.

MEG. En güzel bendim baloda.

PETEY. Öyle mi?

MEG. Kesinlikle. Herkes öyle söyledi.

PETEY. Eminim ki en güzel sendin.

MEG. Doğru. Bendim.

(Susku)

Biliyorum ki bendim. (10)

Kendisine ve çevresine güveni giderek azalan Meg'in sözleri, boğulmak üzere olanların son çarpınışlarını anımsatır. En yakını sayılabilecek Pete'y ise olanları apaçık bir umursamazlık içinde izler, konuşurken bakışlarını gazetesinden ayırmaz. İki kişi arasında geçen en tekdüze, en önemsiz konuşmada bile (dikkatle izlendiğinde) sevgi, kin, umursamazlık ya da umursamazlığın izlerine rastlanabilir. Dil, uyumsuzluğu betimlerken ustaca kullanıldığında, sözcüklerin gerisinde yatan anıksal işlemleri aydınlatır. Meg'in kendi güzelliğini ısrarla vurgulayışı, belli ki çok kötü geçen balo gecesi-ni sindirip düşlerine uydurma çabası-ndan ileri gelmektedir. Öznen hazırlanmış hiçbir konuşma bu suskulu, bölük pörçük umutsuzluk duygusunu bu denli etkileyici türde veremez.

Pinter'ın anlatmak istediği, gerçek yaşamın dilin aracılığıyla nasıl ifade edildiğinden değil, mantıklı ya da mantıksız du-

şüncelerin birbirlerine bağlanmasından oluştuğudur. The Caretaker adlı oyununda Aston, Davies'e, yakınlarda Hintli bir ailenin yaşadığını bildirince Davies, "Zenciler" (11) diye söylenir. Daha sonra Davies kişilerin fakirlere ayakkağı dağıttıkları Luton manastırına yolculuğunu anlatırken, Aston'a tepkisi unutulursa da öyküsünün sonuna doğru birden konu değiştirerek sorar: "Buralarda daha kaç zenci var?" (12) Davies'in düşünce zincirinde mantık yoktur; olan, yalnızca eğitilmemiş kitlelere özgü rk düşmanlığı ile, ona ayakkağı vermeyi reddeden kişilere karşı duyulan kinin özdeşleşerek yüze vurmasıdır.

Şu sonuca güvenle ulaşılabilir ki Pinter sözcükleri boş harcamaz, iletişim gerçeğini bir ayna nesnelliği ile yansıtır ve izleyicinin ilgisinin yinelenemeler, zaman ve yer belirsizlikleri, giderek güçsüzleşen bellek ve suskunluk ile uzun süre diri tutulabileceğini kanıtlar. Pinter'a göre susku, konuşmaların kesilişini belirtmekten öte, iletişimin tümden çöküşünü belirleyen bir öğedir. Örneğin *The Caretaker*'in sonundaki "uzun susku" (13) ile Pinter, Vladimir ve Estragon'a nöbetlerini bırakıp evedönmelerini önerir: Godot (kişi ya da tanı) ne bugün, ne yarın, ne de sonraki gün gelecektir.

(1) Eugene Ionesco, "Dans les ar-mes de la Ville," *Chairs de la Compagnie Madeleine Renaud - Jean Louis Barrault*, Paris No. 20, Ekim 1957.

(2) Martin Esslin, *The Theatre of the Absurd* (New York: Doubleday and Company, Inc., 1961), s. XXI

(3) Josephine, Jacobsen ve William R. Mueller, Ionesco and Genet (New York: Hill and Wang, 1968), s. 2.

(4) Samuel Beckett, *Waiting for Godot* (London: Faber and Faber, 1973), s. 9.

(5) A.e., s. 41.

(6) A.e., s. 89.

(7) A.e., s. 63.

(8) Arnold P. Hinchcliffe, *Harold Pinter* (New York: St. Martin's Pres. Inc., 1967), s. 34.

(9) Harold Pinter, *No Man's Land* (London: Eyre - Methuen Ltd., 1975), s. 46.

(10) Harold Pinter, "The Birthday Part - Plays: One" (London: Eyre - Methuen Ltd. 1976), s. 97.

(11) Harold Pinter, *The Caretaker* (London: Eyre - Methuen Ltd., 1972), s. 13.

(12) a.e., s. 14.

(13) a.e., s. 78.

GODOT DÜŞ MÜ?

Kapıdan dışarı adım attığın her an bir uçuruma yuvarlanırsın...

The Dwarfs

Yazınsallığın ruhbilimsel kökenlerini araştıran Hollandalı düşünür Adrian Van Kaam, *Şeytan ve Güvercin* adlı yapıtında, "Varoluş sorunu benlikte doruklaştığı an, birey yanıtlamaz sorular listüne kurulu yaşamının yıkılmaya yüz tuttuğunu duyumsar" (1) der. Yazında güçlü örnekleri görülür bu savın: Shakespeare, *Richard II*; Goethe, *Faustus*; Camus, *Yabancı* (Meursault); Kafka, *Duruşma* (Kaufman) ve *Şato* (K...) Bireysel ilişkileri sürecinde insanlar, doğal istemlerinin (güvenilirlik ve anlaşılabilir) gerçekleştirilemez olduklarını anlaşıncaya umarsızlaşırlar. Umarsızlığın önerdiği soruların yanıtlanamazlığı da uyumsuzluğa yol açar. Bu yüzden, Beckett ve Pinter'a göre, ana rahminden yoksunlaştırılmak istemeyen birey, doğumöncesi (cenin) durumuna yakın uyuşturucu bir dinginlik içinde varolmayı yeğler. Bu dinginlik aşırı, bilinçsiz devingenlikle elde edilebileceği gibi (Ben ve Gus, The Dumb Waiter), koruganların durgunluğunda da görülebilir. (Rose, The Room; Meg, The Birthday Party). Sonuç, geçmiş ve geleceği de kapsayan varoluş gerçeğinin dışında, sonsuza dek sürecek bir "şimdi" içinde varolma istemidir. Ama varoluş gerçeğinin örtücü aldatmacalarla yadsımak erinç getireceğine, Sartre'nin *La Nausée* (Bulanti)'sine yakın bir ortam doğur (Davis, *The Caretaker*).

Duyusal gereksinimlerin baskısından bunalan birey, umrı kabuğuna çekilmekte arar. Doğum, dönüşü olmayan bir olgu olduğuna göre de, koruyucu hücreyi (oda) kişiliğini sarmalayan savunma mekanizması ile özdeşleştirerek bir barnak oluşturur. Oda, ya da bölge, salına uğradığında, geriye tek seçenek (kendi kimisi kapanmak) kalır. Uyumlu dünyanın yoksunlaştırılması varlığı insan (Davies, *The Caretaker*), toplum düzeni ile bireyselliğin tümden yitilmeden bütünüleşmeyi amaçlar da, çabaları çoğu kez sonuç vermez. Harold Pinter'in tiyatrosunu oluşturan etmenler bu gerçeklerden kaynaklanır.

Umarsızlığı önemsememek, üzerinde durmaktan daha kolaydır. Umarsızlığı saplantılaştırmak, kısıvrak bağlayıcı bir uyusukluk getirir. Pinter'a göre bu sorunun kökeni iletişimsizdir. Deneyimleri söze vurma çabası varoluşa açıklık getirme ve o açıklığı iletilebilme isteğinden doğar. Ama dil çoğu kez ilişkilerin özünü oluşturan, çatışan çıkarlar karmaşasında işlevini yitirir ve iletişim, yalnızlığın engin suskunluğunda erir. Birey bu gerçeği dayanılır kılabilmek için çarpıtıma, kuşkuya ve umuda dayanmayı tek çıkar yolu olarak görür. Uyumsuz Tiyatro bu öğeleri alır, ruhbilim ya da ruhözümlemesi ile ilgili olmadığından da sorgulamadan ve çözüm aramadan kabullenir, sergilemeye iter. Dil, salt söz alışverişinden öte, kişilerarası ilişkilerde iletişimi dengeleyen etkidir. Ancak (konuşma olgusu kişisel çıkarlardan kaynaklandığından) iletişim çoğunlukla sağlanamaz. Sağlandığı an, tüm gizleri bir yana iterek kendini açığa vurma ve karşındaki savunma zorunda bırakma çekincesi baş gösterir. Bir başkasının ruhsal durumunu derinlemesine bilmek bireyin erincini yoku eder, kürtürür ve yine iletişimin yitirilmesine yol açar. İnsan kişiliğini, sözcüklerle kurmaya çalışır. Sözcüklerin ardında tanıma, kabul edilme ve uyabilme istemleri yatar. Çabaları ürünsüz kaldıkça da yoksunlaşır, yalnızlaşır.

Pinter'ın tiyatrosu yoksunlaştırılma ile birlikte, evrensel düzenden duygusunun da yok oluşunu yansıtır. Kimlik duygusu, kişiye ilişkin yer duygusu ile özdeş olduğundan bölgesel iyelik neredeyse saplantıdır. Tanımlarsak, bölge bir korugandır. Böylece dört duvarla çevrili bir alan, bir ev, bir oda, bir odadüze değrlerin boğuculuğunu içeren bir rahim mi, ya da bire-

Genç Harold Pinter

yi özgür ama savunmasız bırakan dış dünya mı? Her birinin getirdiği sonuçlar insan yaşamını biçimlendirmekte etkin olduğundan, Pinter sürekli sergiler bu ikilemi. Ana rahminin yabansı, durgun ve barışçıl örtüsünden sıyrılmaca, bireyin kendisine kimlik ve güvenlik verebilecek bir koruganı doğal olarak gereksinir. Somut anlamını aşığıda bölge "dil" olur. Birey konuşarak bir kimlik oluşturmaya, kendisini istediği gibi betimlemeye, gerektiğinde savunmaya çalışır. Somut ya da soyut, bölgesel iyelik dış saldırıya sürekli açıktır. Saldırgan, somut belirlenilme karşın, genellikle tanımlanamaz (örneğin *The Dumb Waiter* oyunundaki kiralık katiller Goldberg ve McCann'ın ardında kimler yatar? Güdülerini yöneten doğal ya da doğaötesi örgenleştirici kimdir?). Saldırgan kimi kez çağrılmamış bir konuk, kimi kez bireyin kendi kişiliğinden doğan bir varlık olarak görülür. (*A Slight Ache* adlı oyunda Edward yerli-yersiz kuşkular sonucu kendi kendini yoksunlaştırır.) İki durumda da çatışmanın boyutları insanlararası ilişkileri aşar, evrensel bir nitelik alır. *The Birthday Party*'de Goldberg varoluşun nedenlerini ve nasıllarını dile getirmeye çabaladığında "yapayalnız" ve "umutsuz" kalır, sonunda da "yiter". (2)

Varlık ve bilinci tekdüzellik kazanında eriterek kişisizleştirilen, bireyin anlığına var olma isteminden öte nitelik bırakmayan, korkunç örgenleştirici gerçekten doğaüstü bir Godot mu, yoksa toplumun kendisi midir? Bu bağlamda George Orwell'in 1984'üne göz atmakca sonsuz yarar var. Godot'un varlığı ya da yokluğu bir ikilem doğurur: Doğüstü, tanrısal etkinlikleri olan, kavranamaz bir örgenleştirici vardır. (*The Room*, *The Dumb Waiter*, *The Birthday Party*, *A Slight Ache*); örgenleştirici doğaüstü bir varlık değil, toplumdur (*The Caretaker*, *The Collection*, *The Dwarfs*, *Tea Party*). Pinter bunu yorumsuzca sergilerken, Beckett, amaçtan yoksun, yoksun değilse de amacı insanlara anlaşılabilir bir etkenin (felsefeli terimi ile daimon) varlığını öne sürer. Yaşamlarına anlam kazandırmak isteyen Vladimir ve Estragon, kurgunun nedenlerini açıklayacak bir Godot-Daimon beklerler.

Bu yüzden, insanın evrensel yalnızlığını işlemesine karşı, Pinter'ın yaklaşımı, insanın yalnızlığını değil, insanın somut deneyimi ile

ilgilendir. Kişileri, yalın ağaç altlarında yaşamın anlamsızlığı üstüne tartışırken, doğüstü güçlerin belirmesini bekleyen simgesel yaratıklar değil, evde, işte, yolda çarpışma ve çatışmalarını sürdürerek kimlik ve kişilik oluşturmaya çalışan, bu süreç içinde etkileyen ve etkilenen, evrensel hiç'te düğümlenen iç ve dış kargaşaları ilitim yolu ile önemsiz günlük uğraşlarda boğan gerçek varlıklardır (Rose, The Room). Uyum ile uyumsuzluk arasındaki sınır çok ince olduğundan da entelektüel söylevler verip simgesel atımlara geçemezler. Pinter gerçeği, çarpıtmaktansa gerçeği bir anlayış içinde sergilemeyi yeğler. Pinter'in gerçekçilik anlayışı, sahne diline yeni boyutlar getirmiştir. İlk bakışta tümü ile mantık dışı ve uyumsuz gibi görülen bu dil, aslında sözcüklerin kendilerinin değil, insanların sözlerle birbirlerine yaptıklarının önemli olduğunu kanıtlar. Dil (genelde tiyatronun yaldızlı söylevlerinde ve kusursuz mantığında olduğu gibi) amaç değil, araçtır. Birey, suskunluğun ötesinde kalabilmek için çarpışır. Suskunluk, uzay denli karanlık ve korkunç, tüm savunmaların ve kişiliklerin yitirildiği ortam, umarsızlığın doruğu, yalnızlığın yapıtısıdır. İletişimin çöküşü ile yaşam da anlamını yitirir ve insan boşluk ile yüz yüze kalır.

Pinter ile yetkinleşen uyumsuz tiyatro, katılmış alışkanlıklara karşı gelerek geleneksel "dram" sanatının fildişi örgülerini parçalar. Yaşam çapraşıktır, kurallar ile çözümlenemez, ilkeler ile tanımlanamaz. Pinter tüm yüklerin temel olan varoluşun kökenine inmeyi amaçlamaz, yaşamı bir bilim adamı titizliği ile inceleyip kavramlara bağlayan yazarlara karşılık oyunlarında yalnızca duygu ve gözlemlerini sergilemekle yetinir. Beckett'in (ya da The Homecoming'deki

Teddy'nin) duygulardan arınmış bilimcililiğinin tersine Pinter kişileri ile birlikte yaşar, kaygılarını bölüşür. B.B.C. tiyatro uzmanı John Sherwood ile yaptığı bir konuşmada, "Oyunlarımda olanlar benim içimde de oluyor" (3) diyerek bu gerçeği dile getirir. Böylece oyunlarını izleyenlerin aynı kaygıyı ve gerilimi alabildiklerinde yaşamalarını, uyumsuzluğun ve yoksunlaştırılmanın özünü kavramalarını sağlar.

İlk bakışta sanılacağı gibi Uyum-suz Tiyatro tekbençilik (egotizm) tiyatrosu değildir. Birey, evrensel hiçbir konuda yetke olmadığını ve varoluş konusundaki sorularının yanıt bulabileceği bir düşel'in (utopia) kuramsal açıdan varolmadığını anladığında yalnızlığa karşı çarpışma ve yaşama istemlerini ödezeleştirecektir. Yoksunlaştırılmaya karşı başkaldırabilmek, bireye toplum ile yüzleşebilme (gereğinde kişiliğini yitirmeden kaynaşabilme) gücünü verir. Varolma istemi kendini öze ve topluma dönük her türlü yapıcı atımda belli ettiğinden, uyumsuzluk sorununa eğilmek insana verilen değer ve saygıyı temel alan inancın (ve "çokluğu ve karışıklığın düzenli bir birlik" (4) oluşturabilmesi isteminin) varlığını kanıtlar. Sartre'in No Exit (Çıkış Yok) adlı oyununda insanlık, varlığını sonsuza dek dört duvar arasında sürdürmeye tutsak edilmiştir. Oyunun sonuna doğru, kişilerden biri bir adım atar ve kısa bir suskunluğun ardından, "Haydi öyleyse diye söylenir, "devam edelim" (5). Yaşamayı sürdürmek ve yaşamı kirbaçlayan istemi yadsınamak: İşte Harold Pinter'in tiyatrosunun özü...

(Çağdaş Tiyatrodan Harold Pinter Gelenegi, Jak Deleon, Puhu Yayınları, 1985)

(1) Adrian Van Kaam, The Demon and the Dove, Pennsylvania: duquesne University Pres, 1967), s. 104.

(2) Harold Pinter, The Birthday Party and The Room (New York: Grove Pres, Inc, 1965), s. 78.

(3) Harold Pinter, John Sherwood ile görüşme, B.B.C. European Service, 2 Mart 1960.

(4) Bedi Akarsu, "Uyum", Felsefe Terimleri Sözlüğü (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1975), s. 174.

(5) Jean-Paul Sartre, Huis - Clos - Les Mouches, Huis - Clos, Morts Sans Sepulture, La Putain Respeueuse (Paris: Librairie

Hiçkimse Bir Başkası Olamaz Setenay Özбек

Yıldızların şarkısı hatırlatır bize mutluluğu

Gereksinimler İstekler...

İnsanı bir sistem olarak değerlendirdiğimizde, kendini işler tutabilmesi için bedenini, ruhunu, aklın alması gereken besinleri gereksinimler olarak adlandırabiliriz. İstekleri ise insan sistemine şu ya da bu yolla giren, ancak kendini işler tutabilmesi için zorunlu olmayıp, faydacı bakışı göre verimi artıran, hazcı bakışı göre anlık keyif vermesi yeterli olan uyaranlar olarak tanımlayabiliriz.

Gereksinimler ortalama işleyen bir insanda çoğunlukla kendilerini belli etmeden önce evren tarafından sağlanırlar. Böylelikle zaten çalışmakta olduğu kapasiteyi aşmasına zorunluluk bulunmadığı için gerek de kalmaz. Yine de dünya üzerinde olagandışı işler başarabilme şansı elinden tamamen alınmaz. Gereksinimleri bile ikinci plana atabilecek güçlü isteklerle donatılabilir. Kuşkusuz ortalama insanda bu denli güçlü duygular uyandırmak evren için bile kolay bir iş değildir. Ortalamadan sınırlanamızı sağlayacak en güçlü duygu aşktır. Aşkın yönlendiği nesnenin ister insan olsun ister soyut bir kavram- evren tarafından sağlanması ne kadar seyrek ne kadar olagandışıysa, bu hediye ile donatılmış bireyin kendine sağlanmış ayrıcalığın aydınla varması da o kadar seyrek, o kadar olagandır. Kaldı ki gereksinimleri için çaba harcamak zorunda olmayan birey, istekleri için çaba harcamak istemeyecek ve kendi sınırlarını zorlayarak kendini geliştirme olanığı sunan bu ayrıcalığı görmezden gelme eğiliminde olacaktır. Sürüdeki değişik renkli koyun olma sorumluluğunu taşımak istemeyecek ve kendini görmek korkusuyla kendi gibi diğer ayrıcalıklıları da görmezden gelecektir. Lütfen siz korkmayın, lütfen sizin gibiler için çevrenize iyice bakın.

Gereksinimlerinin doğuştan ikinci planda kaldığı, yaşamı boyunca gökkuşağının peşinde koşan insanların algılamak hem doğu için, hem akıl için, hem de ruh için oldukça kolaydır. Bedenini kullanırsanız

madığı için zayıftır, ruh hiçbir zaman yeterince beslenemediği için acı içindedir, akıl yeterince doyurucu yanıtlara ulaşamadığı için hep arayıştadır, hep sorgular. İyi işleyen bir sisteme sahip olmayan böyle bireyler için isteklerine ulaşmak -ironik olarak- sistemi düzgün işleyen ortalama insana göre daha zordur; sistemi aşabilmek için önce tam kapasiteyle çalıştırabilmeliyiz.

Bilge insanlar evrenden bir istekte bulunurken dikkatli olun derler, isteginiz gerçekleşebilir. Dileğimiz sadece kalpten; hiçbir tatmin edilmemiş egonun, düşkünlüğünün, umutsuzluğun gidemediği kadar derin olan özümüzden geliyorsa gerçekleşmesinden korkmayız. Oysa altında başka bir güdü barındırıyorsa, işte o zaman bilge insanların gerçekte ne dediklerini zor yoldan öğreniriz.

Evrenin bilgelini açık etme yöntemleri çok çeşitlidir. Ruhunuzun en korunaksız olduğu en özel anınızda, kimsenin duymasını istemediğiniz sorularınızı yönelttiğinizde sizi yanıtsız bıraktığına inanıyorsanız yanıtlıyorsunuz. Algılarınızı daha geniş açmalı ve hatta yeni yeni algı araç-

ları edinmelisiniz. Evren her sorunuzun yanıtını vermektedir. Dileklerimiz ise evrenin bilgelik süzgecinden geçer. Gerçekleşmesiyle size yarardan çok -tarafınızdan öngörülemeyen- zarar verecek olanlar ayrılır. Daha sonra vereceği zararı gerçekte sizin yararınıza olabilecek kendini geliştirme araçlarına dönüştürebilecekleriniz ayrılır. Evren ayrıca kendi işleyişi içerisinde uygun görmediklerini de ayırır. Bilmediğimiz türlü türlü nedenlerden dileklerimiz gerçekleşebilir ya da gerçekleşmeyebilir ama sorularımız asla yanıtsız kalmaz, zaten yanıtlarını bildiklerimiz dışında.

İstekler ve yeterince doyurulmaması gereksinimler bireyin hali hazırda sınırlarını görmesi ve gücünün elverdiğince onları genişletmesi için mümkün araçlardır. Kişi neler yapabileceğine ilişkin bir sınırlama olmadan dünyaya gelse de, yaşı ilerledikçe güdücüye beraber kendine dünya üzerinde yakıştırdığı yer de ufalar. Kendi sınırlarını özgürce deneyimleyebileceği hoşgörü seviyesi, öncelikle ailesi olmak üzere çevresi tarafından gittikçe aşağılara çekilir ve birey belli bir yaşa eriştiğinde -çevresinin beklentilerinin de etkisiyle- "ne olmak istediği" sorulduğunda, aslında "ne olması gerektiği" sorusunun yanıtını verir. Toplumun en özgürlerinin çocukları ve deliller olmalarına şaşmamalı, toplum beklentileriyle biçimlenmekten kurtulurlar. Ne yazık ki zamanın doğal akışı çocukluğumuzu elimizden er geç alıyor; o zaman özgürlüğümüzü deneyimleyebilmek, kendimizi olduğumuz gibi görüp varlığımızı her yönde genişletebilmek için lütfen isteklerimizle sarılam, gereksinimlerimizi geri plana atabilecek kadar yoğun duygularımızla savaşmak yerine onları kutsal olarak görüp onlar için uğraşı verelim; gerekirse toplum hatta en yakınlarımız tarafından "deli" olarak görülemiz ama kendimizi geliştirmekten, evrene gelişmekten, düşürümüzü gerçekleştirmekten im.

**Metin
Fındıkcı**

AKADEMİ CUMA

Şu çekilmez hayatın ak sabrına diz çöküyorum: bugün Cuma*

İnsanın yaşamında güzel ve zihnini arındırabileceği gün ve saatler olmalıdır. Hayatın olağan akışını bir nebze olsa değiştirmek, günlük alışım sıkıntılarının, yalnızlıktan birkaç saatliğine de olsa kurtulmak her insan için gereklidir. Haftada bir gün bir araya gelen, "Cuma Masası" müdavimleri gibi. Kendi adımı söylemem gerekirse, özlemle beklediğim, nadir hatta tek içki sofrasıdır diyebilirim. Nedeni ise şu: her şeyden önce keyifli bir masa, kimse kimseyi bilip-bilmeden incitmiyor, müdavimler arasında çekememelik yaşanmıyor, incir çekirdeği doldurmayan tartışmalar yapılmıyor ve daha doğrusunu söylemek gerekirse herkes içkiyi adabıyla içiyor, içmesini biliyor. Bu türden birçok içki sofrasına katılmışım, hiç bu kadar düzeyli, keyifli ve insanı hayatın sıkıntısından arındıran güzel bir masaya denk gelmemiştim. Bundan olmalı ki, başkasını bilmem ama Cuma günleri toplanan bu masanın benim için birçok özelliği vardır diyebilirim.

"Akademi Cuma" masasına, uzun bir zamandır tanıştığım ve bu masada "Peygamber" diye çağırılan Cevat Çapan beni götürmüştü. İlk cumaya katıldığım da, yer "Cumhuriyet" meyhanesiydi. Bir süre sonra, "Tebdî-i Mekânâ keramet vardır" diyen; Akademi Cuma masası Çiçek Pasajı'ndaki "Sev-iç" "Bayram'ın Yeri'ne" demir atmış bulunmaktadır.

Uzun bir süredir cuma günleri benim için, keyifli ve özel bir gün oluverdi. Özel diyorum çünkü, her cuma masaya gitmeden önce sahil erkenden uyanıp; Her Cuma öğlene kadar İstanbul'un çeşitli semtlerine dolaşmayı, alışkanlık haline getirdim. Bu gezi kimi zaman nostalji, kimi zaman da görmediğim yeni yeni öğrendiğim semtlerin kadde ve sokakları oluyor. Tıpkı bugün yapacağım gibi: Sabah erkenden uyanırım, önce televizyonun, düğmesine bastım sabah haberleri... Duyduğum ilk sözcük "savaş" oluyor, tövbe deriyip sinirlime hakim oluyorum, sonra pencereye yanaşıp perdeleri çekiyorum, puslu bir hava ama gezintime engel olmayacak, bunu iyi biliyorum. Dönüp televizyona kulak veriyorum; geçmişte savaş çıkartkanlığı yapanların suratlarında süzülen kanı görür gibi oluyorum. Irak'ta telef olan canların haddi hesabı yok. Heey!.. Emperyalizmin bu yaptıklarına ses çıkarmak kime var mı?

İçimin daha fazla kararmasına izin vermeden ve de bundan kaçış olmayacağına, olmayacağını bilerek, televizyon kumandasının düğmesine basıp ekranını karartıyorum. Kendime acı bir kahve pişirmek için mutfaka yöneliyorum. Kahveni içti tiras olduktan sonra kapıyı açık yapıyorum. Bugünkü yönüm Samatya sokakları olacak. Otobüsten İstanbul Hastanesi'nin durağında inip yürümeye başlıyorum. İlk göze çarpan surlar ve surların ötesindeki deniz oluyor ve tabii ki, surlarla birlikte denize bakan tren istasyonu ve semtin eski mi eski gemisi. Onlarla birlikte bulunduğum noktadan denizin diri güzelliğine bakıyorum bir süre... Semtin ana caddesinden neredeyse kaldırımsız denebilecek caddesinden Yedikule'ye doğru yürü alıyorum; arabalardan kaçmak için ara sıra sokaklardan yoluma devam ediyorum, sağımda solumda duran eski binaların bazılarının makyajı tazelemiş, bazılarının onarımı iyice yapılmış ve bazılarının ise her tarafı dökülmüş ayakta zor duran, yıkıldı yıkılacak yapılarla yüz yüze geliyorum. Yol aldıkça İstanbul'un o eski zamanını anlatan, eski meyhanelerini, beni içine çağırın meyhanelerini görüyorum. Birden birer kendimi surların Yedikule çıkışının daracık kemerinin altında buluyorum, saate bakıyorum 11'00 Cumaya gitmenin zamanı diyorum.

Galatasaray'a çıkan Danışman Geçidi'nden geçiyorum, Galatasaray'a çıkıyorum, Çiçek Pasajı'na ağır ağır ilerleyen Aydın ağabeyi (Boysan) görüyorum, arkadan koluna giriyorum, birden biri bir nara atıyor. "Yahu elimdeki bu değerli kitapları kapacak bir kapkaççı sandım", "Eh Cuma'ya gitmenin zamanıdır" diyorum "Aynı yolun yolcularının zamanı ve güdcekleri mekânın yakınında yolları kesişmek zorunda" "Doğru" diye cevap veriyor. "Bu kitaplar 1991'den beri bu dakki kuru yemişçiyse sizin için vaktiniyi hiç kimse bilmez"

yenilerdendir Aydın Boysan, insanlara güler yüzü ve sevgiyle yaklaşanlardandır. Aydın Boysan'ı (kendiyemiyle genç yaşlarımda) tanıdım. Tanışma faslını anlattığı bir fikra ile tanışmamızı kendiliğinden kıldırmıştı. Fikra yanılmıyorsam şöyleydi: İnsanları öldürüp, merkeplerini aldıkları bir zamanda: Bir gün Kürtler, Lazların kervanının yolunu kesip, hepsini öldürdükten sonra merkeplerini almışlar. Kürt, bir süre sonra bir de bakmış ki, Temel bir merkebin altına çökmüş merkep tak lidi yaparak, merkebin ayakları dibinde yürüyormuş. Arkadaşınaseslenmiş: "Bu merkepte bir tuhaflık var, çok ufak ve merkebe benze-miyor." arkadaş gelip bakmış bir şey anlamamış, Temel dayanama-mış: "Ula daha sipayum." demiş. Bir süre sonra Kürt yine arkadaşına seslenmiş "Ulan bu sipa erkek merkebin altında yürüyor." demiş. Arkadaşı yine verecek bir yanıt bulamayınca, laz yine dayanamamış, can havliyle: "Ula anam ölmüş, babam baki." demiş. Aydın Boysan ile ben "Sev-iç" meyhanesinin kapısından giriyorum. Selamlamalar... Bayram beyin, Cemil beyin, Ersin beyin, güler yüzleriyle karşılaşıyo-ruz. Az sonra Cevat Çapan, (masanın Peygamberi) güler yüzüyle ve yeni icat esprisile masada yerini alıyor. Aslında Cevat Çapan ve ma-sadaki bazı üstatların "portrelerini" yakından anlatmak gerekıyor, bunu da bir başka yazının konusu olarak, daha uzun bir yazıya bırakıyorum.

Her zaman masaya ilk gelen, Balıkçı Nuri oluyor. Aydın Boysan, Nuri Akay için: "Önce balıkçı Nuri idi, sonra rصاص Nuri oldu, şimdi de sade Nuri" diyor. Daha sonra sırasızhkerkes yerini alma-ya başlıyor. Akademi Cuma'nın müdavimleri: Fethi Naci, Cevat Çapan, Aydın Boysan, Turhan Günay, Nuri Akay, İbrahim Yolyapan, Naci Güçhan, Cemil Maden, Kemal Demirel, Besim Dalgıç, Ali İhsan Dalgıç, Selahattin Yıldırım, Nadir Karakaş ve ben. Ara sıra masaya gelen Turgay Fişekçi, İstanbul'da bulunduğuz zamanlarda Naim Tiralı fırsat buldukça gelen Deniz Kavukçuoğlu ve yolu düştükçe gelen daha nice eş dostlarımız. Bazı cumalar masa öyle bir kala-balıklıyaşiyor ki, genelde birleşik olan uç masa sayısı dörde çıkma-sına karşın sıkışık sıkışık oturduğumuz oluyor. Tabii, bunu da söylemeden geçmek olmaz, Sait Maden'in gelişi saati kesinlikle 15.00'tir; ne beş dakika önce, ne de sonra. Fethi Abi ara sıra sa-atine bakıyor, "Sait'in gelişine on beş dakika var daha, eh ancak; patronu izin vermeden iş yerinden çıkamaz..." diyor.

Muhteviyatı: Üzüm ve anason

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rante.org>

Masa: Bundan yaklaşık otuz yıl önce Babiâli'de İstanbul Lokantasında toplanmaya başlamış, birçok yer dolaşmış; masanın müdavimlerden bazıları Beyoğlu'na taşınmış masa da çaresiz buraya taşınmış. Önce Cumhuriyet Meyhanesi, sonra Çiçek Pasajı Sev-iç. Doğaldır, Cuma'nın ilk müdavimlerinden kopanlar, hayattan ayrılanlar olmuş. Ama bugüne kadar bütün dinamikliği, neşesi ve güzelliğiyle, dostça sürüp gelmesi çok hoş, hatta olağanüstü.

Fethi Naci, bir gün masaya konan plastik çiçekleri fark eder etmez, komiyi çağırır: "Hemen bunları buradan al, gerçeğiyorsa getir!" sonra masadakilere: "Şöyle ya masada gerçek şeyler bulunsun, zaten etrafımız sahte şeylerle dolu." Bu hareket Fethi Naci'yi çok iyi anlatıyor, tanıtır, çok hoş.

Üç masa birleştirilmiş, fakir sayılabilecek mezelerle donatılmış: "Eh bu kadar zenginlik yeter." diyor Fethi Naci. Zaman biraz ilerleyince, masadakiler biraz biraz tükenmeye yüz tutunca, Nuri Akay'a döner: "Nuri, masayı iyice kuruttuk yahu, bir şeyler yaptır." veya masada rakı kalmadığı zaman "Burası Kerbelâ mı yahu?" der. Her zaman o gülür yüzü masadakilerin bakışları arasında iyice güler.

Cevat Çapan, benî Akademi Cumaya ilk götürdüğünde çok sıcak karşılayan Fethi Naci, ki-Akademi Cuma- her ikisinin eseridir; her zaman çakmağının kaybolmasından şikâyet ederek purosunu ve çakmağını masaya, servis tabağının yanına koyar "Purodan yana bugün çok şanslıyım?" der. Purosunu yakar, bardağından bir yudum çeker "Ammadarakı tüketiyoruz, Bülent Bey de (Ecevit) soda içer bol bol." Peşinden Cevat hoca konuya parlak bir esprileçlik getirir, az önce sırtında çantasıyla gelen Turhan Günay konuya uygun bir fıkrâ patlatır. Kemal Demirel, o sakın tavırlarıyla ama son derece ince ve zekice esprileriyle bunu süsler. Masanın diğer ucunda yanımızda oturan Nadir Karakaş, o hoyrat sesiyle "Ya bu çok güzel oldu," der, peşinden bir kahkaha atar. Naci Güçhan, konuya başka bir perspektiften bakarak, bir şeyler anlatır, masadan yine bir kahkaha yükselir, böyle sürüp gider.

Masa iyiden iyiye kalabalıklaşıyor, sohbet ara sıra bireyler arasında üleşiliyor. Yeni bir rakı söyleniyor, hoş giden bazı mezeler tazelenecek. Fethi Naci "Biraz kiraz aldırsaydık. Rakının en güzel mezesi kiraz" diyor. Komi geliyor. Kiraz

tar para veriliyor, Fethi Abi: "Sakin Napolyon kirazı alma (...ma) benziyor, Giresun kirazı olsun." der. (Giresun adı Kirazus'tan bozma olduğu içindir. Tabii, bugün Giresun'da tek bir Kiraz ağacı bulunmuyor.) kiraz da iki tabak halinde masadaki yerini alıyor. Fethi abi tabağına birkaç kiraz koyuyor, bardağından bir yudum alıyor, ağzına bir kiraz atıp çığnıyorçekiğini tabağı kenarına koyduktan sonra, bıyıklarını iki parmağıyla düzeltiyor. Sönen purosunu yakıyor.

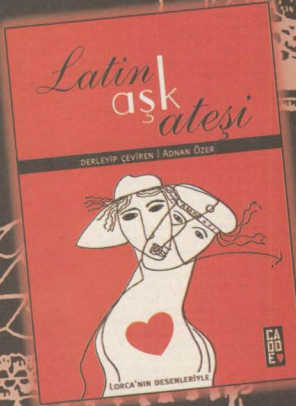
Kapıdan Sait Maden görünür, herkes ve neredeyse aynı nakarattan saat üç diyor. Sait Maden, herkeste merhabalaştıktan sonra çantasından kendi içadı "Kulüp Rakı" sı etiketini çıkarıyor, bu ne demeye kalmadan, "Tekel bu masa için özel etiket yaptırmış," der, etiket elden ele dolaşarak, bir de bakıyoruz ki, ön planda Fethi Naci, Turhan Günay ve arka planda bütün Akademi Cuma müdavimleri duruyor; etiketin sol üst kısmında "Dünya bir gölgeliktir" altta ise "Akademi Cuma müdavimleri için Tekel İdaresi tarafından özel olarak imal edilmiştir" yazılı. Birkaç Eline sağlık Sait Maden. Ertesi hafta, o etiket şişenin üstüne yapıştırılıyor, artık rakı bu şişeden içilecek; ayrıca etiket büyütlük çerçeve yapılarak "Sev-iç Meyhanesinin," duvarına asılıyor.

"Bilene bilene tükenen bir bıçak" gibi masada her şey bitmeye yüz tutmuş artık. Fethi Abi'nin purosuda bitmek üzere. Kısacık puroyu ucundan tutup, yakıyor, sonra ağzına götürüyor. Aydın Boysan açılan herhangi bir konu üzerine bir fıkrâ anlatıyor ve peşinden başkalarına başka fıkralar anlatılıyor, kahkahalar sel olup akıyor. Tabii, fıkraların müstahcen olduğunu söylemeye gerek yok sanırım. RTÜK bu fıkraları duysa, masayı üç-beş gün değil süresiz karartacağından adım gibi eminim.

Eh, artık sıra helvaya geldi. Masanın ekonomi profesörü, şimdilik Sade Nuri hesabı istiyor. Fethi Naci, tükenen purosundan bir iki nefes çektikten sonra, en sevdiği türküyü, "İçe içe yoruldum" diye değiştirerek kendi deyimiyile o (bet) sesiyle mırıldanıyor "Hadi Turhan zamanı geldi. Ondan sonra dağılım." der. Turhan Günay, Fethi Ağabeyi kırmaz, türküyü söyler, peşinden başka şarkılar... Akademi Cuma'yı yaratıp bugünlere getirenler sağ olsun.

*Cumaya Mekân, süzürden, süzürden, süzürden...

İspanyolca'dan klasik ve çağdaş aşk şiirleri seçkisi

Almanya'da Yabancı Yazar Olmak

Almanya son yıllarda edebiyat alanında, bizim Türkiye'de pek tanık olmadığımız bir fenomenle karşı karşıya. Orada doğup büyüyen ya da erken yaşlarda gelen yabancı yazarlar birbiri ardına kitaplar yayınlıyorlar ve birçok ödülün de sahibi oluyorlar. Dolayısıyla bu son zamanlarda sıkça tartışılan bir konu haline geldi. Bunla Alman Edebiyatına dahil midir? Yoksa başka bir şey midir? "Yabancı Olma" kavramının edebiyat alanında ne anlama geldiğini, durumu bizzat yaşayanların ağzından dinleyebilmek için, Almanya'nın ünlü edebiyat dergilerinden *Literaturen*'in Nisan sayısında (Kapak: Orhan Pamuk) yayınlanan, Almanya'daki yabancı yazarlarla yapılmış bir söyleşiye sunuyoruz.

"Ben Alman Edebiyatı'nın bir parçasıyım, en az Kafka kadar Almanım."

Yabancı olmak bir sorun mu, yoksa bir pazar avantajı mı? Almanya'da yaşayan ve "tümüyle" Alman olmayan dört yazar—Terezia Mora, İmran Ayata, Wladimir Kaminer ve Navid Kermani—son yıllarda Almanya'da sayılan hızla artan yabancı kökenli yazarların durumunu konuştular.

"Yabancılar" hakkında konuşmak için sizi bu söyleşiye davet ettiğimizde ilk anda hepiniz buna karşı çıktınız. O anda söz konusu olan kollar ya da kaygılar nelerdi? Neden bu konuda çekingen davrandınız?

Terezia Mora: Karşı soruşuyla ola bilirdi: Neye göre ya yabancı? Buradaki ölçü kim ya da nedir? Bir Macar olmaktan hiç sıkıntı duymuyorum, bu meselenin yanı sıra, diğeryansı ise edebiyat yaşamının sonuna kadar Almanya'da yabancı bir yazar olarak görülmekten kurtulamayacak olmadır ve buna karşı söyleceklerim var. Çünkü bunun benim bir birey olarak kişiliğimi betimlemesi bir yana, yaptığım işi de betimlemekten tümüyle uzak oluşturdur.

Size bir yabancı uzmanı olarak hitap edilebilir mi?

Terezia Mora: Bu soru beni son derece sinirlendiriyor. Bu söyleşiye katıldım, çünkü bu konudasonkez olarak düşüncelerimi söylemek istiyorum.

Hepiniz böyle mi düşünüyorsunuz?

Wladimir Kaminer: Yabancıdan korkmak bir parça tasarlı olmakla ilgili bir şey. Kendini dünyanın bir parçası olarak gören yazarların böyle bir muameleye maruz kalmak istemedikleri çok açıktır. Ben milyonlarca insanın yaşadığı Moskova'dan geliyorum. Okuluma Gürcüler, Koreliler, Özbekler, hatta Kom boyacları vardı, bu yüzden ben dünyayı hiç bir zaman benimki ve diğerlerinikindi diye ikili ayırmadım. Diğer taraftan, gelecekteki kültürün dar kalıpları içinde yetişen insanların bir başka dünyaya karşılaştıklarında bir takım sorunlar anlayamayacakları var. Örneğin Kazakistan'ın kırsal yörelerinden birinin bizim "Rus diskoları"yla karşılaştığında büyük bir korkuya kapıldığını göre biliyorum. Bu okumak için Rusya'dan ya da Ukrayna'dan Almanya'ya gelen öğrencilerin anlayamayacakları bir korkudur, çünkü bu dünyanın büyük şehirlerinde yaşayan insanlar bir birlerine benzerler.

Navid Kermani: Ben çekingen davrandım çünkü sürekli olarak Etnik Alman bölgesinden Yabancılar Köşesine itilip duruyordum. Almanların beni bir İranlı, bir Müslüman ya da başka bir şey olarak görmeleri durumunda değil, nasıl yapıyorlarsa böyle görünsünler. Üstüne üstüne beni kendilerinden görmek zorunda olduklarında is-

rarlı olacağım; bu nokta edebiyattır. Ben Alman Edebiyatı'nın bir parçasıyım.

Wladimir Kaminer: Benim anladığımı Rusya da Alman Edebiyatı'nın bir parçası. Kesinlikle. Danzig'dan itibaren Günther Grass kadar Alman.

Navid Kermani: Kitapçılarda kitaplarımla İran Edebiyatı bölümünden gördüğüm zaman satıcıya gidip şöyle diyorum: Afedersiniz, burada bir hata yapmışsınız. Bilindiği gibi Alman edebiyatı geleceği farklı kökenlerdengelen yazarlarla, birbirine karşış kültürlerle, açık seçik olmayan kimliklerle, memleketi bir ulus olarak Almanya değil de bir döl olarak Almanya olan insanlarla doludur. Ve kesinlikle beni Alman dilinin dışına atmalarna izin veremeyeceğim. Belki Almanya'dan ata bilirlir, ama hayran olduğum Alman edebiyatından atamazlar; İran Edebiyatı'ni ben çok daha sonra tanıdım.

İmran Ayata: Benim ilktpekim de aynen böyle olmuştur. Bu türsöralara karşı çeşitliyetlerden oluşan geniş bir repertuarım vardı bir zamanlar, bazen alaycı, bazen esprili. Nerelesiniz, nereden geliyorsunuz? Annnemin karından, Türkiye'den. İnsanın önce biyografisini öğrenmek istiyorlar nedense.

Navid Kermani: Ya yabancı olmakla ilgili sizin bir sorunuz var, bizim değil.

İmran Ayata: Yok ama benim de var.

Navid Kermani: Ben kendimi yabancı hissetmiyorum, en azından ulusal devlet anlamında. Çünkü bu türdenulusal etiketlendirmeler benim açımdan pek de önemli değil.

Değil mi? Az önce bu türden etiketlendirmelerle çok sık karşılaştığınızı söylemişsiniz.

Navid Kermani: Ama bu etiketlendirmeler dışandangeliyor; benyaşadığım yerdekendimdir. Ben hissetmiyorum, yani Köln'de. Kendimi ya yabancı hissetmemek için Alman olmam gerekiyor.

Terezia Mora: Beş yaşımdan itibaren yaşadığım Macar köyünden ayrılmak istiyordum. Yabancı olmadığım yeri ve yaşam biçimini bulmak istiyordum —Bunu burada, Berlin'de ve birayraç olarak buldum. Burada yabancılık duygusu hissetmiyorum. Ben o Macar köyündenken yabancıydım asıl. Ben dilimi değiştirmedim. Macarca ve Almanca, her ikisi birden benimadandım. İkişinden birini tercih etme olanağım vardı ve bunu da yaptım.

Wladimir Kaminer: Ben de kendimi Moskova'da ya yabancı hissediyordum. Arkadaş grubumla birlikte, yaşadığımız yerle son derece uyumsuzduk ve tek istediğimiz oradan gitmekti. On dört, on beş yaşlarımdan itibaren İngiliz bayrakları altında, çünkü kendimdeki İngiliz kökenini çoktan hissediyorduk. Aslında bu benim için bir şeyden anladığımız yoktu.

O halde Almanya'ya gelmeniz ve Almanca yazmanız bir rastlantı mı? Aynı şekilde İngiltere'ye de gidebilir ve İngilizce yazabilir miydiniz?

Wladimir Kaminer: Raylar beni Almanya'ya getirdi ve İngiltere'ye giden bir tren yoktu.

İmran Ayata: Yabancı olmak denen şeyle ilgili olarak benim deneyimim biraz daha farklı. Liseyi okuduğum Ulm'da hayat pek de eğlenceli değildi. Daha okuldakken "Ali" olarak etiketlen-dirilmiştin, daha sonra Frankfurt'ta üniversitede okurken de bazen "Ali" oluyordum ve böyle görünüyor ki insanlar beni her zaman "Ali" olarak algılayacaklar.

Kökenleriniz ve meslekleriniz çok farklı da olsa, çevirmen, reklamcı, disko işletmecisi, politrik gazeteci, ikinci mesleklerinizde, yani yazarlıkta ortak bir yönünüz var, o da, bir Goethe, bir Thomas Mann anlamında bir Alman yazar olmamanız.

Navid Kermani: Ama belki Kafka anlamında bir Alman yazarıyız.

Terezia Mora: Bence de. Ben de en az Kafka kadar Almanım. Ben de aşağı yukarı aynı bölgeden geliyorum.

Navid Kermani: Birçok büyük yazarda bunu göre bilirsiniz. Klîşe anlamında Alman olmayan yazarlarda yani. Ama meselesikinlikle bu değil. Elbette ben sizinkinden farklı olan kendi dünyam hakkında yazıyorum. Bu da, kuzezy Almanya hakkında değil de kendi dünyası, yani Messkirch hakkında yazan Arnold Stadler'in yaptığından o kadar da farklı bir şey mi?

Aradaki fark sizin sadece Messkirch dünyasını değil de, Rusya, Macaristan ve Balkan dünyasını yazmanız, Türk ya da İranlı köklere ilişkin Alman edebiyatına sokmanız olamaz mı? Bunu Alman edebiyatının deninden bir havalandırmasını yapmak, onun farklı dünya deneyimleriyle zenginleştirilmesini sağlamak olarak göremez miyiz?

Wladimir Kaminer: Benim hayatımda sunlar biyografik açıdan bir birine bağlıdır. Sosyalizmin yıkılması, Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Almanya'ya yapılan büyük göç ve bundan kaynaklanan bütün yeni şeyler. Ama Almanya da son on beş yılda büyük değişimler geçirdi, neredeyse benim ülkemdekinden daha köklü değişimler. "Yeni Eyaletler" denen, eski Doğu Almanya bölgelerinde birçok okuma toplantıları katıldım. Orada ki insanlar kendilerine tamamen yabancı ve korkutucu birhayat içinde buldular kendilerini. Kendileri de yabancı oldukları için yabancılandan korkuyorlar.

Ben Kaminer, sizin Terezia Morale biyografik açıdan bir yazarınız var. Sizin büyüğükten sonra evinizler terk etmeniz, Demir Perde-

ninyikılması ve Avrupa duvarlarının açılmasıyla zaman açısından doğrudan bir bağlantısı bulunuyor. Birdenbire istediğiniz yere gitme ve istediğiniz yerleri görme özgürlüğüyle karşı karşıya kaldınız.

Terezia Mora: Bizler 1970 civarlarında doğan insanlarız. Bizim açımızdan Duvarın Yıkılışı büyük bir tarihi olaydı. O günden beri hepimiz başka bir dünyaya yaşıyoruz. Bunu ilk kez Batı bir yazında da bulunduğu bir masada söylediğim adam sigarasındaki küllü siltti ve şöyle dedi: Ben değil. Ona göre Batı Almanya normal olmalı. Sadece çekirdekten Batılı olan, kendi ispat etmek zorunda değildi, çekirdekten Batılı olanın yazdığı, doğru biçimdi ve diğerleri buna uymak durumundaydı. Beni o kadarsızlırlendirdi ki.

Navid Kermani: Ortadoğu'dan, Doğu Avrupa'dan, yani başka kültürlerden gelen ve farklı kültürel deneyimleri de beraberinde getiren insanların Batı Alman ota sınıf yaşam biçimine bir şey sunamayacakları elbetteydi.

Terezia Mora: Pardon ama biz edebiyattan söz ediyoruz burada, televizyon yıldızlarından değil.

Navid Kermani: Ama gerçek dünyanın da olması gerekiyor. Bu biraz ters gelebilir ama, bana göre şu anda Almanya'da tümüyle önemsiz bir sürü edebiyat var, yani televizyon yıldızlarının falan yazdıkları. Mesele insanın nereden geldiği ya da nerede yaşadığı değil. Önemli olan bakıştır. Bütün bir dünyayı Messkirch'de bulabilirsiniz. Ama bunun somut dünyadan daha az olması lazım. Burada bir araya gelmiş olan yazarların kitaplarında karışmışa çıkan dünya, onun altında yatan politik deneyimler, devrimler, savaş eserleri, aile bireylerinin savaşta kaybedilmesi vs., bütün bunlar bizim politik ya da edebi biyografilerimizi belki de zenginleştiriyorlar. En azından bizim kuşağın Alman yazarlarına göre daha büyük bir arşivden yararlanma olanağıdır. Tam anlamıyla bir Alman biyografisi olmayan yazarlar tarafından, farklı bir kültürel bakışla yaratılan edebiyat, beni de bir okur olarak genç Alman yazarlarının kitaplarından çok da ha fazla ilgilendiriyor.

O halde sizin edebiyatınızla çekirdek Batı Alman Edebiyatı arasındaki fark olumsuz bir dışlamadan çok olumlu biraynınlamınage-liyor,yani bir çeşit bonus. Yirmi yıl önce durum böyle değildi. Marjinal kesimlerden gelen edebiyatın bugün yarıpsal bir hale dönüşmesi, değişen Avrupa ile ilgili birşey mi?

İmran Ayata: Samimi olmak gerekirse, gerçekten de Kanacke-Bonus diyebileceğimiz bir şey var. Geneleğilime baksak, oradagöçmenlerin getirdiği bir zenginliğe özem duyulduğunu görebiliriz. Böylece insan aslında çok heyecan verici şeyler yapmadan da burada bir rol oynayabilir ve böylece de son derece iyi vakit geçirebilir.

Wladimir Kaminer: Yazan ama pek başan kazanamayan bir çok Rus var. Onlarda bu bonus yok.

İmran Ayata: Elbette. Ben durumu güzelleştirmek adına konuşmuyorum. Tam tersi. Ama ben yıllarca HipHop'la ilgilendim ve yazdıklarımda bunu içerir. Ama aslında son derece kötü olan Kanacke-rapçılar de var ve Almanlar bunu bir denbire ilginç bulmaya başladılar: Sosyal sınıftlarda doğan bu öfke ne kadar da harikal! Hele şu gerçekten var olançok kültürlülük! Böyledişünmeye başladılar. Çocuklar da bu yeni moda-dan yararlanmayı bilecek kadar zekiydiler. Böylece normalde asla sahip olamayacakları albüm sözleşmeleri yapmayıbaşardılar. Bunaben Farklı Butiği diyoruz: Kültürel alanda Almanların farklılığı, karşı anlatılmaz bir açıyla var. Hemen raftara koşuyorlar ve güzel parçaları, farklılığını en güzel parçalarını bulmaya çalışıyorlar.

Ama bunun da doğru bir farklılık olması lazım.

İmran Ayata: Ortak görüşü özünden sorgulamalıdır ve her zaman bir çok zenginleştirici olmalıdır. Yani egzotik, farklı, ama aynı zamanda da zekice olmalıdır. Ben bununla oynamayı yarıls bulmuyorum. Bunu ben zaten en sert biçimle yaptım. "Hürriyet Love Express" adlı öykü kitabımdaki karakterlerin bu türden tiplerolduklarımdan kuşkuluyum. Bir çoğu Türk isimleriyle karışmışa çıkıyor, ama onlar Almanların kafasındaki Türk imajından oldukça farklılar. Ben adetağenc Kanacke'lerin şimdiki yaşamlarından enstantaneler sundum.

Wladimir Kaminer: Yabancı-Patlaması'na, Çok Kültürlülük Dalgasına dayanmayı tehlikeli bir kendini aldatma olarak görüyorum. Sunacağım sağlam şeyler yoksa kimsesinin kitaplarını ilgilenecektir, bütün kurmacayapılan PR stratejilerine rağmen. Hiç kimse sırf yazar başka bir hayvanat bahçesinden geliyor diyeonun okumalarını denlemeye gitmez.

İmran Ayata: Ben de bunu söylüyorum ya! Çok kültürlülük başanını sürekli bir garantisi değildir. FarklılıkButiği sadece şu an için işliyor. Eğer kitapların sıkıcısı çok kültürlülük reklamları bir işe yaramaz.

Navid Kermani: Böyle bir bonus var, ama ciddi edebiyat düzleminde değil.

İmran Ayata: Ne ki bu ciddi edebiyat?

Navid Kermani: Kalıcı olan. On yıl sonra,yirmi yıl sonrabaşla okunabilen şey. Bu moda mekanizmasının ötesinde olup biten bir şeydir. Farklılık Butiği dediğin şeye, eğer örneğin televizyonda yüksek sesle şöyle bir şey söylenirse, bu da dahildir: "Bir Müslüman kızın ilk pornografik romanı!"

Terezia Mora: Binbir Gece Masalları üzerine yazan mı diyorsun?

Navid Kermani: Şimdi kim peçeli bir kadın hakkında yazsa, örneğin, "İslami Kölelikten Nasıl Kurtuldu" ya da bunun gibi bir şey, bugün hemen bir yayını bulabilir ve büyük satış rakamlarına da ulaşabilir, televizyonlara çıkabilir. Ama bu kalıcı bir şey değildir. Ciddi edebiyat eleştirmenleri bunun hemen hemen hiç ele almaz. Benim kendi kitaplarımda çok zaman cinsellik içeriyor; buna rağmen ne yayıncı ne de başka birbunlan "Müslümanın yazdığı seksroman" sloganıyla satmayı düşünmez. Bu saçma olurdu.

Eğer İmran Ayata'yı doğru anlıyorsak, kendisi moda konjonktürüyle edebi kaliteyi birbirinden ayırdı. Kötü kalite, modanın ötesine geçemeyebilir, ama iyi kalite modayı kendisi yarına kullanabilir, bundanzarar gömemen.

Terezia Mora: Ta başından beri bu tür etiketlendirmelerden hep korkmuşumdur. Evlilik so-yadımla, tam bir Alman soyadı, gittim yayınevime, ama kaynanamın soyadıyla kitapları yayınlamak istemiyordum. O zaman yayıncı geçgel bulup çıkardı: Aman Tanrım, şiz Macarısınız! Bu arada Mora da benim gerçek soyadım değil. İnsanların ilk bakışta benim kökenimi anlayamayacakları bir soyadı seçmek istiyordum. Bir maske takmak istiyordum. Bir modayı kendi kıyama kullanmayacak kadar kibirliyimdir. Gerçek görmek istiyordum: İnsanlar bu metinleri kimin yazdığını bilmemeliydi. Ve buna rağmen onlara bir değermemeliydi. Kendi kendine dedim ki: İkinci kitapta artık onu kimin yazdığını önemli kalmamalı.

Ama öykü kitabınızda ve romanınızda yabancı-lık ana tema, öyle değil mi?

Terezia Mora: Evet, elbette.

Kahramanım Abel Neme başın-

derive temellolarak yabancı.

Ona bir Böhnner sorunuvar

("Her insan bir uçurumdur, aşağı-

baki bakanın başını döndürür.")

Kendine yabancı olan insan.

Navid Kermani: Benim için

yabancılık öncelikle olum-

lu bir kavram, o olma-

sayı kesinlikle çalış-

mazm. Yabancı ol-

mak benim hayatımı

en temel motiflerin-

den biridir, ama Kre-

uzberg'deki bir camii

düzleminde değil ta-

bişi. Dişi bir beden de

benim için yabancı bir

şeydir.

Terezia Mora: Benim için de!

Navid Kermani: Konuların çok kültürlülük içerip içermemesi beni hiç ilgilendirmiyor. Bu sadece benim içinde yaşadığım dünyanın çok kültürlü olmasıyla ilgili bir şey. Bununla birinci sırada olmama da özel hayatıma, yaşadığım yakın çevremi de kastetmiyorum. Bu benim seyahatlerim için de, okuduğum edebiyat için de geçerlidir. Dünya edebiyatı içinde dünya sözcüğünün de olduğunu unutmayalım.

Imran Ayata: Olabilir. Sonuç olarak bir şey varsa o da bu ülkenin değişmekte olduğudur. Benim jenerasyonumun çoğu kişinin uğraştığı meseleler ile anne-babamın jenerasyonundan çok az insan uğraşıyordu. Ve bu genç jenerasyon aynı zamanda potansiyel bir alıcı, müzik dinleyicisi ve kulüp müzisyenidir. Bu, içinde bulunduğumuz ülkeyi etkiliyor ve kültür endüstrisi alanının da bir talep doğuruyor. Ve yavaş yavaş bir geçişten geçmiş olan insanlar toplumsal kaynaklara, kültürel olaylara girmeyi başarıyorlar. Ama bunlar henüz yeterince somutlaşmış değil. İngiltere ve Fransa'yla karşılaştırıldığında burada henüz amatör küme maçları yapılıyor.

Wladimir Kaminer: Çünkü Almanya'nın bir sömürgecilik geçmişi yok. İngiltere'de ya da Fransa'da ükreye o kadar yakın bir toplum getirildi ki, oralarında bu yabancılaşma çoktan aşım durumunda. Bir kitabevinin Salman Rushdie'nin kitaplarını Doğu edebiyatı rafına koyması düşünülemez.

Böyle bir söyleşinin sadece Almanya'da yapılabilir olduğunu mu söylemek istiyorsunuz; yani sömürgecilik geçmişi olmadığı ve bunun sonucu olarak da evrensellik alanında eksiklikleri olduğu için mi?

Imran Ayata: Böyle bir söyleşi Avusturya'da da yapılabilir.

Wladimir Kaminer: Sanki Pöthen'de insanlar yabancılar çok korkuyor! Yabancılar oraya sürekli kaymak takımlarıyla birlikte geliyorlar!

Tamersine İngiltere'de, Fransa'da ve Hollanda'da bu meseleler tam da şu sıralar tartışılıyor mu? Oralarda "Sömürgecilik sonrası çalışmalar" yapan kurumlarda sürekli olarak mezleklik, dilin karşık bir dille dönmesi gibi kavramlar altında bu meseleler ele alınmıyor mu?

Imran Ayata: Melezlik orijini olarak başka bir düzlemde yürütülen bir tartışmanın artık ürünüdür. Sömürgecilik sonrası söylemi üniversitelerin alayı bir gülümsemeyle bakılan ve Homi Bhabha ve diğer sömürgecilik sonrası düşünürlerinin geliştirdikleri düşüncelerin şiddetle ihmal edildiği yan bölümleridir. Elbette bizim yazdıklarımızdan ailelerimizin Türkiye'den mi yoksa İran'dan mı geldiğini ya da Kaminer'in Moskova'dan trenle bindiğini ve Berlin'de indiğini fark etmek zor değildir, ama o Almanya'nın başka bir bölgesine yerleşmiş olsaydı bugünkünden farklı yazacaktı. Farklı olmayı sadece etnik farklılığa indirgeyemeyiz.

Navid Kermani: Bu deneyimler bir yazarın dogalarışivinedir elbette, Münih'te ya da başka herhangi bir yerde yetmiş olması bir şey değiştirmez. Tanıdığım bütün büyük yazarlar her şeyden önce büyük bir okuma tutkusuna sahiptirler, yani başka dünyaları özümsemişlerdir ve aynı zamanda çok seyahat etmişlerdir. Yazar olarak bakış açımızı genişletmezsek çok çabuk tükeniriz. Benim bugün Alman edebiyatının büyük bölümünde gördüğüm eksiklik, dünya deneyimlerinin sadece edebiyat burslarıyla ve Goethe Enstitüsü'nün davetleriyle sınırlı kalmasıdır. Bunun zararlarını görmek zor değil.

Avrupa'nın hemen her yerinde bu türden bir göçmen konusu var. Edebi bir tema olarak yabancılaşma, politik açıdan da bağlantı noktalanıyormu mu? Yazdıklarınızla politikaya katılabilir misiniz?

Wladimir Kaminer: Beni Almanya politikte etti. Burada politikadan kaçmak mümkün değil, çünkü Almanya tıpkı bir Kolhoz gibi kurulum. Herkes herkesi ilgilendiriyor. Her evsiz kendini sistemin bir parçası ve her şeyden sorumlu olarak görüyor. Ama ben günlük politik konular hakkında bir gazeteci üslubuyla yazmıyorum, bunları edebi çalışmalarımın içine katmaya çalışıyorum.

Terezia Mora: Benim yaptığım edebiyat günlük politikaya ayak uyduramaz ve bunu hiçbir zaman da denememlidir. Ben, yazarların aynı zamanda bir gazeteci olarak da rol oynadıkları Macaristan'da yaşamadığım için memnunuz.

Orada onlardan kaçınılmaz olaraktıguncel politikalar hakkında fikir vermek etmeleri de isteniyor. Ben burada böyle bir şeyle karşılaşmadığım için çok memnunuz.

Sizin öykülerinizin, Bay Ayata, hepsi Türk-Alman kültür marjinalerinde ele alıyor, yanentegre olmuş ikinci kuşak göçmen gençlerini anlatıyor. En azından sizin kahramanlarınız entegrasyon konusunda açıklar, Almanca'yı Türkçe'den daha iyi biliyorlar ve Alman toplumu içinde rahat ve doğal hareket ediyorlar. Buna karşın Almanya'daki Türk toplumu, hatta Türkler tarafından da entegrasyona karşı direnmekle ve bilincil olarak kendine bir sınır koymakla suçlanıyorlar: Paralel toplum parolası altında.

Imran Ayata: Kendi anızları üzerine politik olarak da örgütlenen anazlı Müslümanlar var elbette. Benim onlara verebileceğim hiçbir şey yok ve birçok Müslümanın burada yaşadığı şekilde yaşamam. Neden bazıların entegre olmadıkları ve topluma katılmak istemedikleri, elbette onların ideolojileriyle de ilgili bir şey ve benim ideolojim onlarınki gibi değil.

Navid Kermani: Üçüncü kuşakta tehlikeli bir, takım gelişmelerin de olduğu çok açık, bunların arasında radikalizme yönelen insanlar var. Ama bu türden politik fenomenler bir yabancı olarak benim yabancıya bakışımı değiştirmez.

Gerçekten de, son zamanlardaki sürüldüğü gibi Müslüman azınlık içinde, tamamen dışa kapama yönünde bir eğilim var mı?

Imran Ayata: Bilmiyorum, Türklerden sorumlu bakan değilim ben. Ama en azından "paralel toplum" kavramı bu azınlığın icat ettiği bir şey değil.

Son bir soru: Yirmi yıldan beri Robert Bosch Vakfı tarafından göçmen edebiyatını desteklemek için Chamisso ödülü veriliyor. Etnik kökeni Alman ve anadili Almanca olmayan yazarlara Alman edebiyatına yapılmış önemli katkılarla ödüllendiriliyor. Bu durumda şu Chamisso Ödülü'nü kabul eder miydiniz, yoksa net mi ederdiniz?

Navid Kermani: 15.000 Euro!
Terezia Mora: Benim yorumum da bu. Chamisso ödülünü aldığımda önce irtüküm ama sonra kabul ettim. Bu ödülü almak, sonuçta bir skandal sayılmaz.

Imran Ayata

Terezia Mora

Wladimir Kaminer

Navid Kermani

1969'da Ulm'da doğdu. Berlin'de yaşıyor. Di'lik ve aynı zamanda bir iletişim ajansında yöneticilik yapıyor. Frankfurt'ta politoloji öğrenimi gördü. Politik bir derginin editörlüğünü yaptı. "Kanak Attak" projesinin kurucularındandır. Geçmiş yıllarda ilk öykü kitabı "Harriet Love Express" yayınladı.

1971 yılında Macaristan'da doğdu. 1989 yılında Almanya'ya göç etti. Macarca'dan Almanca'ya çeviriler yapıyor. İlk öykü kitabı "Seilsame Materie" ile 1999 yılında "Garten der Lüste" yayınladı. "Tage" yayınladı.

1967 yılında Moskova'da doğdu. 1999 yılında Berlin'e göç etmeden önce tiyatro bilimleri öğrenimi gördü. Çeşitli gazetelerde ve radyolarda gazeteci olarak çalıştı. İlk öykü kitabı "Die Kunst des Schattens" yayınladı.

1977 yılında Almanya'da doğdu. Aynı zamanda Almanya ve İran vatandaşlığı. Oryantalizm alanında doktora yaptı. Halen Köln'de yaşıyor. Felsefe ve edebiyat alanındaki çalışmaları bulunmaktadır.

Ağrı

Amerikan eski kovboy film-
lerinden fırlamış, toz, top-
rak içinde yıkık dökük ev-
ler, üstü başı dağınık in-
sanların yaşadığı bir şehir: Ağrı.
Adını her ne kadar Ağrı Da-
ğı'ndan alsa da kurulduğu yer
itibarıyla eski bir şehir değil Ağ-
rı; yüz, yüz elı yıllık bir geçmi-
şe sahip. Eskiden şehir merkezi
Doğubayazıt'mış; büyük bir
ovanın kenarında bulunan bir
kilisenin (Kara Kilise) etrafına
kurulan Ağrı'nın önceki adı da
Karaköse'ydı. Osmanlı haneda-
nının son yıllarında kurulan Ağrı
küçük bir kasabayken, büyük
bir ovanın yanı başına kurulan
bir şehir oluvermiş. Kara Kilise,
şehir kurulduktan bir süre sonra
yıkılarak yerine kerpiçten birkaç
bina yapılmış. Şimdiki Ağrı'nın
ilçeleri Eşkışetir ve Doğubayazıt
arasında bir kasaba olan Kara
Kilise'nin (yani şimdiki Ağrı) he-
men yanında kervanların durak-
ladığı, tacirlerin konaklayıp din-
lendiği bir de han yapılmıştı. Al-
mast'ın Hani diyorlardı. O han
1970'lerin başına dek vardı. O
yıllarda bile Ağrı şimdiki kadar
bakımsız, yıkık dökük bir şehir
değildi. Sulları akmadığı, gü-
nün her saatinde elektriklerin
kesildiği, kanalizasyonların pat-
ladığı, yolların bakımsız olduğu
bir şehir; çocuklukumuzun Kara-
köse'si tam bir mülteci kampına
dönüşmüş. Binaların ikinci,
üçüncü katlarında koyun besle-
yen, evlerinin önüne saman yı-
ğını kuran, sokak ortasında her
türlü yiyeceği satan kasvetli, so-
ğuk, uzak, terk edilmiş bir şehrin
ve insanları.

Ağrı'da ya da doğru tabiriyle
Karaköse'de eskiden, iğneden
ipliğe her şey Eski Van Cade-
si'nde satılırdı. Eski Van Cade-
si demircilerin, nalbantların, ma-
rangozların, kara lastik ayakkabı-
ların satıldığı dükkânların, de-
vasa büyük kahvehanelerin

altıtaflarının (tahıl tüccarı) bulun-
duğu bir caddeydi. Eski Van
Caddesi'nin sonunda mal mey-
danı vardı; bu meydana, köylüle-
rin uğrak yeriydi. Mal meydanı
bir anlamda modern borsa bi-
nalarının küçük bir versiyonu gi-
biydi. Günün ilk işkılarıyla mal
meydanında alım satım başlar;
köylüler elindeki hayvanın be-
delini öğrenirdi. Öğlen vakti
yaklaşınca meydana dağılır, kah-
vehaneler taze baka dolardı, ar-
dından ev ihtiyaçları için alış
veriş yapan köylüler şehriterk
ederdi. Akşam saatlerinde doğru
şehirin bir diğer caddesi olan
Cumhuriyet Caddesi dolmaya
başlardı; o saatlerde şehrin sa-
kinleri sokakları doldurdu. Ağrı
adeta iki görünümüne sahipti. Hay-
van pazarlarının kurulduğu şeh-
rin güney kesimi; köylülerin ve
fötrşapkalı tüccarların; ter, kir,
pas, toz içinde üstü başı dağını-
k insanlarındı. Doğu kesimi ise
ise iyi giyimli üstü sınıfın pazar
yeriydi. Şehrin doğu kesiminin
modern bir görünümü vardı, ne-
redesye kadın erkek sayısı eşit-
ti, kara peçeli kadınların sayısı
yok denince kadar azdı. İki ayrı
yüzü vardı Ağrı'nın. Hem sosyal,
hem kültürel hem de sınıfsal iki
ayrı yüzü.

Şehrin doğusunda iki sinema
vardı, bir de Halk Eğitim Merkezi
ki; aynı zamanda bir konserve
tiyatro salonuydu ve gençlere
çeşitli alanlarda mesleki kurslar
veriliyordu. Sinemalarda en yeni
filmleri izlemek mümkündü. Hat-
ta zaman zaman seks filmleri oy-
natılırmış kimse de buna itiraz
etmezdi. Bayramlarda sinemalar
dolar taşar, ek seanslar konulur-
du. Okulların açılışıyla Halk Eği-
tim Merkezi'nde mutlaka bir ti-
yatro oyunu sergilendi ki; sa-
helenen oyunlar arasında dışar-
dan gelen tiyatro gruplarının
oyunları da olurdu. Bütün bir se-
zon boyunca Ağrı'da birkaç tiyat-
ro oyunu izlemek mümkündü.
Zaman zaman konserler de ver-
ilirdi Halk Eğitim Merkezi'nde.
Bütün bunların yanı sıra, bir de
halk kütüphanesi vardı ve ö-
ğrencilere hizmet sunardı. Bir de
Eğitim Fakültesi vardı ki burada
okuyan öğrenciler şehrin görü-
nümüne renk katıyorlardı

azından şehrin suları akıyordu,
temizdi ve modern bir görüntüsü
vardı. Ailelerin rahatça dolaşabi-
leceği, gençlerin sınırlı da olsa
aşk yaşayacakları bir şehirdi. Kü-
çük bir yerdin Ağrı, herkesin her-
kesitandığı, yoksulluğun yok
denince kadar az ve ticaretin
canlı olduğu, okulların yıkık dö-
kük olmadığı öğretmen sıkıntısı-
nın yaşanmadığı bir şehirdi. Ağ-
rı'nın sporda da, Türkiye ve dün-
ya çapında önemli başarıları var-
dı. Kültürel bir kimliği vardı; İs-
hak Paşa Sarayı, Ağrı Dağı,
Nuh'un Gemisi kalıntıları turistle-
ri çekiyordu. Modern tarım ve
hayvancılığın iki adımıyla atılmış-
tı. Bir sınır şehri olması nedeniyle
Ağrı'nın gelişmesi ve modern-
leşmesi önünde bir engel yoktu.

Bu saydıklarım şimdi yok mu
diye sorarsanız; gerçekten de
yok. Şehir tam bir mülteci kam-
pı gibi, sokakların tamamı, işsiz
insanlarla dolu. Kültür kimliği
kahvehanelerde şekilleniyor, si-
nema yok, tiyatro yok; kütüp-
hane yarım yamalak, kütüphane
görevlisi yok. Halk Eğitim Mer-
kezi artık eskisi gibi faal değil,
çünkü oraya gidecek insan yok.
Şehir harabe halinde: altyapısı
tamamen iflas etmiş durumda.
Bütün bunlara karşı çakanlar da
var. Bir grup genç şehrin bu
halinden memnun olmadığı için
AK Partili Belediye Başkanı Ek-
rem Aktaş'ı ve babasını hırpala-
mış. Aynı grup AK parti ilçe bi-
nasını basıp bu durumun düzel-
tişmesini, şehre hizmet getiril-
mesini istemiş ama nafile; üst-
tünkörü değişikliklerle geçiştiril-
miş olay. Sporlî faaliyetlerde
de aynı durum söz konusu; Bir
zamanlar üçüncü ligde, hatta
bir sezon ikinci ligde oynayan
Ağrı spor artık yok. Bir zama-
lar Balkan şampiyonu olan at-
letler, dünya spor müsabakala-

rına katılan atletler artık yok.
Bu sporcuları yetiştirecek, onla-
ra eğitim verecek kimse yok.
Terk edilmiş bir şehir Ağrı. Sa-
nayı diye bir şey yok, şehrin
geçim kaynaklarından biri olan
et kombinasi kapatılmış, seker
fabrikası ise kotayla ürettiçie
pankac üretme şansını veriyor. En
büyük geçim kaynağı olan tahıl
ise, ithal edildiği için alıcı bul-
namıyor ve sadece ihtiyaç için
ekilip biçiliyor. Avrupa Birliği'ne
girmek bir ülkenin bir şehri
yoksullarla dolu, fuhuş had sa-
fada, işleyen bir tek şey var
ise; o da kolayca makam mevkî
sahibi olmak. Dikkat çeken di-
ğer bir şey ise, artık sokaklarda
kız öğrenciler dışında çok az
sayıda kadın var. Ağrı sokakla-
rında bir kadın tek başına so-
kaklardadolaştığında bütün er-
keklerin bakışları onun üzerine
çevrilir. Ürkütücü olsa da, soru-
nun sosyal ve kültürel olduğu
nun farkında olan kaç kişi var
ki Ağrı'da?

Bütün bunların sorumluları
kimler diye sorarsanız; Ağrı Be-
lediye Başkanı Ekrem Aktaş li-
sedene arkadaşım, Ağrı doğumlu.
İl Spor Müdürü Ayhan Yıldırım
arkadaşım, Ağrı doğumlu; Sana-
yı Müdürü Cesim Akagündüz,
Naci Gökçe Lisesi'nden sonra
tarihi öğretmenim, o da Ağrı
doğumlu. Kültür Müdürü Ersin
Akbulut, yine Naci Gökçe Lise-
sinden arkadaşım, Ağrı doğum-
lu. Şehri yönetenler Agrılı.

Sevgili Özlem KUMRALAR'a
bir önerim olacak: Biraz da Tür-
kiye'nin doğusunda yolculuklar
yapmanızı rica ediyorum ve
ağabeyim Cezmi ERSÖZ, zaman
zaman gidip oralar da panellere
katılıyor; durumu benden daha
iyi tahsil eder diyorum.

BERLİN SOKAKLARININ MÜZİĞİ - BERLİN MARATONU - GOYA SERGİSİ VE ŞİİR

Berlin'in çıkardığı sesleri dinlemek ister misiniz?

Banliyö trenine, taksiye, metroya bindiniz, hangi seslerle selamlaşırsınız?

Bisikletinize atladınız, kanaldaki vapurlardan biriyle çevreyi kendine kendine kenti keşfetmeye çalışıyorsunuz, acaba hangi sesler yolunuzu keser, elinizi sıkar?

Bu inanılmaz canlı, hareketli, kültürlerle yüklü kentin sokaklarında, caddelerinde, meydanlarında hangi sesler yol kesiyor?

İşte Soundtrack of the city CD'si de sizi Berlin'in orasında, 200 istasyonunda karşılıyor ve kentin içinedoğru müzikli bir yolculuğa çıkarıyor. 31 metro istasyonun-

Gültekin Emre

Köprüsü'nden, Bergama Müzesi'nden, tarihi meclis binası Reichstag'tan, kentin en tarihi simgelerinden Brandenburg Kapısı'ndan, kentin gödesi Potsdamer Alanı'ndan, yabancıların, elbettebizimkilerin de en yoğun yaşadığı Kreuzberg'ten (buraya nendense küçük İstanbul da deniyor)... metroyla vapurla, banliyö treniyle geçipgidiyoruzunca görüntüyü, hareketi, sesi de yanımıza alıp

Karin Kaiser & Paul Wilke'nin birlikte hazırladığı CD, Berlin'i sesleriyle keşfetmek isteyenler için biçilmiş kaftan.Kentin tınısı, ritmi, melodisi unutulmaz bir iz bırakıyor bu çarpıcı, etkileyici çalışmayı dinleyenlerde. Bir yandan kentin unutulmaz yapılarını, sokaklarını, kanallarını, caddelerini, meydanlarını seyrederken, bir yandan da bu tarihi başkentin çıkardığı, biriktirdiği, yaydığı sesleri dinleme şansını buluyorsunuz bu anlamlı gezi boyunca. Seslerden oluşan ve özgün müzikle beslenen farklı bir belgesel bu.

İstanbul'un da böyle bir CD'si olsa, işte zaman bu büyüklü kenti gözlerimiz kapalı dinleyebiliriz.

Bu yıl 32.düzenlenen Uluslararası Berlin Maratonu'na 2 800 Danimarkalı, 10 000 Hollandalı olmak üzere 40.000 koşucu katıldı. 42.215 kilometrenin 2 saat 19 dakika, 12 saniyede koşulduğu maratona 103 ayrı ulustan yarışmacı, kentin sokaklarını var güçleriyle koştu. Hava sıcaklığı 24 derecedeydi, koşu günü ve maratonda 22.000 litre su tüketildi, 1,1 milyon plastik bardak kullanıldı. Bir milyondan fazla

Berlinlinin izlediği maratonda bol bol misir, muz ve domates de tüketildi koşucular. Bir bayram, kardeşlik havasında geçen maraton da kentin vazgeçilmez etkinliklerinde biri ayrıca tanıtımı için de aynası, yüz akl. Kimi koşucuların renkli giysileri yarattığı atmosfer, maratonu panayıra da çevirmemi değil, ama pazar gününü dışarıda geçirmek isteyenlere hoş ve heyecanlı saatler de yaşattı. 2-3 gün boyunca kentteki otellerde, pansiyonlarda yer bulmak mümkün olmadı.

Berlin'e turist çeken, ilgiyi artıran başka etkinlik de 13 Temmuz-3 Ekim tarihleri arasında izleme rekorları kıran, yarım milyon izleyiciye yaklaştığı söyleniyor, Goya sergisiydi. Eski Ulusal Galeride açılan serginin önünde uzun kuyruklar oluştu. Dört beş saat kuyrukta bekledikten sergiyi izlemek mümkün olmadı. Onun için bu benzersiz sergiyi kaçırmak istemeyenler, yanlarında çaylarını, kahvelerini, sandviçlerini, taburelerini de getirdiler elbette. Kuyruktakilere simit satan, müzik yapıp para kazanmaya çalışanlar da eksik olmadı sergi boyunca.

Voznesenski'nin o unutulmaz "Goya" şiirini anımsamak olur mu?

"Ben Goya'yı / Düşman bana göz göz çukurlar açtı / Top memnilerinden çıplak talaralar düşen / Ben acı'yım."

Goya sergisiyle galerinin 175. yılı da kutlandı. Sergi İspanya'nın övünç kaynağı olan Goya'nın ilk yapıtlarından, kışlelerden aldığı çalışmalardan, son çalışmalarına dek uzanıyor. Pekli, kimidir bu dahi ressam, nasıl bir yaşamı olmuştur?

Mihrap resimlerini değerli madenlerle kaplayan bir varak ustasının oğlu olarak 1746 yılında doğan. İlköğretiminin katolik papazların yönetimindeki bir okulda yapar, 31 yaşında, doğduğu kasabanın en ünlü sanatçısının, Joese Luzan'ın atölyesine çırak olarak girer. Dört yıl boyunca baskı koleksiyonlarını kopyalar. 4. yılda da boyayla uğraşır. İtalya'da Parma Akademisi'nin açtığı bir resim yarışmasında, sonradan kaybolan bir resmiyle 2. olur. Doğduğu kasabada çeşitli dinsel yapılar

daki sesleri de alıyorsunuz yanınıza hatıra olarak. Bunlar hangi sesler mi? Metrolarda saksofonuyla, kemanyla, akordeonuyla, hatta sazıyla... Müzik yapan müzisyenlerin seslerini kaydedip koyuyorsunuz bir kenara. Sonra martı çığlıkları giriş görüntüye. Arından sizi bir yerlere alıp götürmek isteyen vapur düdüklüleri de varlığını duyuruyor boğuk inleyişle. Trafikin o yoğun uğultusu da öteki seslerle birlikte olmak istiyor. Türk pazarındaki satıcıların Türkçe bağırışları; müşteri çekebilmek için sattıkları malları öven sesleri de kentteki azınlıklar hakkındahemen bir fikir veriyor yabancılar. Sıcuk satan büfedeki maşa çıkırtısının, suçuğun kızarmasının, bir kahvenin kaynamasının ve kahvenin içindeki uğultunun sesi de kaydediliyor. Metro kapılarının açılış kapanışını da kaydettikten sonra Alexander(yani İskender) Meydanı'ndan, kentin en yüksek ve sıvri yer olan Televizyon Kulesi'nden, Müzeler

için freskler yapar. 1774'te Santa Barbara'daki *Kraliyet Hali Tezgâhları*'nda doku-
nacak halıların örneklerini çıkarma işinde
çalışmaya başlar. 1792'de örneğini hazırla-
dığı 63 halısı dokunur. 1779'da San Fer-
nando Akademisi üyeliğine seçilir. Bir yıl
sonra, 1780'de, bu Akademi'nin müdür
yardımcılığına getirilir. 1785'de de aynı
Akademi'nin müdürlüğünü üstlenir. Bir
yandan da kentin soylu ailelerinin portre-
lerini yapmaya başlar. 1786'da Kraliyet
Hali Tezgâhları ressamlığına, 1788 yılında
Kral IV. Carlos'un tahta çıkışından sonra
saray ressamlığına, 1798'de de saray baş-
ressamlığına atanır.

1789'da tanıştığı Alba Düşesi Maria Te-
resa'nın yapıtları üstünde büyük bir etkisi
olduğu biliniyor. 1792'de büyük bir bu-
nalıma girer bu dahi ressam. 1793'te Alba
Düşesi'nin yanında bir yıl kalır. Geçirdiği
soğuk algınlığı nedeniyle sağır olur.
1798'de San Antonio de la Florida Kilise-
si'nin fresklerini yapmaya başlar. 1803'te
Kaprisler başlıklı metal baskı dizisini ya-
yımlar. Saraydaki pek çok soylu kişinin
portresini yapar. Napoléon'un İspanya'ya
girişinden çok etkilenir. Fansiz isgaline
karşı ayaklanan Madridlilerin Fransız as-
kerlerine kurşuna dizilmelerini resimler.
Savaşın Felaketleri metal dizisine çıkarır.
Bir yandan da saray başressamlığı görevi-
ni sürdürür. 1814'te Fransızlar İspanya'dan
kovulur. Kral VII. Fernando sert bir yöne-
tim uygular. Saraydaki başressamlık görevi-
ni sürdüren Goya'nın kral ve çevresi ile
ilişkileri zorlaşır. Yakın arkadaşlarının ço-
ğu Fransa'da sürgündedir. 1819'da satın
aldığı ve *Sagının Evi* olarak bilinen eve
yerleşir ve büyük bir yalnızlık çeker. Da-
ha çok Bordeaux'da yaşadı. 1828'de de
bu kentte ölür.

"Ben, sesiyim / Savaşın, közleşmiş şe-
hirlerin / 4. yılının karları üzerinde. / Açlı-
gım, ben."

Goya, *Modernliğin Yalvacı*. İspanya ru-
hunu yapıtlarına ustalıkla yansıtmış çığırın
bir dehal Hali resimlerin İspanya toplumun-

yasısıyla birebir örtüşür. Neşeli, ışıklı, keyifli
rökoko anlatımdan giderek insanları,
toplumların sosyal ve ruhsal sorunlarına
yönelir ve karamsar tablolar ortaya çıkma-
ya başlar. Portrelerinde, çizimlerinde büyük
bir gözlem yatar. Karikatürümsü çizimlerin-
de müzahi elden bırakmaz. IV. Carlos Ailesi
büyük grup portresi tam bir başyapıttır.
Çıplak Maya ve *Giyimli Maya*, kadın cinsel-
liğini büyük bir ustalıkla yansıtır. 84 baskı-
dan oluşan *Kaprisler*, özgün yapıtlar olarak
duruyor karşımızda. *Atasözleri*, *Kaprisler* ve
Savaşın Felaketleri dizisi "her şeyin yalan
ve saçma, kadınların ihanet içinde, tüm in-
sanların yalancı, iki yüzlü, acımasız, kaba
ve cahil olduğu" yönünde algılanmak üze-
re hazırlanmıştır. Temalar evrensel, giysi ve
ayrıntılarla ise İspanyol ruhu
taşır. 2 Mayıs *Ayaklanması*,
Fransızların Madrid'i işgali sı-
rasında, Fransız ordusundaki
Arap askerlerine karşı ayak-
lanan Madridlileri, 3 Mayıs
Kıyımı, bu ayaklanmanın so-
nunda kurşuna dizilen ma-
sum insanları ele alır. Son
çalışmalarını içeren *Siyah Re-
simler* ise, "temelde sanatın
toplumsal yararı bütünüyle
yadsıyan bir anlayıştan kay-
naklanır. Bu resimler süsle-
mek, hoşla gitmek ve öğretici
olmak gibi resme yakıştı-
rılan amaçlardan da uzaktır."
Onun resimlerinde büyücüler,
cadılar, sarhoşlar, şarkı söyleyenler,
uçan insanlar, keçi ve benzeri yaratıklarla
birlikte insanlıklar da yer alır.

Berlin Devlet Müzesi, Viyana Sanat Ta-
rîhi Müzesi ve Madrid'deki Museo Naci-
onal del Prado'nun iş birliğiyle oluşturu-

"Ey üzümli / Gazabın! Bat'ya doğru
flırlattım birden beklenmedik konuşun kül-
lerini ben. / Ve unutulmayan bir göğe kas-
katı yıldızlar çaktım. / Çivi gibi. / Ben, Goya'yım."

Yazını Zafer Şenocak'ın 1980-2005 ara-
sında yazdığı şiirlerden bir seçmeyi içeren
Übergang (Geçiş) kitabına değinerek biti-
reyim istiyorum. Atıllı Adam (1995) öykü-
leri, Hitler Arap Myd'da (1995) den-
emeleriyle, Gençlik Ayınları (1994), Taşa
Ve Kemige Yazılıdır (2000), Kara Kutu
(2004) şiirleriyle dilimizde yer alan ve ta-
nınan Zafer Şenocak, hem Almanca, hem
de Türkçe yazıyor şiir, deneme, öykü ve
romanlarını. Yakında iki romanı daha Türk
okuruyla buluşacak. Seçme şiirlerini içe-
ren son kitabında daha önce yayımlanan dört şiir ki-
tabıyla birlikte yeni şiirlerini
içeren ve kitaba adını veren
uzun şiiri *Übergang*, yani
Geçiş de yer alıyor. Kendi şi-
rine dönüp baktığı bu son
kitabında onun aldığı ve
alacağı şiirsel yolu da gör-
mek olası. Dil ve anlatım
onu çok ilgilendiriyor. Avrupa
ülkelerinde yaşayan ve
dilsizleşen bir kuşağın öne
çıkması bir temsilcisi olarak
onun yazdıklarına dikkat et-
mek gerektiğine inanıyorum.

Anadili ve yabancılaşma ü-
stünde yoğunlaşıyor duygula-
rı. Onun sorgulayıcı ve insani derinden
kavrayıcı dizederinden etkilenmemek ne
mümkün!
İşte Zafer Şenocak'tan, *Kara Kutu* ki-
tabından, içi işleyen şu üç dizeyi okumaya
ne dersiniz?

lan sergiyle kentimizde böylesine bir bü-
yük ressam, Avrupa'ya modernliğin kapı-
larını açan Goya'yı ağırladı.

2. Dünya Savaşı'nın acılarıyla ördüğü şi-
irlerle şez bir kez daha ünlü Rus şairi Voz-
nesenski'nin şiirleri de okunuyor.

"Korsanların en azılısı benim dil korsa-
nı / Gözüm hep başkalarının alfabelerinde
/ Birlikte olduklarının dilleri kopuk"

Goya'nın bıraktığı boşluğu, Picasso'nun
özel koleksiyonlardan derlenen Picasso
serisiyle dolduruyor şu günlerde.

Ansızın Işıklar Sönmüştü ve Birden Kendimi Kimsesiz Hissetmişim

Üniversitede okuduğum yıllarda en sevdiğim eylemler, kor-san mitingler ve gecekonduyu yapma eylemleriydi.

Korsan mitingler benim için duyarsızlaşmış, heyecanını yitirmişti; bu gidişata biraz da, "Hey ne oluyorsun, kendine gel" demekti; hatta ona, "Sen kendini ne sanıyorsun?" diyerek yüreklile bir nanik yapmaktı da! Ansızın 40-50 arkadaş şehrin en işlek kavşaklarından birinde trafiği keserek, sloganlar atar, bildiriler dağıtır ve protestomuzu yapıp, çabukca dağılırdık. Hele bir de polislerle ya kalamadan okula, derneğe, ya da okul kahvesine kendimizi atmışsak dünyalar bizim olurdu. Kahramanlığın o neşe ve coşkusuyla dolardı içimi...

Gecekonduyu yapmak ise, hem daha çok emek isteyen, ama karşılığında içimizi, paylaşmanın derin duyguları ve arkadaşlarımızla bir şeyler bırakmanın o hüzünlü erdemleriyle dolduran bir eylemdi.

Sabahın erken saatlerinde fakültenin kahvesinde buluşur, gecekonduyu yapılacak semte hep birlikte giderdik. Biz gittiğimizde mutlaka bizden önce gitmiş, ceketlerini çıkarıp pantolonlarının paçalarını sıvamış, ellerinde kasma, kürek işe girişim diğer fakülte ve üniversitelerden arkadaşlarımız olurdu. Geç kaldığımız için de genelde bize çıkışır, sitem ederlerdi. Bu yüzden biz de hemen hiç oyalanmadan, ellerden kasma kürek bu-

lup, toprağı kazmaya başlardık. Çalışırken de hem bizi seyreden yoksul halkımızı etkilemek, hem de birbirimize moral vermek için devrimci marşları söylerdik hep bir ağızdan. Öylesine heyecanlı, mutluluk dolu, insanın ruhunu yücelten ve diri tutan anlardı ki o anlar, böyle anlarda ne ölümünden korkar, ne yüzlerimizi kesen ayazdan etkilenir, ne de dizlerimize kadar gelen çamurdan yıldırıktık. Halkımızı seviyorduk, onlara kafalarını sokacak bir ev yapmak için çaba harcıyorduk. Onları polisten, askerden koruyorduk. Üstelik bütün bunları yaparak, yaklaşan devrimin gelişini çabuklaştırıyorduk.

Polis ya da asker, sık sık bu gecekonduyu yapma eylemlerimizi engellemeye çalışırdı. İşte o zamanlar ciddileşilir, kıran kırana pazarlıklar yapıldı. Polis veya asker, en fazla şu kadar gecekonduyu yapabilirsiniz, derlerdi. Bize saldıran evlerin tamamını yıkacaklarını söyleyip bizi tehdit ederlerdi.

Bizse Anadolu'dan göç edip gelmiş yoksul halkı-

mızdan hiçbir ailenin dışarıda kalmasına razı olmaz, "ya hep, ya hiç!" diye slogan atmaya başlardık. Bunun üzerine bir güvencilik yetkilisiyle bizim politik şefimiz anlaşıp yapmaya başladığı an, şefimiz daha sonra bizlere dönüp slogan attırmaya başlardı: "Gecekonduyu yıkılmaz, halk bunu affetmez!"

Ama işin şakası yoktu. Kimi zaman devlet bizlere hiç pazarlık yapmazdı. İşte o zaman Umranıye'de bir gecekonduyu eyleminde yanılmıyorsam 17 kişi öldürülmüştü polisin ve asker tarafından.

Kimi zaman da komik olaylar yaşardık. Gecekonduyu evlerinin düğün olması için, genellikle inşaat mühendisliğinde okuyan arkadaşlarımızla "İşte size erken yaşta mesleki pratik yapmak imkânı" diyerek onlara moral verirdik. Ama çok tuhaftır; bu okullarda okuyan arkadaşlarımızın yaptığı gecekonduyu evlerinin duvarları genellikle yamuk olur, hasta kapı veya pencere yerlerinin ayrılması unutulurdur! Mimar ve mühendis aday arkadaşlarımız bu vahim sonuçları havaların erken kararmasına, dahası işlerin akşamın geç saatlerine, hatta gecelere sarkmasına bağlardı...

Gecekonduyu eylemlerinden evet adeta soğuktan donmuş ve üstüm başım çamurdan tanınmaz halde dönerdim. Bir keresinde, beni büyükelçi yap-

le hep "siz" diye konuşan babam "Ben sizi okula gidiyorsunuz sanıyordum, ama görüyorum ki inşaatlarda amelelik yapmaya başlamışsınız," diye takılmıştı bana. O yıllar baba olmak, anne olmak çok zordu inanırım. Ben çok mutluysam, onurluydum, onlarsa ne olur olup bittiğini doğrusu pek anlayamıyorlardı.. Bir keresinde okuldaki bir eylemde gözaltına alınıp Selimiye Kışlası'na götürülmüştüm. Akşam olmuş, ben nöbetçi savcıyı yani tutuklanmayı beklerken içeri babam girmiş ve yanıma gelecek "Annemiz sizi okula biliyor, buraya geldiğini aramızda kalsın" demişti. O şimdi yaşamıyor ve ben onu çok özleyordum...

Neyse, ölüm göze alarak, soğuktan donarak yaptığımız gecekonduyu evleri, daha sonra kimi sahiplerine büyük paralar kazandırdı. İçlerinden gecekonduyu mafyaları çıktı. Adını Enter-nasyonal ya da Barış koyduğumuz bir gecekonduyu mahallesinin adı daha sonra mahalle halkının isteğiyle yanılmıyorsa Kenan Evren Mahallesi olarak değişti...

Evet, niye anlatıyorum bunları? Geçen gece yatayalnız evimde oturuyor ve bir şeyler okumaya çalışıyordum. Ansızın ışıklar söndü ve birden kendimi kimsesiz ve çok çaresiz hissettim. Bir şeyleri yitirmiştim, ama neydi o? Sonunda buldum yitirdiğimi: Kopsuz inanma masumiyetimi...

KANAT ALİŞTİRANLAR

Yeniden Başlarken

Öykü Değerlendirmeleri Hürriyet Yaşar

Art arda çıkan öykü dergileri, Türkiye'nin her yerinde gerçekleşmeye başlayan 'öykü günleri,' gençlerin kendilerini dışa vurma aracı olarak öyküyü de görmelerini sağladı. Yazmak isteyen genç, eskiden olduğu gibi yalnızca şiiri düşünmüyör artık. Dergilere öykü akıyor.

Gönderdiğiniz öykülerin hepsi, sıkı bir elemenden geçtikten sonra, en başarılıları yayımlanacak. Umud veren tüm öyküler için değerlendirmeler bulacaksınız.

Kendinizi tanıtır

Her öykünün başına adınızı yazın, ilk sayfadan sonraki her sayfaya da öykünün adını. Sayfaları numaralayın, mümkünse zımbalayın. Zarfın üzerine, "Kanat Alıştırıranlar - Öykü" diye de yazın. Yaşınız, mesleğiniz, ne zamandır öykü yazmakta olduğunuz gibi bilgileri kendinize saklamayın. Hele adınızı, adresinizi, telefonunuzu, varsa e-posta adresinizi belirtmeyi unutmayın. Hangi öykücüler okuduğunuz, en çok hangilerini sevdiğinizi... ve öyküye ilişkin daha başka duygularınızı, düşüncelerinizi de iletebilirsiniz. Son okuduğunuz öykü kitapları ya da öyküye ilişkin yayınlarla ilgili izlenimlerinizi de paylaşabilirsiniz. Yazdıklarınızla, Kanat Alıştırıranlar'ın öykü bölümünü 'Öykü Forumu'na neden dönüştürmeyelim?..

Erel Mez'e

"Uzakta Bir Gözyaşı" adlı öykünüzün çatışması yok. Yeni canlanamıyor. Bu yüzden de, anlatıcının duygulanarak kalmış.

Kurtulmanız gereken anlatımlar: "Bu saate dek sigara içmemiş olmam garip." Bu, öykünün ilk tümcesi... Ama böyle kalıyor. İnsanın kendi davranışını kendisinin garipsemesinin bir açıklaması olmayınca, anlamsızlaşıyor o tümce. Bir başka örnek: "Yüzüme bir tebessüm yayılıyor ben farkında olmadam." Bu tümceyle de, 'farkında olmadan farkında olmak' gibi bir duruma düşürüyorsunuz öykü kişinizi. Yeni öykülerini bekliyoruz.

Yılmaz Güner'e

"Misafir" adlı öykünüz için: Noktalamalara çalışmanız gerekiyor. Siz çoğunluğun tersine, virgülü değil, noktayı unutuveriyorsunuz. Tümceğin bittğini ayırt etmelisiniz. Öykünüzün yayımlanmayışının nedeni, duyumsadığınız şeyde de, onu anlatışınızda da özgünleşmemiş olması. Herkesin başına gelebilen şeyler, hiç olmazsa özgün bir biçime kavuşabilmeli ki, herkesin içinden onu okumak isteyebilecekler çıksın.

Atilla Ayata'ya

Üç dereceli üç başlıklı olan yazınızı aldık. Kanat Alıştırıranlar, o tür yazılar için yanlış adres. Öyküyü ciddiye alan çalışmalarınız olursa, bekleriz.

Zübeyde Ayaz'a

Yazdıklarınız, Zübeyde Ayaz'ın 'Öykü' dergisinde yayınlanıyor. Ad vermediğiniz 1 numaralı öykünüzde çatışma yok. 'Ta-

nk olunan bir olay' izlenimi vermekle kalıyor. Öykünüzün zekâ düzeyini, bir yerde düşürmüşsünüz. Şöyle: Oğlunun dayaklarından dert yanan yaşlı bir kadın var. Öykü kişinize, o yaşlı kadını bakımı altına almayı düşündürüyorsunuz. Oysa öykü kişisin onu önceden tanımıyor, ilk kez görüyor, yakını da değil. Unutmayın; hiç kimsenin yapmayacağı şeyleri, öykü kişileri de yapmaz.

Noktalamanız iyi, şapkalar dışında... 'Hal,' 'villa' sözcüklerinde şapka kullanmayın. İnşa, namüsalet, müracaat, müsaade, münakaşa, esnasında, nezaketsiz, misal, hüviyet... gibi sözcüklerle öykülerinizin ömrünü kısılttığınızın ayırımında mısınız? Elli yıl sonra o sözcükler olmayacak.

Tüm öykülerinizde gözleminiz iyi. Duygulan, insanlık durumlarını konuşmalardan vermekte başarılısınız. Yazmanın kurallarını da büyük ölçüde biliyorsunuz. Bu yüzden, bir süreligine bırakın yazmayı, öykü dilinde duyumsanıp öykü dilinde yazılmış çok iyi öyküler okuyun. Dost Yayınları'ndan Babil Kitaplığı dizisini birer birer okudukça tamamlayın örneğin. Saki'den başlayabilirsiniz. Mazbut öykücüler değil, kurt öykücülerini okumaya gereksiniminiz var; çünkü aşırı mazbutsunuz. Saki'yi o yüzden önerdim. Yerli-yabancı, rastladığınız tüm öykü seçkilerini alın. Son önerim, Haluk Erdemol'un 'Öç Öyküleri' seçkisi (Bordo-Siyah Yayınlar). "Gelincik'i bu sayıda yayımlıyoruz.

GELİNCİK

Buradayım. Bu odada. Odalaryok burada. Kaç metrekae biliyorum. Balkon kapısını bulunduğy tarafta bir çekyat var. Bir de divan. Yuvarkl yemek masasıyla odun sobası yan yana. Sokağa açılan giriş kapısının solunda da kocaman bir karyola. Demirden.

Üzerine çift kişilik pamuklu şilte konulmuş.

Hepsi bu.
Bu evi daha önce gördüm ben.
Bu evin kadını oldum.
Gelinim ben.
Bekâr evine gelin geldim...
Hava yine soğuk...
Üşüdüm çok...
Yumyurum gözlerimi.
Yumdum.

Oradayım. O odada. Orada odalar yok...
Su ısıtım lazım. Çamaşır yıkayacağım.

Birkaç parça odun attım sobaya, tutuşturdum. Sonra, beyazdır, renkisizdir dedim, çıktım leğenin başına. Ayıklayıyordım istemedi, hiçbirini kirliye atmamış. Kuru temizlemeye veriyordır herhalde.

Kirli temiz ne varsa hepsini saatlerce yıkadım, bitirdim. Gömleklerinin kol ağzlarını ya kenarlarını parmakla nımsızlayınca ya kadar, kalıp sabunla çitiledim, çitiledim. Ellerim tahriş olmuş.

Çok da nazlıyım. Kendim bilirim tek, kimse bilmez...

Mandal yok.

Babamın nalbur dükkanı var. Avclar'da. İşte her ıvır zıvır bulunur nalburlarda. Evin bir odasını dükkanla diyedepoya çevirdiydi babam. Nişanlıyım henüz, heves ettim; mandal, çamaşır sepeti filan ayırdıyordım oradan, mutlak dolabına kaldırdım.

Üvey annem tabak çıkarırken onları orada farketmiş, beni rezil etti. Ne hırsızlığım kaldı, ne arsızlığım...

Kocaman kızım, iki küçük çocuğunun önünde yeri dibine geçirdi beni. El koydu üç beş naylona, hiçbirini vermedi.

Salonun perdelerini yeniliyordu. Ben evlenirken o zamanlar; yorgan diye, üzerine örtüldüğüm tek kişilik genç kızlık yorganını verdi üvey annem.

Bacak aram ağnyor. Tuvalete gitmeye oturmaya korkuyorum. Cinsellik geçti bashedan.

O'ndan çekiniyorum.

Nişanlıyken bir araya gelmedik, bir yare gitmemiş, gezmem izin vermezdi babam, kaldı ki nişanlıyla yollasın! Dükkanla birlikte ev de Avclar, E 5 Karayolu üzerinde. Yolun karşı tarafında da onları evi. Babamlar ailele gelir, gider, ben gitmezdim. Nişanlım da ayda yıldı bir gelirdi zaten. Yenikey'de yalnız oturuyor dediler, çalıştığı yer o taraflardaymış.

Avclar'a uzak düştüğünden, Yenikey'den ev tutmuşlar ona. Bize söylediklerini bu.

Sabah karşı ikide üçte geliyor eve.

Gündüzlerim geceye, gecelerim gündüze döndü; nasıl meslek bu anlamadım. Yatağa gece önce o giriyor ve bekliyor. Ben tuvalette banyoda oyalanıyorum, yatar uyur ümüdiyle.

Mutfak niyetine kontrolkapa bölümüş bir yer var, orada saklanıyorum çoğu zaman. Üstümdü orada beklerdim. Zihninde utunum.

Zorlarsa, ışığı söndürürüm.

"Saçlarını kısacak kestirmeli," dedi bana...

Yeni sahibini tanımaya çalışan kedi uysallığıyla bakıyorum yüzüne. Hoşuma mı gitti sözleri? Beğenmiyor mu saçlarımı? Yoksa sevdi mi? Sevdi mi ha, sevdi mi? Bu gece gene yapacak mı? Çok acıyor.

Ben çok konuşurum aslında ama bunun karşısında elim ayağım birbirine giriyor. Fazla da konuşuyorum pekî.

Nasıl nişanlayacağım pekî? Hem o, erkek; benim cinsim dedi ki...

Eşyalarını karıştırdım birkaç gün üst üste, o yokken. Fotoğraflarını buldum, eğerince yerlerine çekilmiş hep. İçlerinden, bir de kâğıt para çıktı on liralk. Yırtığı yok ama eski işte, yıpranmış. Arka yüzüne bir papatyâ resmi çizili. Küçükçik. Altında da bozuk bir imlâyla, "seni çözücem" yazısı... Saklımsı.

Bugün markete gitti. Kahvaltılık almış, hepsinden azazaraz; kaşar, salam gibi şeyler, bir de kaymak. Herhalde fazla para yalan yok. "Yaşadık," dedim içimden, almanasın dan çekindim. Benim babam varyetli adam ama bizim eve böyle şeyler girmez.

Akşama kadar emek arası yapıp yedim, bitirdim. Gene alr herhalde.

Babaveimdeki yaşıantıya benzermiyordı. Gündüz saatler boyu oturup bir başıma, onun uyanmasın bekliyordum, sonra o, kalıp işine gidiyor, ben gene yapayalnız kalıyordum.

Ne gelen var ne giden. Alışık değildim böyle bir yalnızlığa. Babaveimi aradığım zaman değil, hem niye arayayım ki? Zaten ben buraya,"giderim, bir tek kişinin kahını çekirim" diye gelmedim mi? Üvey annemin akrabaları buraya dolup dolup taşmıyor; sofrâ kur kaldır, çay ver, bulasıkları yıka, ortalığı temizle, -vidanjör gelecek, sular kimsişi- koş su taşı, kömür çıkar yukarı... Yok.

Geçen gün televizyon getirdi eve. Siyah beyaz. Olsun. Demekbeni düşündüm. Sıkıldığımı anlamış. Bir arkadaşından almış, sonra geri verecekmışiz.

Şimdi televizyonun düğmesine herdokunuşumda, radyoyu her açışmda babamın bana sorma gereği duymadan kapatmış; anlar geliyor aklıma.

İgne oyamı buldum dün. Evlenmeden önce başlamıştım, yarım kalmış. Can sıkıntısından, yapayım istedim, makas yok. Yukarı, ev sahibine çıktım, karşı "yok," dedi.

Elisinden artan iplikler buldum ben de, tığımı işi paspasla başladım, makas yok ama tığımı işi ki almışım yanına.

Evin içi soğuk. Bu kez ses de ellerim, örüyorum bir heves.

Bu sabah, "yazık" dedim, zaten geç geliyor eve, uyandırmadım; emek almaya ben gittim. Ertesi gün, "hadi kalk, emek al," dedi. "Sen git," dedi. Sonu onu hem ne biçim uyardırmıyordum, "kalk" diyor-muşum. Bağırđı çağrdı. Üvey annemise hakaretler yağdırdı; beni o bulmuşmuş.

Oh! Ağzına sağlık, o kadına az bile!

"Kalk!" demiyordum artık, "Kalkar mı sını?" diyerek uyardırıyordum.

Bazı nedenlerle, soğumuştum zaten.

"Atıyorum nişanı" deyip çıkardığımyüzü-klü üvey annesiyle bu, dil döktüler, gene mekişme mekişme konuşuyorlardı. Zira ramadım kendimi bir türlü.

"Kader" diyorum, ne diyebilirim ki başka?

Ben on sekizim deydim, bu otuzunda. Daha doğrusu, otuz yaşında olduğumu sonrada söylediler. Yaşım mesleğini sakladılar, başından bir evlilik geçtiğini de...

Kendisine sordum, çocuk yokmuş o evlilikten. Bana bunu söylemeliydi; çünkü biliyorum, yaşıdağı o tecrübe yüzünden beni böyle incitiriyor. Doğru dürüst bir geliri bile yok. Kiraya, suya, elektrığe para biriktirmek nedir bilmezdim. Bütün bunları yeni yüzüne haykırmıyordum? Üvey annem, babam, herkes beni örsediğı için mi? O benim büyüğüm, karşı çıkılmaz büyüklere. Kavga-da da çok korkarım üstelik. Suskunluğum, biraz da bu yüzden.

Ama geldiğim ilk geceden beri, değıl mi ki gene o, takma dişlerini göstere göstere ağzından çıkarın. Çıkanp çikanp her gece, öylece masanın üstüne koyan. Korkuyorum, ne zaman benden isteyecek diye...

Bir genç kız olarak, nasıl bir düğün kinkına uğradığımı ona söylemek isterdim. Takmadık kullanıyordıyve belki çok da yaşlı sayılmaz ama, benim anneannem de bile yoktu böyle şeyler.

Babaannesi büyütmüş bunu köyde. Ortaokulu yatılı okumuş, İstanbul'a gelmiş. Sanyer'de bir okula yazdırmış babası. Üvey annesi de çalışmış o sınırlar. Bir münakaşa esnasında üvey annesinin, "ben çalışıp senin oğluna bakamam" sözü üzerine, bırakmış okulu. Kocam anlatmış, içtiğı bir gün anlatmıştı.

Abyaşı salıncı tuttuğene. "Evlenceceğim" derlerdi, geçmedi işte. Ağn siz çektiğime, kıvrandığımı görünce ilgilendi. "Yat dinlen, kalkma ayağa," gibisine. Aspirinle su getirdi, kahvaltılı bir hezaırdı.

Ağnm geçtiğinde, "yok daha geçmedi," derim ben de...

Evsahibimiz Şaban Amca, beni markete giderken görmüş. Sabah, dan daha vurdı kapıya. Kapıyı açınca, benim karyola da olduğu gibi gözüküyordu. Utana sıkıla açtıkkapıyı. Balık tutuyordu, yanısına bana verecekti. Bir de, "Markete niye sen gidiyorsun, kocan gitmiyor?" diye kıçtı. Seveymiyi ben bu arcamı şimdi?

"Çok yorgundum, ondan ben gittim", dedim. Mutaassıp ailenin geliniyay bu, kayın-pederin de yakın arkadaş, görüşüler ailece...

Rahmetli, bu yazdıkları okuyabilseydi şimdi, "aa, ne terbiyesiz bir gelinmiş meğeri!" der, şâk diye düşer bayılırdı. Yaa, ŞabanAmca yaa, mutaassıp aileden mutaassıp aileyle gelin giden o "gelin" bu gelin işte.

Bu tarafları hiç bilmiyordum. Bir keresinde, bu yoklukta taksi tuttu üstelik, liseden bir arkadaşına götürdü beni. Sanyer'e gittik. Üniversite okumuş,geçimini pazarlarda limon satarak sağlayan Haluk Ağabeylere. Evde içmişti zaten, oraya da gidince, hazır kurulu içki sofrasına oturduarbirlikte gene. Hiç evlenmemiş, annesiyle yaşıyor Haluk Abi. Onu sevdim. Bana "kızım" diye hitap ediyor. Dikkat ettim ellerine, birkaç parmağı eksik. Sigara yüzünden kesmişler ama o hâlâ sigarasını da içki-sini de içiyordu.

Ben de içiyordum. O kadar neza-ketsiz değildim, eve dönüşte konuştuk.

Başkaca da bir yer bir kimse göremedim. Yeniköy'ü hiç öğrenemeyeceğim galiba bu gödişle. Denizin bizeyakin olduğunu biliyorum yalnızca. Pazar da kurulmazmış burarlarda. Çıkardım yoksa. Paramız olduğunda sebzevi, meyveyi manavdan getiriyor. Ya da sebzevi meyveyi getirdiğinde, paramızın olduğunu anlıyoruz.

Dün meyve getirdiğinde dedi ki, "Beni beslemelisin, iyi bakmalısın bana. Her gün portakal suyu sık, getir köy başucuma."

Ona her sabah portakal suyu hazırladım, plastik limon sıkacağına... Bir gece gelmedim.

Tamam itiraf ediyorum. Ben çok ağladım. Yalnız kalışlanmda dilimde, bilmediğim uyardırdığım ağıtlar, her şey ama her şey... Çocukluğum... Bu ev...

Ağlırdım ağlırdım ağlırdım. Küçükük bedenim, küçükük eve sığamaz olurdu. Gözlerim ele verirdi beni hep. Niye ağladığımı sormadı hiç... Şarkılar dinledim dinledim ağıldım o gece, o gün ağarana dek. Yatağın içinde soğanın titredim, sabahı zor ettim.

Yazlık pardösümü geçirdim sırtıma, başımı eşarblarla sıkı sıkıya bağladım. Ayağımda evlenmeden önce aldığım, uzun, siyah çizmelemler.

Yol iz bilmem, çıktım dışarı, hava yeni yeni aydınlanmakta. Hiç param yok. Düşünürüm, yürüyerek Sanyer'e, Haluk Ağabeylere giderim, o bana bir haber getirir, çalıştığı yerin nerede olduğunu bilir. Gecetakişiyile gittimşik ama, yolu çıkarmın diyeydüküm. Işıklar bir yanıp bir sönen tabelalarla, taverna şarkıların isimlerini okuyunca, Tarabya'ya vardığımız anladım. Ama beni Sanyer'e Çayırbaşı'na gideceğim.

Evi bulamadım.

Ağlaya ağlaya aynı sokaklara defalarca girdim çıktım. Tek katlı evlerin önünde durdum. Hiçbiri Haluk abilerin evine benzemiyor. Kimlere soramam, yabancılardan da korkarım ben.

Kar hâlâ serpiştiriyor. Çok üşüdüm. Telefon kulübesinden, çalıştığı yer aramak istedim. Cebimdeki tek jetonu atar atmaz yuttu pis tenekeli. Durdum. Karşıda Tarabya Karakolu'nu gördüm. Karakol güvenli yerdir, bilirim. Onlardan korkmam sebep yok. Eli tüfekli polis abî kapıda. Bana bakıyor. İleri giderim. Çekine çekine, "Kocam bu gece gelmedi, telefon kulübesinde miymi?" dedim, numarayı çevirdim.

Orda olduğunu söylediler, ilk otobüsle gelecektim. Galiba komiserler, "Kocanız ne iş yapıyor?" dedi. "Garson," dedim. Hepsini, acıyıp bir şey söylemişim gibi baktı yüzüme.

Eli tüfekli polis abî gene kapıda. Beni görünce, başta duran elini cebine attı, sonra çıkardığı parayı bana uzattı. Hiç böyle şey gelmedi başıma, ölsem utanıncıdan, daha iyi. Benim babam zengin ama, polis nereden bilsin. Çok incindim.

"Almam," dedim, "Al," dedi, "Öyle kardeşim, sonra getiririm geriye." Hiç deyinca aldım. O parayla abnonman bileti aldım gışeden. Dolmuşla binmem tek başıma iken...

Çayırbaşı'na yürürken, kaybolurum korkusuyla tek tek saymıştım durakları. Tarabya'dan bindim, durakları gene saya saya geldim Yeniköy'e. Askerlik Şubesi'nin karşı durağımda indim otobüsten. Nereden nasil

telefon ettim, sormadı hiç. Söylemedim ben de, kızar belki... Ev sahibinin evinde telefon var ama gitmedim. Sanımsağı gelin etmişler, kırk yıl kokusu çıkmamış misali özdeşletirmiş kendini. Gurur da var, halime kimse anlamasın, kocamın bir gece eve gelmediği bilinmesin.

Yalnızlıkla iyice bunalımdı. Merak da ettiğimden, bugün ona dedim ki,

"Bir gün beni çalıştığın yere götürsene..."

"Seni böyle teyzem gibi nereye götürerim?" dedi.

Evlenmeden önceydi.

"Böyle olmaz, sana pardösü lazım, pardösü alalım," dediler.

Çarşıya çıkarmak için izin aldılar babamdan. Benim fikrimi soran yok. "Gel," derler gelirim, "git," derler giderim... Kaynaman gelmedi, bunun kardeşleriyle çıktık biz, beş kişilik pardösü almaya gidiyoruz. Osmanbey'e, Şişli'ye gittik. Yani öyle söylediler, oraları bilmem. Mağaza mağaza dolaştırdık, ipek eşarp aldılar, pardösüyü poşete koydurtmadılar, giydirdiler hemen.

"Böyle gezinirken, baktım ikimizden başka kimse kalmamış. "Nerelerde?" dedim.

"Dondurma almaya gittiler," dedi.

İnadım.

Çok da umursamadım yokluğlarını, canıma minnet. Yan yana nişanlımla yürüyebileceğim ilk kez.

"Nüfus cüzdanın yanında mı?" diye sordu. "Yok," dedim bir sürü kızdı bana. İnsan hüviyetini yanında taşımazmıymış, falan ilan...

Hiç lazım olmadı ki...

"Niye soruyorsun?" dedim, seslenmedim.

"Gel ev sahibine gidelim," dedi.

Adam marangozmuş, mobilya sipariş edecekti. Çok sevindim. Yıllardır hiçbir harızlık yok evliliğedir; böyle, eşarptı pardösüydü geçiyor zaman. Sağasola bakınarak bir kapıdan geçirdi beni, küçükük, dükkandan bozma bir yer geldi, buradotuyorum.

Beni bir başıma koyup gitti, ev sahibine bakmaya gitmişirdi bekledim.

Bir poşetle döndü bu. Kola, meyve, çerez gibi şeyler almış. Kola doldurdu bardaklara. Sonra sandalye çekip geldi oturdu karşına.

Ayaklarını yenden kesik...

Başında kavakyaelleri...

Çekindimden, soramıyorum da bir türlü, ev sahibin nerde kaldı diye. Bir müzik parçası çıktı radyoda, "bu bizim şarkımız" dedim, içtimden. Burnuma bir keskin içki kokusu geldi sonra...

Bardagını kokladım, gözlerinin içine bakarak. Anladığımı anladı üstelik. "Hani sen..." diye söze başlayacaktım, sustum. Anlayışlı tüm sevgililer gibi gülümsemekle yetindim sadece.

Bitişik duvardan marangoz makinelerinin sesi geliyor, ben, ev sahibi de nereden kaldı diye soracakken, "seni kaçırđım" demez mi! Hoppala! Nerden çıktı bu şimdi?

Eşarımı bağından kurtardı. Uzun saçlarını düşürdü omuzlarına, dudağımdan da öptü.

Bütün güzel hislerim silindi gitti.

Ben şimdi babama ne derim, nasıl bakamın yüzüne?

Elinden kurtuldum.

Babamla hiçbir şekilde kötü olmak istemediğimi söyledim, evime geri götürmesini istedim, itiraz etmedi.

Böyle getirdi. İpek eşarbm buruşmuş, "büyle olmaz" dedi, ütletirdi. Kendi öyle yavaş, öyle ağır hareket ediyor ki...

Ona ne olur; gecikirsem, babam, beni gebertir.

Eşarbm bağladım. Aynadan gördüm, dudakların morarmış, babam anlamaz inşallah. Pardösüyü çabucak giyindim.

Çok şükür oh! Kurtuldu, çıktık dışarı.

Ama şimdi istiyorum ki, yolda otobüste, bana sanlısın, elimi tutsun, tıpkı filmlerdeki gibi...

Artmanın açık kapısından, merdivenleri koşarak çıktım, kapıyı babam açtı. Kızdığı zaman yüzü ne hal alır bilirim.Aa, nişanlımın ailesi de buradalar, beni görür görmez niye öyle karadılar, anlam veremedim...

Nişanlımı kovdu babam.

Beni içeriye öyle bir alışı vardı ki...

Sopayla, artık nereme gelsem...

Hiçbir şey sormadan. Vurdu vurdu vurdu...

Üvey annem, epey sonra aldı beni elinden.

Bir kaçma masalıydı işte başıma sanlan, benden habersiz...

Kaynamam ertesi sabah, utanmadan kızını göndermiş; akıllı olmayabilirim ama gururluyum, bluzumun kollarını dirseklerime kadar çektim.

Kimsemin bakişlan altında ezilmek istemedim. Zoru seçtim. Babam konuşmuyordu benimle; "Evlenceğim baba," dedim.

Rengi küle dönmüş bir şeyi gelinlik diye getirtiler, birtেকে savurdum o tuhafelişeye, toplayıp götürdüler.

Sokaktan çevrilen iki adamın sahtiliğinde nikâh kıydı Avclar Belediyesi'nde.

Patiskandan birkaç çaput, nakış, dantellaların vardı işlediğim, uyuy anımla, olan yakadık, ütiledik.

Komşular, baldonda serili görünce olan, anlamışlarınışanlı kızın gelin olma vaktini geldiğini...

Onlara ne anlatıldı, bilemem.

İçlerinden biri hediye getirmiş, küçükük bir tencere, ucuz.

Hayallerim kadar küçük, hayallerim kadar ucuz...

Dün aşkam el öpmeye götürdü beni. Üvey annem beni gördüğünce çok sevindiğini söyleyip deponun kapısını ardına kadar açtı.

"Al," dedi, "ne istiyorsan, neye ihtiyacın varsa al," dedi.

Yeni perdeler, salonu açmış...

Üç ay oturduYeniköy'de. Kocam başka şehirde iş buldu. Biletleri firma karşılayacak, eşyali lojman da verecekler.Ü küçük bir valizle Taksim'e geldik. Bekieme salonuna geçtik, daha vakit var. Pardösümü çikarpıttım. Karşılıklı gelecek şekilde kocamla, oturduk bekiyoruz.

Bizim gibi bekleşenlere göz gezdiriyor. Saçları pernalı, boyalı hanımlar,kibar ve şık beyler... Benim de ellerim manikürlü, kendim yaptım; çizmelemler hoş. Akımla "seni teyzem gibi nereyegötürüyor" sözleri geldi. Söktüm eşarbmın bağını, çözdüm saçlarımla. Bir şey demedi.

Şiir Değerlendirmeleri - Adnan Özer

Mahmut Celaloğlu

TELEFON

Sabaha kadar kan verdim bir çöp kutusuna
Özdemir Asaf, şiir yazma dediydi
Ama
Bir arayan olmayınca beni, sormayınca halimi
Dönüp dolaşıp kızıyorum telefona

Sabaha kadar iç verdim dışarıya
Cemal Süreya, kahvaltının mutlulukla bir ilgisi olmalı
dediydi
Ama
Bir arayan olmayınca beni, sormayınca derdimi
Koşuyorum, yetişemiyorum telefona

Sabaha kadar an verdim zamana
Celal Sılay, gece ormanda bir şey değişmez dediydi
Ama
Bir hatırlayan olmayınca beni, sormayınca derdimi
Biliyorum, geç kalmışım telefona

Ferdi Uçar / İzmir

Ferdi kardeşimizde bariz bir ilerleme gördüm. Bu iş olacak gibi Ferdi; bu yalın söyleyişini bozmadan tasarımı güçlendirdi; daha sabırlı, derin tasavvurla... İmgelem olarak gördüğün şeyleri biraz daha soyutla, felsefi, psikolojik fenomen tarafına götür.

Cemal Bostancıoğlu / Ankara

Ülkemizde eskiden daha genç yaşlarda yetenek ifadesini, akacak mecrasını bulmaya çalışırdı. Çocukluk müdür uzun süren şimdi? Psikolojik olarak değil, sosyal olarak uzun sürüyor. Bu çocukluk değil, sosyal ergenlik aslında, böyle bir genel eğitim var, tüketime yönelik. Her türlü piyasa buna göre hazırlığını yapıyor. Türkiye oldu bir sosyal ergenler toplumu. Kültürsüzleşmenin bir başka biçimi. Belli bir yeteneğiniz olduğu seziliyor, o yüzden söylüyor. Her çevre vasatı aşmama konusunda bizi uyarıyor. Vasatı aşmadan kendimizi saygı duymamalıyız. Markalaşan vasata dikkat. Arkadaşınız, sevgiliniz vs. anlamıyorum diyecek; bu şımarıklık, Türk insanının zihnine hakaret, anlamak zorundalar. Yüzlerine vurun. Siz de oradan özgürleşeceksiniz ve yetenek mecrasını bulacak.

Cemile Boztemir / İstanbul

El yazısı mektup, bize candan bir hitap gibi geliyor. Ancak, ancak! varl, özenle yazılması gerekir; kişi isminin baş harfini büyük, soyismininkini küçük yazarsa bu olmuyor. Bu özensizlik nerden ileri geliyor, onu da söyleyeyim: Edebiyata ilgi duymak, bizde, çilekeş entelektüel topluluğu lütfen biraz umutlandırmak adına yapılıyor sanki; bakın kitap okuyor, bakın şiir yazıyor!.. Bu da dekadandır, düşüklüktür. Size söylemiyorum, maksadım ulusal hümanizm oluşturma ve onun üzerinden topluma hükmetme gayesini gütmüşlere eleştirir getirmek. Gütmüşlere diyorum, çünkü şimdilerde aşırı profesyonelleşen bazı yazarlar bu programı deldiler. Ve sizin de bildiğiniz gibi hiç de öyle ulusal hümanizm falan gibi bir dertleri var. Yani edebiyatın pedagojik yüklemi olduğunu bilerek saklıyorlar. Toplumsallaşmadan kaçış. "Genç kızlık hatırasıyım" diye biten şiiriniz hoşuma gitmeseydi sizinle bunları paylaşmayacaktım. Herkes her şeyden sorumludur. Hep yazıyorum, hepimiz entelektüel olmalıyız, dinimizde ruhan sınıfı olmadığı gibi, kültür hayatımızda da bize sormadan seçkinleşmiş bir kesim kabul edilemez. Schopenhauer'in bir sözü var; "Edebiyat asgari bir deha gerektirir." Bu da herkeste var.

Mehmet Duruer / Kibris

"Kaçak bir gece sevdalarımı çaldı." İşte asgari dediğim nokta bu. Sevgili Mehmet, bundan daha zayıf bir ifadeyi/söyleyişi kabul etme. Ötesi geride kaldı, dönme bir daha. Burdan oku, burdan yaz, burdan düşün. Yüksel!

Beyhan Pektaş / İstanbul

Uzun ve ayrıntı zengin mektubun için teşekkürler. Bu senin gönül zenginliğin. Ama artık böyle şeyler için vaktini harcamaz. Madem ayrıntıyı seviyorsun Marcel Proust oku. Zor mu okunuyor?! Bu seni yıldırma, eminim. Şiir ve metin karalamalarına dikkat. Özen, sabır; akıl ruhla coşacak, ruh akla yakaracak, böylece "uzaktaki, bilinmeyen dostlar için" anlatacak bir şeylerin olacak. Öyle, 'Ben şimdi bu duyguyu yaşıyorum, hemencecik birine aktarayım' dersiniz, sadece 'Bak ne kadar duygusalım' demiş olursunuz. O da 'Ne yapayım, bu beni dönüştürücü bir şey değil' der çıkar işin içinden.

Herkes duygusaldır, bunu yaşayış biçimi farklıdır. Bu farklılık da edebiyat için bir aralık değildir. (Sözüm tüm kanat alıştırana.)

Ürün Gönderenler

Dilek İmük / Tekirdağ, Çiğdem Şentürk,

Çetin Kalafat, Ferhat Ekinci, Firuze Alpagot,

Tuna Başar / İzmir, Kürşat Çetin, Koray Sarıdoğan

/ Çanak kale Yağız Akay / Eskişehir, Resul Özmen

Barışın Başkenti Yenice

Benim adım barış / Binlerce yıllık savaşlardan / Oğul-
suz kalmış anaların gözyaşlarından / Atom bomba-
larının küle çevirdiği bombaların küle çevirdiği ço-
cuklardan geliyorum, (Özkan Mert)"

Mersin'in Yenice beldesinde iki yıldır "Barış ve Kültür Festivali" düzenleniyor. Yenice'nin tarihsel önemi büyük. Bu belde ülkemizin geleceği çizildi. 30 Ocak 1943 Winston Churchill- İsmet İnönü görüşmesi Yenice istasyo-
nunda gerçekleşmişti. Burada ülkemizin 2. Dünya Savaşı-
na girmesi, İsmet İnönü'nün tutarlı ve akılcı politikası sa-
yesinde engellenmişti. Ülkemiz açısından barışın başkenti
demek yanlış olmayacak. Bu şirin belde iki yıldır Bele-
diye Başkanı Veli Serin'in çabalarıyla Barış ve Kültür Fe-
stivali düzenleniyor. Ülkemizin yazar, sanatçı, düşün
adamları buraya davet edilip barış konusu işleniyor.

Belediye Başkanı Veli Serin, "İnönü-Churchill görüşme-
si beldemiz istasyonunda ve Beyaz Vagonda gerçekleş-
miştir. Bundan da güç alarak, dünya barışına katkısı ol-
sun diye barış ve kültür festivali düzenliyoruz. Kültürsüz,
popüler kültürle donanmış bir toplumda, ne savaşa
vahşeti ne de barışın önemi kavranabilir. Barış ve kültü-
re katkısı olsun diye beldemizde bu festivali geleneksel-
leştiriyoruz," diyor.

Bu yıl, Eylül ayının ilk haftasında gerçekleştirilen festi-
vale Fazilet Çulha, Hüseyin Kıvanç, Ahmet Tolu, Muzaffer
İzgu, Oral Çalışlar, Dursun Özden, Savaş Önlü, Menderes
Samancılar ve Eşber Yağmurdereli katıldı. Barış Anıtının
açılışı Menderes Samancılar ve Eşber Yağmurdereli tar-
fından yapıldı. Dünyada kalıcı bir barış dilenerek barış
güvercinleri uçuruldu.

Festivale katılan sanatçılar, barış için konuştular. Kalı-
cı bir dünya barışının önemini vurguladılar. Eşber Yağ-
murdereli, "Barış mücadeleye kazanılır. Barış demokrasi
ve özgürlüktür. Egemenler, savaş ve suçtan başka bir
şey üretmiyor. Acı kısa sürse de etkisi uzun yıllar sürü-
yor. Dünyada savaşlar, kıyımlar olanca hızıyla sürerken,
Afrika'daki açlığı gömezden geliyorlar. Çocuklara bile
yardım elini uzatmıyorlar. Çünkü, yaşamın gereği şu-
dur,üretici güçlerini geliştirmeyenler, suç üretmek zorun-
dudur. Ben şuna inanıyorum ki, barış sonunda egemen
olacaktır," diye konuştu.

Menderes Samancılar, "Menderes iktidarının birinci
günü doğmuşum. Yeni bir umutla kurtulan hükümetin se-
vinciyle adım konulmuş. Ne yazık ki o iktidarın ülkeyi
ne hale getirdiğini bilmeyenimiz yok. Ülkemiz uzun yıllar

çetti o dönemin acılarını, şimdi bile çekmekte. Yetiştigi-
miz yöre malum. Çukurova çocuğuyuz. Herkes gibi büyü-
düm. Petlas'ta işçi olarak çalışırken iş, emek, barış, öz-
gürlük kavramlarını öğrendim. Sanatımı gerçekleştiren-
ken, ödün vermeden, aldığımız eğitim doğrultusunda ve
de bildiğimiz yolda gidiyoruz. Barışa, kardeşliğe hizmet
eden projelerde görev aldım, almaya da devam edece-
ğim. Barış, sevgi, kardeşliğe ihtiyacımız var. Sonuna ka-
dar savaşa karşıyım. İlginç olan şu ki, çevremizde dostu-
muz olan tek ülke yok. Yanlış politikalar belirlemiştir
bunu. Dikkatli olmak zorundayız," diye konuştu.

Oral Çalışlar, "Kendimi bildim bileli haksızlığa karşı
çıktım. Farklı olanı savundum. Bu yüzden çok eleştiril-
dim. Mağdurun yanında yer aldım. Kadını, eşcinsel bile
savundum. Onları savunmak bir bakıma kendini savun-
maktır. Savaş da haksızlıktır, ona da karşıyım. Barıştan
yanayım," dedikten sonra kendisine yöneltilen soruları
yanıtladı.

Ülke çapında yaptıkları müzikle adlarını duyuran Öz-
lem Özgül ve Suavi ise festivale ayrı bir güzellik kattı-
lar. Türkülerini barış için söylediler. Konserlerle Barış Günü
bir şölene dönüştü. Semahlar, halaylarla yurdumuzun
bir ucundan barış ucuna gökkuşağından köprüler kuruldu.
Barış Günü böyle kutlanır, denildi.

Ülkemizin önde gelen sanatçılarının Yenice'de bir ara-
ya gelmesinin nedeni, kuşkusuz beldenin geçmişteki ta-
rihsel bir buluşması ev sahipliği yapmış olmasıydı. Barış
Günü de en güzel şekilde barışın başkentinde yapılabil-
irdi. Festivale katılan sanatçılar, "Bir çok yere çağrılı-
dık, Yenice'yi seçmemizin nedeni: Belediye Başkanı Veli
Serin'in çağdaş ve demokrat yapısı, insancılığı, güzel
dostluğu ve de beldenin geçmişteki barış görüşmesine
ev sahipliği yapmasıdır," dediler.

17 bin nüfuslu küçük bir belde barış konuşuldu.
Yüreklere barış için çarptı. Barış Günü nasıl kutlanır,
bunu herkese gösterdi. Yüreği barıştan, dostluktan,
sevgiden yana olanların yolu Yenice'de birleşti. Büyük
kentlerin yapamadığını küçük bir belde gerçekleştiren-
mişti. Yenice'ye, Yenice halkına, beldeyi yönetenlere
de bu yakıştırdı.

"Ne zaman hürliğin barışın sevginin aşkına / Bir ciğ-
ra atmışsak denize / Sabaha kadar yandı durdu. (Cemal
Süleyra)"

Aslan Özdemir Ağabey,

12 Eylül sınırlarını eleştiren yazma dergide yervirdiğinizi teşekkür ederim. Dergiyi her ay çıktığında ilk günü alıyorum. Bu işin için dünyada olmuyorsa değer birkaç dergiden biri olduğunu için, tüm okurlar olarak dergimizle sahip çıkarak durumundayız. Bir gün KAKAÇ, ertesi gün yenilbarman okuyorsun, sonra bir ay bekle, yeni sayılan çıksın. Amayine deliyi ki varsınızdıyorm tabii. Düzen medyasının baskısı ne olursa olsun yazıduyduyasından eksik olmayın. Önümüzdekisayılarda görüşmek üzere, sağlıklı kalın...

Emin Bölübl - SAKARYA

Merhaba,

Ben Kristin Reçber. Derginizi son birkaç aydır okumaya başladım. Okurların yazılmasını gönderdiğini ve sizin tarafınızdan değerlendirildiğini gördüm. Kendi başına yazı yazmaya çalışan bir kişi olarak "bir bilen" dansına baktığımda birkaçıyı yollamak istedim size. İlginizi çekmesi umuduydu... Yayın hayatınızda başlasın.

KAPI

Geldim İstet Çalıyorum kapını. Sorun değil, açmasan da olur. Yalnız utunma, sesleniyorum hâlâ sana. Her şeyi danda koyup kaçmasan da olur. Ben giderim bilirsin, yerime geliri yenisi. O da olmaz başka birisi. Unutmak kolay, unutsun da sen de unutulursun. Gün gelir mutlak olursun. Kaptırdıktan sonra olmadığında aşsan ne olur?

Kristin Reçber

Merhaba,

Ben Demet Acur. 19 Ağustos 1983 Kayseri doğumuyum. Senelerdir yayınıızı takip ediyorum ve sizleri tebrik ediyorum, değerli yayınlarınız ve nitelikli yazılarınız için. Ben kitap tutkununu biriyim. Evimde kütüphane var. Her konudan ve her düşünceden kitaplar okuyorum. Sadece ilgi duyduğum değil, tarzımın haricinde kitaplarda okuyorum öğrenmek ve fikir edinmek için.

Üç senedir kendimde bir şeyler yazmaya çalışıyorum ve yazı yazmak hayatımın anı. Henüz yolun çok başındayım ve eksiklerimin olduğunu biliyorum; ama şunu da biliyorum, ne olursa olsun yazmaktan vazgeçmeyeceğim. Hayata dair her şey var" adlı yazımı silmiş bir dilete yazmaya çalıştım; çünkü birtakımların gerçeklerin bu şekilde kanıtlanmadığını düşündüm. Sizler profesyonelsiniz ve bu yolda çok yol katetmişlerdiniz. Ben ise yolun çok başındayım. Sizlerin öneri ve tavsiyelerinizi sabırsızlıkla bekleyeceğim. Hatalarımı düzeltmeyi ve düşüncelerimi, duygularımı daha doğru bir şekilde dile getirmeyi çok istiyorum. Yazmak farklı bir eylem bence. Kalemim, yüreğim ve kâğıdım bütünseldir, bulduğum ortamı algılayamıyorum. Sanki zamanın diğer tarafları geçiyor. Kendimde yüzleşiyordum, kendimden sakladıklarımla ve itirafa çekindiklerim bir arada çıkıyor. Bir anlamda içselimginin sesini yakalıyorum.

Demet Acur

Merhaba Aslan abi,

Nasılınız? İstersen biraz kendimden söz edeyim. Başlıca'da oturuyorum, kebapçı ustası olarak Sefaköy'de bir kebapçıya çalışıyorum. Edebiyatla ilgileniyorum. Dergilerde yayınlanmış üçü-

küm var. Adana'da yayınlanan "İmgelem" dergisinin İstanbul dağıtımıcısıyım. L-Manyak'tı, Kaçak Yayın'ı yaklaşık üç yıldır okuyorum. Bazen de, sizlerden aynılan meslektaşlarımızın aynı bir dergi olarak kurduğu Penguin'i okuyorum. Şimdi kaptırdığım arşivinde karşımda duruyor. Dilleri olmasa, selam söyleyebilecekler.

İki hafta önce ziyarette gelmiştim. Üç tane İmgelem dergisi ve bir çalışmamı getirmiştim. Fakatsız yaktınız. İkinci katta iki arkadaş vardı bilgisiyar başında, onlara bıraktım. Sonra galiba dergiler ve çalışmamı kayboldu. Ben bu defa mektupla gönderiyordum, unanım beğenirsiniz. Sürekli okuduğum bir dergide çalışmamın yayınlanması gurur verici olur. Her şeyi esprili bakış açısıyla ürettiginiz natsatıl çalışmaları için sizleri yürekle tutuyorum. İyi ki varsınız. Kolaylıksın hocam. İyi çalışmalar.

Yılmaz Güner

NE KADAR ZOR...

Ne kadar zor kendini anlatmak... Ne kadar uğraşılıyor hayatımı boyunca bunu becerebilemek için... Ama çoğu kez sonuç yok... Olmayacak şey bir insanın bir insanı anlaması demis ya şair... Tam da bu çerçevede de sürediyordur hayatımla... Bilmem, belki bana öyle geliyor... "Hayatın bize öğrettiği" derdiokulda hocam... Her kümebaşına bir anlam taşıyordu o zamanlar... Dinlemek erdemdi, konuşmaktan çok... Ya da yine bana öyle geliyordu... Belki yanımda ve yakınımdaki herkese de... Yanılmaya başladığımda sandığımda, aslında ne kadar haklı olduğumuza bilmiyorduk... Anlaşılamıyorduk belki amageleniletilmek daha zordu... Kendimizi anlatamıyorduk ama aslında sorunumuz bizde olmadıydı da anlayamıyorduk... Sonra zaman geçtikçe anladık ki sorun bizde değil genel de... Bu yüzden belki azınlık gibi hissetmemiz kendimizi... Üç noktali cümleler kurmamız bu yüzden... Zaman değişti-meyebilmeyiz her şey... Her değişime birgelemedeğildi ancak... Anlayabilmek ne kadarkolaysa bazılarında, bi o kadar zordu bazılarındaz... Kullanılmıyordumdu kitle?... Bu muydur sorun... Yoksa zaten çoktan tesne miydi buna?... Her şey bir plan çerçevesinde mi süreliyordu?... "Big brother is watching you" muydum yanlı?

Ne kadar zordu kendini anlatamamak... Ne kadar kolaydı kılıftan hazırlamak... Zıvanayı iyi kullanarak minarelere kılıfın uyduruyordunuz birileri... Birileriye çalımını minarelerin ertesi-sabah ezanla uyanamayınca farkına varıyordu... Ezan diğil dinlediklerini artık başka bir şey olduğuna fark etmeye başladığımda kitle, çok geç olacaktı... Sonra bir gün... Kalkamadı hiç kimse kan uykusundan... Uyanış başka bahara kalımsken, bulantı başladı... Bulantıya da herkes hissetmedik bünyesinde... Genelini bünyesi çok çabuk algımsı uykuya zira... Uyundu uyundu... Yıllar geçti...

Küçük Kara Balık ve Küçük Prens öldü, başımız sağolsun...

Baktım ki birgün bir cenaze alayı, fon da funeral in the rain çalıyor, tabutun ön tarafında ilk omuzu veren Behrengi, arkasında Exupery ve diğer umut edenler... Koştum arkamdan... Nedir?... Dediler küçüklerden Kara Balık ve Prens öldüler... Fark etmedim gözümde dendiğeni ki damlaya, yağmur daha fazla damla düşürüyordu gökten... Ağladım... Yalnızlık ömür boyu olmamalı, umutsuzluk Nietzsche'yi haklı kıracaktı yoksa... Koştuk birlikte birkaç kişi, önde en yaşlılarımız; her nasılsa bizden hızlı koşuyorlardı... Anlamaya çalışmamalı dedim içimden, takibe devam... Her şeyin anlaşılacağı günlerdedi... Zor bir tercihi yapılan... Ama birileri yanmalıydı,

Temmuz sıcakı yetmezmiş gibi otellerde... Bunca zor olmamalı kendini anlatmak... Birbirimize uzatmak gerek kollanmızı... Hiç değilse aynı yöne doğru giderler, destek olmalı birbirine... Bu çöl sıcakları elbet bilter... Bahar saçlı çocuklar testileriyle su getirir hepimize... Yeter ki yürüyüşü sürdürelim... Geçmişte yürüyüş başlatılan unutmam... Herveyin cümlemin başka bir anlam ifade ettiğini hatırlayarak... Üç noktanın arkasındakileri de görmeye çalışarak, yürüyüş devam edelim... Her şeyi yağmen yaşamaya mecbur olduğumuzu unutmadan...

Çağrı Öz

ŞİEH SİTARE, SEMA VE YALNIZ SEYYARE

Dikili sahillerinde turistoyok!
Dikili sahillerinde balıkçılar, Fransız plakalı arabalar, aşklar, kaçamaklar, çapkınlık ve iri cüsseli dalgaları yok!

Dikili sahillerinde denizkabukları, deniz kabukluları, abukluklar ve sabukluklar yok.

Dikili sahillerinde, sen yoksun!
Dikili sahillerinde Denizli saraplanvar!
Ben yann ve ben, büyük bir okyanusun yanağına konmuş, ufak, sıyah bir 'ben' kadar anlamsız sensiz...

İ. Kürşat Çetin-Dikili-Denizli

Merhabalar,

Derginin ekim sayısı için bir öykü göndermiştim. Dergiyi alıp içine baktığımda küçük bir köşede ürün gönderilerin listesinde en başta olduğumu gördüm ama işin mantığını çözemedim. Dergiyi birkaç kez daha karıştırdım ve öyküyü rastlayamadım. Orada benden başka birçokisim daha vardı, buna göre eğer yayınlamış olsaydı onlarla aynı yerde isimim yer almazdı tabii, ama yıllardır takip ettiğim edebiyat dergilerinde gördüğüm kadanyla amatöryazarlar tarafından gönderilen ürünler ya yayınlanıy ya da neden yayınlanmadığına dair ufak da olsa bir açıklama yeri verilir. Açık böyle anlamsız bir köşede isimimin yer alması beni rahatsız etmekle beraber işin mantığını da çözemedim? Beğenip yayınladığımda öykü de yok gördüğüm kadanyla... O zaman insanlar size sadece o küçük köşede isimlerinin yer alması için mi ürün gönderiyorlar?

İlginizi teşekkürler.

Erel Mez

GURURSUZ GECE

Kokusu gider mi üzerimden
Birazından geçerse, nefretimden?

Gider mi bu gurursuz sevgisinden
Tenimdeki izleri?

Terkedem mi beynimi kemirengenceğeni
Doğmayan güneş sancıları?

Gider mi?
Kendi kendine...
İz bırakmadan...
Yara açmadan...
Unutmaya hazır!

Beynim bir med cezir engel olamadığım
Her insan gibi kendimde,
Sadece kendimde kalmayı özleyorum
Uzun zamandır.
Sevdam iki bölüm,
Kokusu gider mi üzerimden
Biraz zaman geçse nefretimin...

Bütün okları kendime sulasam,
Bütün sözlerim bumerangolsa...
Benim yaksam...
Kuz gönüllümü bıraksam öldüyüde
Gider mi gurursu sevimlinin
Tenimdeki izleri?

Geçer mi mide bulantısı
Baş ağrısı sancılardaki gece...
Ben kendimi alıp gitsen buralardan
Güneşi olduğuyere bağlasam
Gece hiç gelmese
Kemirgen gecenin sancılar bitir mi
Gider mi
Kendi kendine... iz bırakmadan...

Nilgün Çelik

Merhaba Kaçak Yayın,
Sürgünlüğümü size katılmaya geldim...
Selamlar...

Resul Özmen

MOHÜR

-4-

İstersen bir kez daha bak yüzüme
Bir hırsız evden kovarken sen
kim kalıyor geride
bakmadığından kalmayan kim

yine sarsılan bir akşamı bitiriyoruz
kar yağacak gibi oluyor
bu kapkara deniz
bu çatı katı
senden çalınmış gibi gördüğün ben
bu oyuncak adam - Midas.
aldanan ben miyim

sussan konuşacak kimse yok

böyle zamanlarda çıkmak istiyorum yola
uzağa
daha da uzağa
gelmek isteyeceğin bir coğrafyam yok

-11-

bekliyorum gelebilecek bir treni
yaslandığım anılar su içinde
hiçbirhalimi göstermiyor
bu zoruma gidenayna
bu sürüp giden sı
takipli kalıyorum hırsız gibi sokakta

senin çemberinde döndürdüğün dünya
bir alışveriş imlâsı

ben vaze geçtim bunlardan

ateşi yıkadım
aktım bir çinko dereye
süzülüşpışacak diplerine
öyle değilim bir yağmurdoldum
İstersen bir kez daha bak yüzüme

Resul Özmen

İstanbul'un kurtuluşu: Caresiz haykırış

Bizanssurları fethedilmiş, sarapçılar tarafından
Silivri kapidan girmiş dusman İstanbul'a
Kırık sarap siseleri, iceride bir koltuk,
ne acılır ne kapanır
1500yünlü yorgunlugucokmus kitabelere
Ve yavru kediler
Hepsineİsim takmış sarapçılar
Birinın adı Osman
Osman bey!

Duygular eskimez
Geldim kutlamaya
Hersey karışık, surlar,kediler
Topkapı sarayından calınan el yazması
Kuran'ınşafaları
Geldim kurtarmaya
Sur kapılarıtutulmuş
Birinde yaşlı bir teyze var
Taburedde oturmuş, bası ortulu catik kasli
Ağzında bir duduk
Gec, dur, gec
Bizansın kapıları ona emanet
Göz goze geliyoruz, o da farkındadurumun
garipliğinin
Otturuyor dudugunu "devam et"

Galata kulesinde gobekli bir adam
Tesekkür etmez, gulumsemez
Tabakta eskimisezeler,uysurma bulamacılar
Cenezvitesekkür edemeyen adamınellinde
Para sayaradam gunes batimini farketmez

Yerebatan, somurtur
Medusa'nın asik surati ve herseytetaslak
burada
Sultanaahmet Camilinde ayaklar var, ve yogun
bir koku...
Etrafa eski kostumler icindeserbetadi
altında renkli su dagıtırbiyikli adamlar
Oyletehditkar,öyle kimyasal...

7 tepe İstanbul sarılmış İcten
İcerideki dusman harac kesereshirden
Sevgilisinin satan bir adam, kıcarki ve nankor
Bir meyhanede masadazorla oynatılır
İstanbul'urakları tokusuken
2 kurcu tikistirirken sutyenlinin icine martılar
kacarbaksa yerlere
İcelim...

Killse canlarıcalınmış, calmiyor artık
Dolapdere'de
Ermeni kok, Yahudi yok
Kurt kusmuş Türk yorgun, yoksul
Evilyikk...

Oysa deprem yokedemez yasli Ayasofya'yi
Bir sesle dunyam sarsilir "burasitekrarcami
olmalı"
Anlaşılmayan tarih, kutur, minari ve hayat
Mimar Sinan ağlar, ağlarve ağlar
Nazım ağır, mehmek akıfaglar

Kocbağlanmışbir elektrik dıgine beklersun
kapılarının yanında
Yuvarlaklarcier - kaderine yenik,öyle caresiz
Bilir kacınılmaz kaderini

Tipki ipini tutan adam gibi
Koc dertli, adam dertli
İstanbul ortak olur dertlerine
Dertler buyurbuyur hapseder İstanbul'ulcine

Kurtarmaya geldim seni...

Çirkin Prens

**UMUT YIKTI GÜNLERİNİ,
IŞIK YAPIYOR HAYALLERİNİ**

Ellerinin kelepelelendiği demirler ; ne kadarda
soğuklar ki mi? Ne kadarda üşütyorlar değdik-
leri yerleri. Ne kadar da itici duyuyor iç bulandı-
nyordemirlerinarkası...onunda arkası... izbenin
olduğu karalık ve karalıktla olduğu izben.

Umut yıktı tüm günlerini gelecekti diyen ses.
Bembeyaz bir söz söyleyen meleğin sesi. Ayrı
edici ne var ki ikisinde diyen Üç üncü sesi... Ne
var ki bunlarda böyle ayınyorsun hepsini. Birini
içsel seşyapıyor diğerini bir kulağından sokup
diğerinden duymayacağı kadar hızla atıyor-
sun ve öbürkü üçüncü sesi nereye koyacağına
kara veremiyorsun. Sonra soruyorsun ne olacak
bu halim böyle...

Nereye gider bu yol? Nereye çıkar bu deniz
diye. Saniyeler geçiyor, saatler geçiyor, denizler
duruluyorsıklar kapanyor, umut yığıyorgünle-
ri, ışıık yapıyorhayallerini, uzun bir sessizlik bi-
le geçiyor gidiyor hayatından, önsözünü bile
söylemişsin hayatın, baş üstüne bastın işte
tam o noktadasın. Bir kördüğümdesin, açılma-
yacak kadar karmaşık, ellerinin kelepeği hali
kadar itici, izben kadasoğuküçin kadar sıcak...

Aışılmadık şeylerin cevabını anyorsun koyu
sohbettele ya da gecenin bir yarısında. Bir
ateşyada her neysecevabının içindeki binlerce
nöröndan birinde o olduğunu fışıldyorkulağna o
da ne zaman oluyorbilibioryormusun?

"O" zaman; sesin kendini içindeki çağlayan-
lardan atlanmış gibi hissettiğin bir yerlere yeni-
den başlamak İsteyip içindeki özgürlük çığlık-
larını attığın anlarda oluyor. Bi halin hangi anın-
dın eslenipin hangi hayatından sana dönüp
gelmiş ve canın İster ki yırtıpatıp elinin altında-
ki kâğıdı temize yeni yollar çizmeyi. Hayatını
tekrardanyaşamayı. Bu izbeden çıkıp yaşamayı,
özgür olmayı. O şimdî olmaz sen bu izbedey-
ken olmaz!

Ne yapacaksın şimdî? Nereye gideceksin ki
kelepeçliyen ellerin, ışıınıbılsan bile dört du-
varın arasında özgürlüğün yokken nasıl kavaşa-
caksın o poyrazı bol, insanı az, dengesi olma-
yan, sadece cümleni hissedebileceğin kör nok-
tadayı, ulaşılması zor, cazibesi bol özgürlüğe,
neye arayacak çabalann, ne olacak bundan
böyle arka planın?

Sen tutuyorken güneşi ellerinde tabii ki üşü-
yeceksin, meşimlerden yaz bile olsa buz tuta-
caksın gormesin de, inansan da inanmasan da
yok edecek, sen erirkenaynı zamanda donaca-
sın, gerçeklerini öğütmemeycek, sonuçlanakata-
lanacak,düşündüğünde, herseferinde başka bir
bilmeceye tank olacaksın. Farklı zamanlarına
tanık olacaksın çağlann. İçinde tutuklu kalıp,
kelepeçlerinde paslanacaksın. Sen bunları ma-
sum bir duyguyla karşılayıp, hoş görüp, doğal
bulacak, tutamayacaksın pencereden kuşları.
Gecenin karalığı gibi silecek benliğini.Karalı-
ğın kucağında altın tepsiyle yeni doğan güne
sunulacaksın. Seni yiyenler ya ya onlar etini
tatlı bulacak dillerinde. Sen de sonsuzluğa ka-
racaksın dillerde.

Seray Özbiçer

Kitap Arkası

Ahmet Erhan Şehirde bir yılki at Everest

Yağmur oldum, paranojik oldum / Canım sıkıldı, bir votka içtim / Deniz kıyılarında ağlama noktaları ben seçtim / Hiç değmedi gözlerim yaşlarına

Sabahı polis korkusuyla aydım / Durdum yaslandım bir iş ilânına / Bin kere evlendim ben bu Hayat'la / Bir kere adam gibi boşanamadım

Telif oldum, uzun bir şirde / Baktım hiçbir naneyle yarıyor / Ya ranamıyor gönlüm bu sulara / Deniz eskisi bir göl oldum

Adım ummandan uzak...
belki çöl oldum

Altay Öktem Bu kitaptan kimse sağ çıkamayacak Everest

Bir rastlantı önemsiz olabilir ama rastlantılar arttıkça kuruntu kaçınılmaz olur.

İnsanın içini kemiren o amansız kuruntu... Kendi ölümünü kurgulayan bir öngörüsü gibi öldüysen bu rastlantıdır. Pekî, ölümünü kurgulayan herkes aynı şekilde ölüyorsa ne dedir? Böyle bir kitapdebiyatı mı içerir kehaneti mi?

Göz önünde olanla ol mayanın ustaca örtüşürüldüğü Bu Kitaptan Kimse Sağ Çıkamayacak, arka planında İstanbul'un yer aldığı, yüksek temposuyla okuru sayfaları arasına çeken bir roman.

Kahramanlar arasındaki ilginç bağlarını izini süren haliye okur: Sen de işin içindesin!

Sait Faik Abasıyanık Seçme Hikâyeler YKY

Seçme Hikâyeler'de "sevmeyle başlayan her şey" yer alıyor. Yazarın insan, hayvan ve tabiat sevgisinin en güzel örneklerini taşıyan hikâyeleri çocukların sevgi ufuklarına yelken açıyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ilköğretim öğrencileri için belirlediği 100 Temel Eser'de yer alan Sait Faik Abasıyanık'ın yirmi bir hikâyesini Cem Kızıltug resimledi.

Tül Berrin Karakaş Okuyan-us

Ozan külipten içeri girildiğinde Buz Kraliçe korkulu bir ormanın içinde dans ettiriyordu içeridekileri. Going down, going down nehirde aşağı inenleri.

Ozan gözlüklerini çıkarıp, gözleri bir türlü aklından çıkmayan Buz Kraliçe'nin müzikli sarayının yanına gitti. "Güzel parça," dedi.

Buz Kraliçe her gün binlerce kez duyduğu bu cümlelerin üzerine, sadece baktı Ozan'ın gözlerine. Hayatında gördüğü en büyük, en parlak gözbebekleri-ne. Korkulu orman Şarkısının sonuna küçük gölgeler müziğini ekledi.

"Heb böyle karanlık mı çalarsınız?" dedi Ozan, Şarkı bittiğinde.

"En fazla gözleriniz kadar," dedi Buz Kraliçe. Kulaklığı taktı sonra. Bir daha konuşmadı. Artık Ozan'ı dinlemiyordu. Kulagında müzik, aç önce gördüğü gözlerin peşinden gidiyordu. O gözleri bir isim arıyordu.

"Eyecatcher!" dedi içinden, "En soğuk haliyle böyle..."

Mario Levi Bir Yaz Yağmuruydu Doğan Kitap

Bu kitap, Mario Levi'nin 1984-2004 yılları arasında, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarını bir araya getiriyor. Yazılan yazının kendisi seçti, yazma serüvenini anlatan bir hikâyenin içine koydu. Bir başka deyişle bu yazıları sadece derlemek ve toplamakla kalmadı, otobiyografik bilgiler de içeren bir ara metinle okurun yeniden karşısına çıkardı. Yazdıklarını yorumladı, zaman zaman da eleştirmeyi göze aldı. Bir yazı yolculuğunun fotoğrafları bunlar. Albüm müzik yazılarının

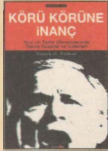
dan azınlık sorunsalına ve kimlik arayışına yönelik sorgulamalara uzanan bir yelpazeyi gözler önüne seriyor.

Vamık D. Volkan Körü Körüne İnanç Okuyan-us

Vamık D. Volkan bu kitapla Bosna Savaşı'ndan İsrail-Filistin çatışmasına, köktendinci terörden 11 Eylül'e ve intihar bombacılarına dek artık hepimizi yakından ilgilendiren sorunları ele alıyor ve liderleri inceliyor.

Atatürk'ten Stalin'e, Mandela'dan Miloseviç'e, Bin Laden'den Bush'a toplumları yönlendiren liderler ve kişilikleri üzerine eşsiz bir inceleme.

Candace Bushnell Edepsiz Sanşın Artemis

Alışveriş ve seksle ilgili olduğu kadar eğlenme ve eğlendirme de ilgili bir roman. Ama fazlası da var!

Tıpkı Jane Austen'in sosyal yergie karşı duyduğu düşünlük kadar güçlü bir komedi sesiyse, Sex and the City'yi tüm dünyaya sevdiren, arkadaşlıklara bakış açımı ve bir çift ayakbağına karşı hissettirmiş ilgi ve bağlılığı sonsuza dek değiştiren

Candace Bushnell, şimdi de son derece dikkatli, oldukça komik ve vahşi dercedede eğlencisiyle davranış komedisiyle karşımızda.

Julia Kristeva Bizans'ta Cinayet YKY

Ansızın ortadan kaybolan Göçler tarihçisi Sebastian Christ-Jones, etrafa dehşet saçan seri katil "Sonsuz", olayları izlemek için malya ve tarikatlar cenneti Santa-Barbara'ya gönderilen L'Evenement de Paris muhabiri Stephanie Delacour, soruşturmayı yöneten karizmatik Başko miser Rıksy ve tarihçi prenses Anna Komnenas...

Julia Kristeva, köklerin ve kökenlerin izinde birçok anılatı katmanlı polisiye, otobiyografik vetarişel-kara mizahla bir araya getirerek, Bizans'tan günümüz Avrupa'sına cehennemin kapılarını aralıyor

Günümüzün en önemli düşünürlerinden biri olan ünlü göstergebilimci ve psikanalizci Julia Kristeva'nın Fransa'da büyük bir ilgiyle karşılanan son romanı Bizans'ta Cinayet, aynı zamanda Türkiye'de yayımlanan ilk Kristeva romanı...

Yaratma süreci

Edebiyatta, mühendislikte ya da bilgi teknolojisi-
sinde – ve hatta aşkta – yaratma süreci hep
aynı yolu izler: Doğanın döngüsünü. Aşağıda
bu sürecin çeşitli aşamalarını listeliyorum.

(a) Tarlayı sürmek: Toprak altüst edilir edilmez,
oksijen daha önce ulaşmadığı yerlere girer. Tarla
yeni bir yüze kavuşur, önceden üstte olan toprak
artık en alttadır ve altta kalmış olan toprak artık
yüze olmuştur. Bu içsel devrim süreci çok önem-
lidir, çünkü tıpkı tarlanın yeni yüzünün güneş ısı-
ğını ilk kez görmesi ve hayran olması gibi, kendi
değerlerimizi yeniden değerlendirmek de hayatı
saf ve masum görmemizi sağlar. Böylece ilhamın
mucizesine hazırlanmış oluruz. İyi bir yaratıcı sü-
rekli olarak kendi değerlerini ters yüz etmeli ve
anladığını sandığı hiçbir şeyle tatmin olmamalıdır.

(b) Tarlayı ekmek: Her eser hayatla olan bağ-
lantımızın bir meyvesidir. Yaratıcı kişi kendini bir
fildişi kuleye hapsedemez; diğer insanlarla ileti-
şim içinde olmalı ve insanlığı paylaşmalıdır. Ge-
lecekte nelerin önemli olacağını önceden bilemez,

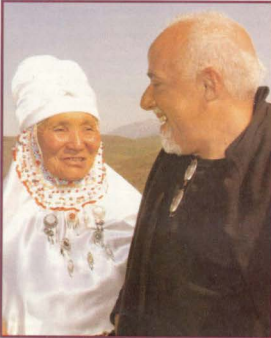
bu yüzden hayatını daha yoğun olarak yaşar,
kendi dilini daha kolay bulabilir. Le Corbusier
şöyle der: “İnsanoğlu sadece kuşları taklit etme-
ye çalıştığı sürece uçma girişimlerinde hiç bir ye-
re varamadı.” Aynı şey sanatçı için de geçerlidir:
Duyguların tercümanı olmasına rağmen, tercüme
ettiği dile karşı tam bir hâkimiyeti yoktur ve eğer
ilhamı taklit ya da kontrol etmeye kalkarsa ama-
cına asla ulaşamaz. Hayatın, bilinçaltının verimli
topraklarını ekmesine izin vermemelidir.

(c) Olgunluk: Yazar daha bir eseri ortaya koy-
ma cesaretine bile sahip değilken, ruhunun derin-
liklerinde, eserin kendi kendini, özgürce yazdığı
zamanlar vardır. Örneğin edebiyatta, kitap yazarı
ve yazar da kitabı etkiler. Carlos Drummond de
Andrade’nin de kaybolmuş şiirleri asla hayata
döndürmeye çalışmamızı çünkü onların gün ışı-
ğını görmeyi zaten hak etmediklerini söylerken
anlattığı şey budur. Olgunluk sürecinde akılların-
dan geçen her şeyi zorla not almaya çalışan, bi-
linçaltında nelerin yazılmakta olduğunu ise gör-
mezden gelen insanlar biliyorum. Sonuçta hafıza-
nın meyveleri olan o notlar, ilhamın meyvelerinin
önünü kaplar. Yaratıcı, tıpkı tarlası üzerinde kısmi
bir kontrole sahip olduğunu, çünkü öte yandan
kuraklık ve sellere tabi olduğunu bilen çiftçi gibi,
gebelik süresine saygı göstermelidir. Eğer nasıl
bekleyeceğini bilirse, tüm koşullara karşı koyabi-
len en güçlü bitki hayata atılacaktır.

(d) Hasat: Bu, yaratıcının, ektiği ve olgunlaşma-
sını sağladığı her şeyi bilinç seviyesine getirdiği
andır. Meyve erken toplanırsa yeşil, geç toplanır-
sa çürük olur. Her sanatçı bu anı bilir; bazı soru-
lar cevaplanmamış, bazı fikirler berraklaşmamış
olsa da, iş ilerledikçe bunlar kendilerini düzene
sokarlar. Sanatçı gündüz ve gece, korkusuzca ve
disiplinli bir biçimde eseri bitene kadar çalışmak
zorunda olduğunu bilir.

Peki kişi hasadın meyveleriyle ne yapar? Bura-
da yine Tabiat Ana’ya dönüyoruz: O herşeyi her-
kesle paylaşır. Eserini kendine saklamayı isteyen
bir sanatçı, içinde bulunduğu zamandan aldıkları
ve atalarından miras aldıkları ve öğrendikle-
riyle yeterli bir şekilde temas etmiyordur. Eğer to-
humu tahlil ambarında bırakırsak çürür; hasat
doğru zamanda olsa bile. Hasat bittiğinde kişinin
ruhunu korku ve utanç duymadan paylaşmasının
zamanıdır.

Bu ne kadar acı verici ya da görkemli olursa ol-
sun, sanatçının misyonudur.

Oktaý Taftalı

ile yeni kitapları ve
Doğu-Batı sorunsalı üzerine...

Kaçak Yayın yazarı, şair ve felsefeci arkadaşımız Oktaý Taftalı ile, en son yayınlanan Hayal Yöre ve Bir Uzun Mektup adlı kitapları vesilesiyle söyleştik. Son zamanlarda değişik çevrelerde de sık sık altı çizilen Doğu – Batı meselesinden, yeni bir yaşam anlayışının imkânlarına ve ahlâkına, Aydınlanma ve ilerleme fikrine uzanan bu söyleşi, aşağıda ilginize sunuyoruz.

Yeniçikan kitaplarınızın veson dönem yazılma- nızınana eksenini Doğu-Batı sorunsalı oluş- turuyor. Bu noktada yoğunlaşmanızı gerekti- ren nedenler nelerdir?

Aslında kasıtlı olarak Doğu-Batı sorunsalı diye bir tercihte bulunmuyorum. Yani yoğun- laştığım noktayı, Doğu - Batı sorunsalı diye tarif etmeyi öngörmüyorum. Ama böyle bir sorunsal sanki benden ve bizlerden çok önce varmış gibi. Üstelik bu sorunsalı Doğu ve Ba- tı diye masanın üstüne koyan, Batı'nın kendi- si olmuş. Yani dünyayı Doğu, Batı, Kuzey, Gü- ney, İleri ülkeler, geri ülkeler, gelişmişler, az gelişmişler, zenciler, beyazlar, yoksullar, zenginler diye ayıran biz değiliz. Bunları Batı yapmış. Fakat bu ayırım bir süre sonra gerçek- liğin kendisine dönmüş. Yani Batı bu ayırı- mı önce kafalarda yapmış sonra uygulamaya koymuş. Böyle bir uygulamayla karşı karşıya- yız. Dünyayı onlar ayırmışlar. Biz bunu kabul- lenelim mi? Hayır, kabullenmeyelim. Biz ken- dimizi dünya vatandaşları olarak algılayalım. En- ternasyonalist olarak algılayalım. Herkesi kar- deşimiz bilelim. Öyle yaklaşalım ama bunu sadece biz yaptığımız zaman, karşı taraftan buna benzer bir yaklaşım görmediğimiz za- man, karşı tarafın enternasyonalizmi ve daya- nışması çok cılız ve önyargılı olduğu zaman, ortamda çirliçliplak, çaresiz ve savunmasız bir duruma düşüyoruz.

O yüzden Doğu-Batı meselesinde enternas- yonalist olmak ahlaki bir görev olsadahi, pratik durum açısından bizim pek bir seçeneği- miz yok. Kendimizi Doğu'ya atılmış olarak hissediyoruz. Onlarbizi istemiyorlar. Biz istem-ediklerini de her fırsatta her vesileyle belir- tiyorlar. Yalnız hükümetleri veya yöneticileri değil, halkları da istemiyor. Diyolar ki, biz si-

zinle kardeş olmayacağız. Bizim kültürümüzü istemiyorlar, davranış biçimimizi istemiyorlar, bizi geri ve aşağı gördüklerini her fırsatta ifa- de ediyorlar, kendi iç politikalarının malzemesi yapıyorlar bizi. Biz ise onlara yalvarıyoruz, aman kardeş olalım, kaynaşalım diye; burada bir adaletsizlik göze çarpmıyor mu, yoksa normal mi bu?

Ama kültürel beslenme söz konusu oldu mu, bu isteksizliklerini bir tarafa koyuyorlar...

Beslenebildikleri yerde, paraya çevirebil- dikleri yerde veya kendilerine yontabildikleri yerde bunu istiyorlar ama, beri yanda onlar istediği zaman biz onlarla boyun kucak olup enternasyonelleşebiliyoruz. Ama onlar iste- mediği zaman birden kucacağımız boş kalıyor, eski Türk filmlerindeki gibi, kollarıyla havayı saran bir insan durumuna düşüyoruz. Bu üzü- cü. Ben bunu taşıyamıyorum artık. Ben biri- siyle kardeş olacaksam bu saatten sonra, artık önce onun kardeşliğini bekliyorum. Onun beni itmesine, onun beni tercih etmemesine rağmen, ben onu tercih edip, ben onunla bo- yun kucak olmak durumunda değilim. Çünkü bu bizi aynı zamanda onların gözünde küçül- tüyor, küçük gösteriyor. Tanzimat'tan beri bu böyle. Biz onlarla kardeş olmak istiyoruz, on- lar bizi aşağılıyor.

Diyelim ki, ideolojik ve sınıfsal konuşlanma açısından, burjuvalarımız, sözde burjuvaları- mız onlarla kardeş olmak istiyorlar. Belki bir nebze olabiliyorlar, ama halklarımız, işçiler-imiz kardeş olmak istedikleri zaman onlardan aynı samimiyeti, aynı yakınlığı göremiyoruz. Neticede, çok somut bir örnekten yola çıkarsak: Avusturya'nın bizi istemesindeki ne- den Avusturya hükümetideğil, Avusturya hal- kının yüzde 75'i bize karşı. Yani halk bizi is-

Aslan Özdemir

Evet, yerli düşünceyi öne çıkarmak gerekiyor. Bunun anlamı şudur: Yerli düşünceyi tarihimizden derleyelim ve bugün için mümkün olan yerli düşünceyi de kendimiz üretelim. Batı'nın aydınlanması gelecek bizi aydınlatacak... Yok öyle bir şey. Orada bitti o proje. Aydınlanma projesi Sovyet Kolektivizmi'nin çöküşüyle bitmiştir.

temiyor. Biz şimdi onları nasıl ikna edeceğiz? Biz o Avusturya halkına, bizim aslında iyi insanlar olduğumuzu, bizim aslında durduk yerde kimseyi incitmeyeceğimizi, hani her toplumdaki gibi serserimiz de vardır, sarhoşumuz da vardır ama sonuçta sevecen, üretken, çok eğlenceli bir halk olduğumuzu onlara nasıl anlatacağız? Buna ille de mecbur muyuz? İnsan olarak bu gezegende varolmamız, yeterince meşruiyet içermiyor mu? Bizim onurumuz yok mu? Rencide olmuş bir onurumuz var. Neticede o zaman madem onlar istemiyor, biz de çizginin bu tarafında durmak zorundayız. Bulduğumuz yerde kendi konumumuzu, kendi hayatımızı yönlendirmek zorundayız.

Batılıları istediği, kabul ettiği türde insanlar da var ülkemizde... Onların kültürü büyüyen, buradaki okullarında yetiştiyseniz, bunları başında geliyor herhalde değil mi?

Tabii. Misyoner okulları diyelim. Osmanlı'dan miras kalan misyoner okullarında, onlar yalnız bizde değil Lübnan'da, Hindistan'da, Cezayir'de, Tunus'ta İngiliz'i, Fransız'ı, Alman'ı hepsinin birtakım misyoner okulları var. Dünyanın her yerinde kendileri için seçkin, elit, devşirme azınlıklar oluşturuyorlar. Ve bu azınlıklar onlar adına, andığımız ülkelerde temsilcilik, fahri konsolosluk, elçilik görevi üstleniyor. Bizim Avrupa'da üç milyondan fazla insanımız var. Bizim insanlarımız da Türkiye'yi tanıtmak, Türk insanını tanıtmak için çabalyor, yüzlerce demek, vs. Komşuların itafiletlerini, Türk yemeklerini tanıtarlar, Türk edebiyatını tanıtmak isteyenler, Türk politikası hakkında tartışan insanlar, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini desteklemek için komşularını ikna etmeye çalışan insanlar var. Üstelik bunlar artık hiç de küçümsemyecek miktarda. Buna rağmen bizim üç milyon insanımızın Avrupa'da başaramadığını onlar sömürge okullarıyla veya misyoner okullarında yetiştirdikleri bizim yerli insanlarımızla başarıp, bizi onlar gibi olmaya ikna etmiş durumdalar. Bu bir rezalettir.

Doğu-Batı ikileminde demek istediğim şu: Bu muammayı oluşturan ben değilim. Doğu Batı ikilemini Batılılar bizim aleyhimize kurgulamışlardır. Biz bunun farkında değildik. Fakat şimdi bunu lehimize çevirmemiz lazım. Onların aşağıladığı, hor gördüğü bir sıfatı, yani Doğulu olmayı bir güce dönüştürebiliriz. "Barok" kavramı gibi, bu mimari tarzı ve Polonyalıları aşağılamak için "barok" demişler, sonra "barok," mimari bir sa-

nat şaheserine dönüşmüş. Batı'da benzer örnekler çoktur.

Herkesin kimlik sorunu diye bir derdi var ya, bugünlerde. Herkes böyle bir kimlikten bahsediyor ya benim kimliğim ne? Senin kimliğin ne? O zaman madem kimlik sorunu bu kadar kutsanmış bir durumda, biz de Doğulu-yuz işte. Doğulu dedikimiz zaman, burada etnik, folklorik, millî bir kimlikten falan söz etmiyorum. Doğulu dedikimiz zaman buradan Çin'e kadar, hepsibizim kardeşimiz. Doğulu'nun bütün mazlumları. Doğulu aynı zamanda coğrafî bir yöre değil, Doğulu aynı zamanda bir ezilmişlik simgesi. Dolayısıyla Şili'deki insanlar da Doğulu'dur. Arjantin'deki insanlar da...

Balkanlar için de geçerli mi? Coğrafik değilse kültürel sınırdan nereden başlıyor Doğulu'nun?

Balkanlar Doğulu'dur. Mesela Avusturya diyoruz. Avusturya-Macaristan'da bir Doğulu imparatorlukuydu. Bu elbette görece bir kavram. Doğulu'nun da doğusu var. Bizi onlar kendi doğularında görüyorlar. Ama biz kendi kimliğimizi elbette kendi yöremizde buluruz, bu herkes için böyle değil mi? Rönesans söze evrenselmiş diye Çinliler kendi kimliklerini İtalya'da mı bulmalılar yani? Saçma nerede başlar, nerede biter?

Evet, böyle bir arayış var. Doğulu dedikimiz zaman mazlumları kast ediyoruz. Doğulu'nun simgesel bir anlamı var. Bunun altını özellikle çiziceğim. Doğulu dedikim zaman bir coğrafyadan söz etmiyorum. Doğulu bir simgedir. Doğulu'nun içine Afrikalı da giriyor, Latin Amerikalı da... Ama şu var: Bu çatışan veya çatıştırılmak istenen durumdaki bir imkân doğuyor. Şöyle: Madem onlar bizi istemiyor, o zaman biz kendi gemimizi kendimiz kurtarmak zorundayız. "Kötü komşu, insanı ev sahibi yaparmış" ki ahlaki olan da budur; doğrusu onurlu olan da budur, biz kendi gemimizi kurtaracaksak kendi değerlerimize bakalacağız, tarihimize, gelenegimize, kültüremize, inançlarımıza, yaşam biçimimize... Bizim bir şansımız var, hiç de küçümsemyecek bir tarihe, geçmişe sahibiz. Yüksek bir edebiyata sahibiz. Devlet kurma, devlet batırma her ne ise öyle bir deneyimimiz var. Ama birlikte yaşama kültürümüz var. Bütün bunlardan süzceğimiz değerlerle bugüne uygun yeni bir hayat anlayışı türetebiliriz. Bizde tüketim manyaklığı yoktur. Biz, bir lokma, bir kırkayla yetinen insanlarız. Bu atasözü bize mütevazî koşullarda mutluluğu yakalamamın imkânlarını da sunuyor. Ba-

Anlaşıldığı kadıyla Doğu-Batı meselesini tartışarak başka bir yaşam anlayışının imkânlarını arıyorsunuz?

tının tüketim histerisine kapılmadan, pazar için kitlesel üretim tezgâhlarının insanlığa dayattığı kötülüklerle bulaşmadan, hem ken-

di gemimizi kurtarma, hem de başka insanlara faydalı olma şansına sahiptir.

Batılırlarımız (Doğu) bırıyacak kurnak düşüncesinde değışle, biz niye bu kadar ısrar ediyoruz, biz niye istiyoruz onları bu kadar?

Çünkü, ahlaki olarak kişilişizleşme birincil meseledir. Onlar ve içimdeki uzantıları tarafından sistematik biçimde yüzüli yıldır değerlerimizi tahrip ediyor. Bu bağlamda öncelikle ahlaki bir problemdir. İkinci olarak iktisadi bir problem. Ekonomiye her zaman hayatın önüne geçirmekten yana değiliz. Çin ki ekonomik koşullarşıyla dağıtır, böyle bölüştürür ama sizin bir kişilişin varsa, siz kan kustum kızılcık şerbeti içtim diyen bir ahlaktan geliyorsanız, her türlü yoksulluğunuz, mazlumluluğunuz rağmen bir başkası gibi olmayı, ona özenmeyi tercih etmeyebilirsiniz. Doğrusubudur. Şimdi biz onlar gibi olmak istiyoruz, adamlar istemiyor. Bir kere burada benim gururum incindi. Ben bunu istemiyorum. Efendim denilmiyor ki ama onları da kendi içlerinde böyle özgürlük oluştururken birbirleriyle aralarında çelişikler varmış, onlar on istememiş, İngilizler Fransızları istememiş, Fransızlar direnmiş tane filan... Onların birbirlerini mukavemet etme imkânlarıyla ve birbirlerini kabullenme imkânlarıyla bizim onlara karşı olan imkânlarımızda büyük bir dengeşizlik var. Onların değerleri, sosyal, politik, iktisadi imkânlarıyla bizimkiler arasında büyük bir dengeşizlik var. Bizimle onların arasındaki çelişik, onların kendi içindeki çelişikler kadar değiliz değil. Bizle onların arasında büyük bir adaletsizlik var. Terazi bizim çok aleyhimizde. Dolayısıyla eşit şartlarda değiliz. Yani çelişik olmaz mı? Olur. Papazlık olmaz mı? Olur. Mutabakat olmaz mı? Olur. Bunlar eşit koşullar içinde, dengeli taraflar arasında bir anlam ifade eder.

Sizi adam yerine koymayanlara karşı bugün içi tersini zorlayacak bir maddi güçünüz yoksa, o zaman burada dengeşiz bir mücadele var. Biz onlara bir şey ispatlamak zorunda da değiliz. Kimse kimseye bir şey ispatlamak zorunda değil. Bu bilinci değıştirmeniz gerekir.

Karamsar baktığınızı düşünüyorum...

Karamsar baktığını doğrudur. Onların bize sunduğu zemine iyimser olmak için bir neden yok. İyimser olmak için, biz kendi iyimserlik zeminimizi, kendimiz oluşturmamız gerekir. Bugüne kadar Tanzimat'tan beri daha iyi, daha güzel bir dünya için model arayışları biz hep Batı'dan transfer ettik. Bunun sağda, solu da Batı'dan geldi. Ama biz bir gün şapka'yı kendi önümüze koyup da, "ya arkadaş, sağa solu güzel de, ben kendim bir şey üretebilir miyim" "Bütün problemler Batı'dan kaynaklanmasına rağmen, çözümü de onlar da. Bazı hiçbir sorunumuzu kendimiz çözemeyiz," demedik, artık demeliyiz.

Yeni hükümet... Başka hükümetler de olsa ne yapacaklardır? Aynışını yapacaklardır. Dişarıdan para transfer et, özelleştir bilmem ne. Hiç mi aklınız başka bir fikir gelmez? Falanca hükümet de filanca hükümet de gelse, o da aynı şeyi yapacak.Kardeşim bağımı da olsun, bir de kendiniz olun, yaratıcı olun.

Ama denilmiyor ki, efendim dünya, insanlık evrensel bir bütün, bütün insanları problem lerini ortak. Herkes dünyanın bir yerinde kerner

skıyorsa bir yerde sıkıyoruz. Niye öyle? Dünyanın bir yerinde de insanlar çok güzel zenginlikleri paylaşıyorlar. Onun niye bize yansıması olmuyor? Denilecek ki: "Efendim, dünyanın zenginliklerini paylaşınlar yine Batı'da başka birileri ama onların da yoksulları var." Hayır onların yoksulları yok. En azından bizim kadar yok. Çünkü bizden toparladıkları, yağmaladıkları zenginlikleri kırıntı olarak kendi toplumlarına aktarabiliyorlar. Bu yüzden kendi toplumlarının alt katmanları da birtakım güvencelere sahip. Zaten öyle bir toplum düzeni de istemiyoruz. Türkiye onların deyimiyle kalkınacak, ilerleyecek. Bu ne demektir? Dişarıya mal satacak, ne bileyim Afrika'yı, Hindistan'ı gücümüzün yettiği birilerini yağmalayacağız, zenginleşeceğiz... Bizim elitlerimiz, egemenlerimiz zenginleştiğçe onlardan arta kalan kırıntılar, toplumun alt katmanlarına yansıyacak, yoksullarımız da zenginleşecekler, yükselecekler. İyi güzel de, talan ettiğimiz ülkelerin insanları ne olacak? Onlar daha da sefilileşecekler. Ben bunu da ahlaki bulmuyorum. Türkiye zenginleşecek. Eğer dünyanın bir coğrafyası zenginleşiyorsa bugün, bu kapitalist medeniyet projesi içinde dünyanın zenginleşen coğrafyası başka insanları yoksulluğu ile zenginleşebilmektedir. Öyleyse ben bu zenginliği reddediyorum. Mesele bu Bu bakış, zenginliği reddetme birilerine karamsar gelecektir. Ama ahlaki mı olsun, helal mi olsun, karamsar mı olsun diye bir ikilem kurarsak, ben helal ve ahlaki olanı tercih ederim. Varsın karamsar olsun. Gecelerivacdanm rahat uyumak istiyorum.

Mihri Belli'nin çizimiyle Oktay Taftalı

Sizce niçin bir ütopya gerekir, mevcut ütopya tasarımları ihtiyaca cevap vermiyor mu?

Bütün bunlar üzerine düşünme, tasarlama, tüm bunlar üzerine kafa yorma, zaten kendiliğinden bir ütopya arayışını doğuruyor. Mevcut ütoppyalar ihtiyaca cevap vermiyor mu? Bir dönem bu ütoppyalar ihtiyaçlara cevap verdi Yani, Cizvit papazlarının 17. yüzyılın sonunda Orta Amerika'da kurduğu kolektivist devlet yüz yıldan fazla yaşadı. Yani Cizvitlerin kolektif Sovyetler'den daha uzun yaşadı. Bir

başka ütopya Sovyet deneyimi, Çin, Arnavutluk deneyimi... Bunları şu naçiz ömrümüzde yaşadık, gördük. Kolektivist denemelerdi bunlar. Bunlar birer ütopya'dır.

Cizvitlere dönersek, onun asgari bir devlet oluşturmışlardı. Şöyle ki: üretimleri, eğitimleri ve paylaşımını vardı. Hayatı mekanizmaları vardı. Ve bunu adamlar zamanında Paraguay'da kurmuşlar, 17. yüzyılın sonunda. Ama şimdi kimse ondan söz etmiyor. Sovyetler yetmiş sene yaşadı. Herkes ondan daha fazla söz ediyor. Oysa Cizvitleriyaklaşık yüz elli senelik bir komün kurdular, İspanyollarsaldırarak, yakıp yıkmaları daha da sürerdi o iş. Bugün benzer arayışlar İsrail kendi içinde yapıyor. Ortakyaşama projeleri var. Yani herkes kendi ütopyasını kuruyor, adını da koyuyor, kavramsallaştırıyor da. Biz hiçbir şey koymuyoruz. Biz hakikatten bu dünyanın en gerisi gibi davranıyoruz. Ben de buna inanmıyorum. Biz dünyaya "vakıf" denen en güçlü müesseselerden birini armağan etmişiz. Vakıflarımız vardı. Hâlbî ki var ama tarihte vakıflarımızın gördüğü işlev, yoksula, yetime, yolcuya, kimsesize sahip çıkmak, barındırma, yedirme, içirme, bilgi verme, eğitime... Tüm bu özellikleri taşıyan müesseselerimiz vardı. Biz bunları niçin geliştirmiyoruz? Batı'nın kooperatiflerinden önce vardı vakıflarımız. Doğal olarak bütün bu düşünceyapısı, ütopyaaygütürüyor insanı. Ama benim tercihim bu ütopyaaya giderken kendi tarihten, kendi geleceğinden, hatta kendi inanç sisteminden bugünün dünyasını reddeden, yani kapitalist dünyayı dededen, daha doğrusu anti kapitalist değerler içeren birtakım unsurları derlemek ve onların üzerinde yeni bir yaşam, varoluş imkânı üretmek, benim derdim bu. Bunun merkezî, genel geçer, evrensel bir formülü olmaması gerekiyor. Formül yerelirdi, çözüm yerelirdi, herkesin kafasına, kültür ve ahlakına göre olması gerekiyor. Standart ve kategorik olamı reddediyorum.

Öngördüğünüz ütopyanın gerçekleşme olasılığı nedir?

Herhangi bir ütopyanın gerçekleşmesi, hadi bir ütopya gerçekleştirelim diye, zaten olmaz. Gerçekleşemeyebilir de. Zaten tarih boyuncaBatılıların öngördüğü ütopyalardan sadece bir kağı gerçekleşmiştir. Ben bugün için aslında bir şey söyleyiyorum. Bugün her şey aslında güllük güllüştanlık Batı mantığı ile yaklaştığımızda her şey yerli yerinde. Ben tufan sonrasında tasarımı üzerinde düşünüyorum. Ütopyanın gerçekleşmesi diye bir derdim yok. Eğer bir felaket olursa Afganistan'daki gibi, Irak'taki gibi bir felakete maruz kalırsak veya bir felaketin çok başka türüsüne, şimdi den bilemeyeceğim bambaşka, kapitalizmin küresel çöküşü olabilir bu, kaos olabilir bu, bilemeyiz. Ama ben en kötü, ama kötünün de kötüsü ihtimallere karşı sigortatakmak niyetindeyim. Öyle bir durumda hayat zaten ütopyaayı dayatacaktır. Şu an Afganistan'da insanlar bir ütopya yaşamaktadırlar. Mevcut imkânların neyse, bir lokma etmek, iki tane tavukla belki on nüfus geçinmektedir. Bu acılara dolu olsa dahi, bir ütopya'dır. Var oluş mücadelesidir.

Tufan sonrasında, bizim engel olmadığımız emperyalist projelerin sonrasında veya başımıza gelecek herhangi bir doğal felaket sonra-

sını dahil, şimdiden öngörüp o zaman nasıl dayanışacağız, mevcudiyetimizi nasıl koruyacağız, bunun imkânları üzerinde duruyoruz. Bu bakımdan 17 Ağustos depremi de çok öğreticidir.

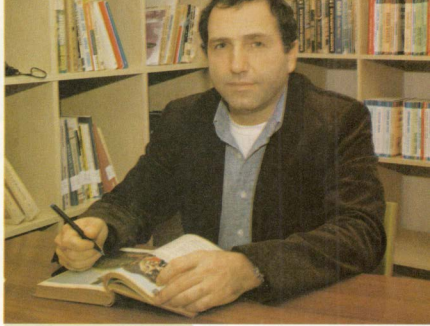
Batı'da böyle bir son mu görüyorsunuz? Aynı Batı Aydınlanması'nın sonunun geldiğini mi söylüyorsunuz?

Evet. Batı'da aslında Aydınlanma'nın bittiğini Batılıların kendileri de söylüyorlar. Örneğin Orta Avrupa'da yaşayan, benim de kitaplarımda çok alıntılar yaptığım Peter Sloterdijk... Bunu uzun uzun yazıyor adam. Aydınlanma sözcüğünü de fazla telaffuz etmeden ama, Aydınlanma'nın bütün verilerinin artık güdümünü doldurduğunu ifade ediyor. Benim derdim şu: Bizde hâlâ sanki öyle bir şey varmış gibi, sanki bir gün aydınlanacağız, sahip olmadığımız bir medeniyet projesine ulaşacağız gibi böyle bir yalanı tasvir etmeye çalışıyorlar. Biz medeniyiz. Herkes buna inansın. **Yerli düşünce, dayatılan Batı Aydınlanması'nın gölgesinde, altında kalmasını mı diyor-sunuz?**

Evet, yerli düşünceyi öne çıkartmak gerekiyor. Bunun anlamı şudur: Yerli düşünceyi tarihimizden derleyelim ve bugün için mümkün olan yerli düşünceyi de kendimiz üretelim. Batı'nın Aydınlanması gelecekte, bizi aydınlatacak... Yok öyle bir şey. Orada bitti o proje. Aydınlanma projesi Sovyet Kolektivizmi'nin çöküşüyle bitti. Marksizm, Aydınlanma projesinin zirvesidir. Bu zirve dağılmıştır. Aydınlanma projesinin başlangıcı ise çöklüğünün sandığı gibi Fransız Devrimi değildir. Aydınlanma devrimi bizim gazete yazarlarımızın aktardığı gibi Fransız Devrimi'nin kronolojik bilgisiyle ifade edilemez. Aydınlanma, İngiliz burjuva devrimine ilk önce İngiltere'de başladı. İngiliz filozof John Locke Aydınlanmanın babasıdır. Yine İngiliz filozof Bertrand Russel Felsefe Tarihi kitabında John Locke için Aydınlanmanın havarisi diyimini kullanmıştır. Yani Fransızların daha sağ kulakları üzerinde uyuduğu dönemlerde aydınlanma projesini İngiliz filozof John Locke geliştirmiştir.

Daha sonra İngiliz burjuva devriminin erte-sinde Aydınlanma düşüncesi kıta Avrupası'na taşınmıştır. Fransız Devrimi'nin daha görkemli, daha yüksek siyasi tartışmalara ve iç savaşa yol açan ifadesi dolayısıyla, bizim aklımızda Aydınlanma hep Fransız Devrimi ile özdeşleşmiştir. Oysa Fransızların bu projede sadece daha kanlı bir duruşları vardır. Nitekim ütöpik sosyalizmi de yine Aydınlanma süreci-ne bağlı olarak ele almak gerekir. Ve bu süreç Marks'ı doğurmuştur. Bu, birbirine eklenen bir süreçtir. Marksizm, Aydınlanma'nın tavan yaptığı yerdir. Onun uygulaması da Lenin'in Sovyetleri idi. O dağıldıktan sonra Aydınlanma bitti.

Şimdi bizde Aydınlanma'yı sadece din karşıtlığıyla, laiklikle özdeşleştirilenler bu işin hamaseti ve tematik bölgeci deviniyorlar. Oysa Aydınlanma bir felsefedir. Daha doğrusu bir felsefi akımdır. İngiltere'de John Locke'la başlayan sonra David Hume ile devam eden, sonra Almanya'da İmanuel Kant'ın temsil ettiği bir felsefe. Fransızlar ise bu işin eylemcisidirler, siyasetçisidirler ama filozofu değildirler. Ve de bizim model aldi-

Bütün bu Aydınlanma, Avrupa Birliği'ne katılma, başbakanımızın dediği gibi "bir medeniyet projesine" iştirak etme falan, tüm bunların altında yatan ana fikir ilerleme. Yani, daha ilerleyeceğiz. Dünya ileriye gidiyor biz de ileriye gideceğiz. Sanki dünya, tarih böyle istasyonlardan kalkan bir tren, bir istasyondan kalkıp diğer istasyonlara gidiyor. Avrupa'nın en büyük manipülasyonu, en büyük tezgahı budur: İlerleme fikri.

ğımız Fransız Aydınlanması çoktan tarihe karışmıştır.

Felsefe akımı olarak Aydınlanma'yı, siyasete, bir laiklik projesine indirgemek onu zaten bitirir. Dolayısıyla bu iş bizde de bitti. Ama Türkiye'de Aydınlanma'nın içeriği yeterince bilinmemektedir. Marksizm, sanki Aydınlanma'dan bambaşka bir şey olarak algılanmaktadır. Aydınlanma sürecini birebir kopya etmeye çalıştığımız zaman dilimi içinde, bizde de Marksizm'in ivme kat ettiği yıllar, en yük seldiği dönem, diyelim ki yetmişli yıllarda, bizde de Aydınlanma'nın tavan yaptığı dönem olur. Bunun dışında Aydınlanma, sadece ma son localarıyla sınırlı kalmıştır, kalacaktır. Üstelik Türkiye Batılı anlamda aydınlanabileceği süreci zaten 1980'de durdurmuştur. Bu süreci yeniden çalıştırma imkânı yoktur, çünkü yönümü zü çevirdiğimiz Batı'da bu iş bitti. **Aydınlanma artık bizim için geçerli değil yani...**

Elbette. Rusya ve eski Sovyetler'in de bundan sonra, başka bir Aydınlanma yaşaması düşünülemez. Çin'de de bir Aydınlanma dönemi olmayacak. Yerel kültür ve medeniyet bu noktada önemini dayatıyor.

Bir de hemen herkesin üzerinde hemfikir olduğu ilerlememesi ve tarihin ve toplumların ilerlediği meselesi. Sız buna karşı çıkıyorsunuz. Buradaki dayanağınız nedir? Şiddetli bir tepki çekmez mi bu?

Bütün bu Aydınlanma, Avrupa Birliği'ne katılma, başbakanımızın dediği gibi "bir medeniyet projesine" iştirak etme falan, tüm bunların altında yatan ana fikir ilerleme. Yani, daha ilerleyeceğiz. Dünya ileriye gidiyor biz de ileriye gideceğiz. Sanki dünya, tarih böyle istasyonlardan kalkan bir tren, bir istasyondan kalkıp diğer istasyonlara gidiyor. Avrupa'nın en büyük manipülasyonu, en büyük tezgahı budur: İlerleme fikri. Bize dayattığı bu fikir sayesinde kendisini ileri bir istasyonda ko numlandırıyor, kendisinin dışında kalanları da geri konumda oluyor otomatikman. Ve bu geri kalanlar her türlü aşağılık kompleksle o kendisini ilerlemiş tarif edenlere yetismek için debelenip duruyorlar. Ben bundan yorul dum. Ben ilkokuldan beri, bir gün Almanya gibi olmak vaadiyle yaşatılmaktan, Avrupalı olma hayaliyle biyütülmekten yorul dum. Bu hayalin içinde dönem dönem yine Avrupa'nın sol düşüncesinden kaynaklanan başka bir ilerleme anlayışı girdi. O anlayış bize dedi ki: Biz enternasyonalistiz. Bu sayede biz yine ilerleyeceğiz. Fakat bir de döndük baktık ki, bu projeyi bize önerenlerin ve onların eylemcilerinin bizzat onların coğrafyasında dahi hiç kimse kalmamış. Biz hâlâ sanki dünya hakikaten o yönde gidiymiş gibi, gitmesi gerekimsi gibi veya bir gün gidecekmis gibi, kendi solculuğumuzla burada kuşaklar halinde kurbanlar verdik. Bu arkadaşlarımızı önce rahmetle yad ediyorum, sonra da onların bir daha geri dönmeyeceğini bildiğim için hüznü-len başımı öne eğiyorum. Ama mevcut kuşaklarımızın içinde de o duyarlılığa sahip arkadaşlarımız, çok aznık olmakla birlikte varsa, onların da bir daha kurban olmalarına asla gönülüm elvermiyor. Barlarda sarhoş olsunlar daha iyi, hiç değilse yaşasınlar. **Bu söyleşi için teşekkür ediyorum.**

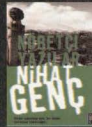
Evet ben de teşekkür ederim.

Nihat Genç

Bütün Kitaplarıyla Cadde'de,

CADDE

Yükte hafif,
pahada ağır

yeniHarman

*Bol dumanlı,
husussi kokulu,
filtresiz gazeteniz*

Gündemi
harmanlamaya
devam ediyor

LeMan Dergi Grubu

